

МИСТЕЦТВО ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Модуль 2. 2.1. Образотворче мистецтво
та архітектура Стародавнього
Єгипту

Модуль 2. МИСТЕЦТВО ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

2.1. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Єгипту

- Єгипетські піраміди (гробниці фараонів Хефрена, Хеопса, Мікеріна)
- Великий сфінкс у Гізі. Скульптура та рельєфи Стародавнього Єгипту. Канон зображення людини у творах Стародавнього Єгипту
- Єгипетський скульптурний портрет (гробниця Тутанхамона, статуя фараона Хефрена, портрет цариці Нефертіті)
- Обеліск. Колона. Розписи храмів, гробниць, саркофагів (площинність й умовність образів)

**ОБРАЗОТВОРЧЕ
МИСТЕЦТВО
ТА АРХІТЕКТУРА
СТАРОДАВНЬОГО
ЄГИПТУ**

План уроку:

1. Географічне розташування, кліматичні умови та природні ресурси Стародавнього Єгипту
2. Періодизація історії Стародавнього Єгипту
3. Світогляд давніх єгиптян. Пантеон богів: звіроголові та солярні боги Давнього Єгипту; бог царства мертвих Осиріс у поховальному культі

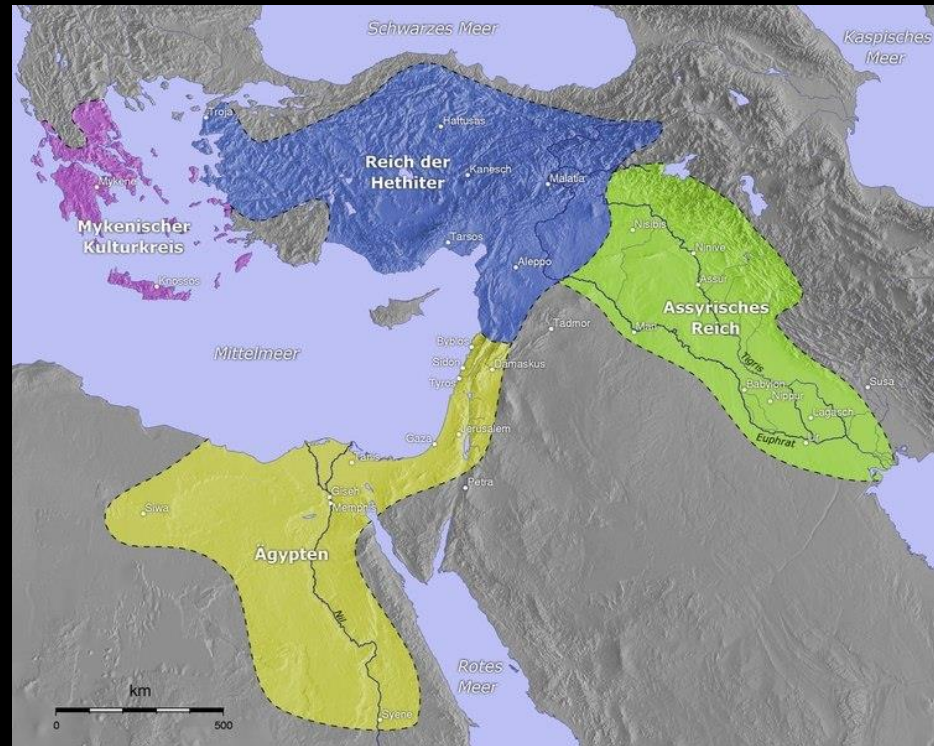
Модуль 2.
Урок 5.

Аерозйомка ріки Ніл

ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ТА КЛІМАТИЧНІ УМОВИ

Особливість єгипетського мистецтва пов'язана з територіальною ізолюваністю: Єгипет оточений пустелями і морями

Карта Давніх цивілізацій

Єгипетська цивілізація розвивається вздовж родючих берегів річки Ніл. Найбільш родючою була територія дельти Нілу, де річка впадає у Середземне море

На східному правому березі Нілу єгиптяни влаштовували міста і селища, на західному березі – некрополі

Бог Нілу Хапі

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО ЄГИПТУ

3 тис. до н. е.:

- **РАННЕ ЦАРСТВО** (XXXI–XXIX ст. до н. е.)
- **ДАВНЕ ЦАРСТВО** (XXIX–XXIII ст. до н. е.)
- **Столиця Мемфіс**

2 тис. до н. е.:

- **СЕРЕДНЕ ЦАРСТВО** (XXI–XVIII ст. до н. е.)
- **НОВЕ ЦАРСТВО** (XVI–XI ст. до н. е.)
- **Столиця Фіви**

Періоди «царств» – періоди об'єднаного Єгипту

Між кожним періодом «царств» був перехідний період, коли територія Єгипту розпадалася на дві частини: **Нижній та Верхній Єгипет** (назви пов'язані з напрямком течії Нілу з півдня на північ)

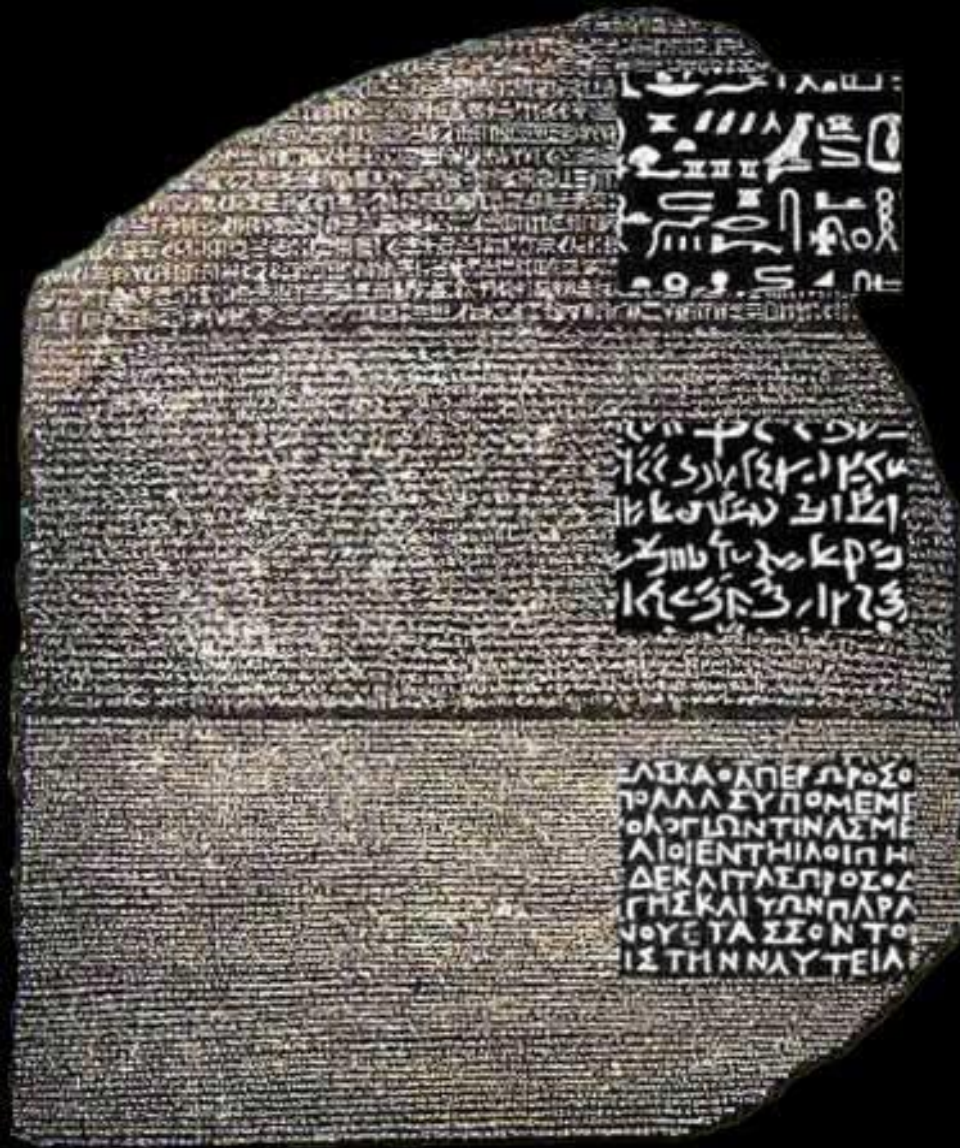
У період 1 тис. до н. е. Єгипет входив до складу Давніх Греції та Риму

У VII ст. н. е. – захоплення арабами

РОЗЕТТСЬКИЙ КАМІНЬ ФРАНСУА ШАМПОЛЬОН

Жан-Франсуа Шампольон (1790 – 1832) – французький сходознавець, лінгвіст, засновник єгиптології

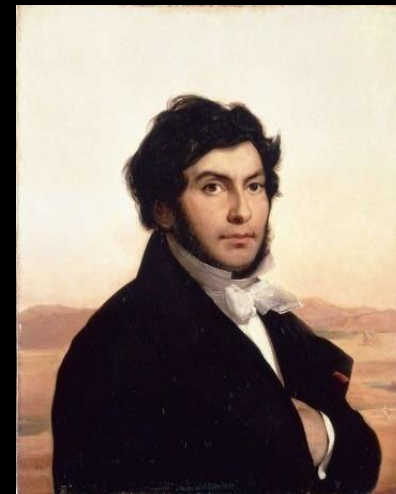
У 1822 розшифрував текст на Розеттському камені, написаний єгипетськими ієрогліфами та давньогрецькою мовою, що дало можливість співставити імена «Птолемей» і «Клеопатра», записані в овальних картушах

Розеттський камінь

196 р. до н. е., династія Птоlemeїв,
114,4×72,3 см

Знайдений у 1799 в Єгипті недалеко від міста
Розетта. Британський музей, Лондон

Франсуа Шампольон

Образотворче
мистецтво
та архітектура
Стародавнього Єгипту
СВІТОГЛЯД І БОГИ

БОГИ СТАРОДАВНЬОГО ЄГИПТУ Культ священних тварин

Образ **звіроголових богів** з'являється як пережиток **тотемізму** (віра у тварину-тотема племені)

Кожний ном (місто-державка) мав місцевого бога-тотема

Хнум (баран) – творець першої людини, покровитель ремесел

Тот (пташка ібіс) – бог мудрості, покровитель писарів

Хатхор (корова) – богиня родючості, покровителька матерів і дітей

Анубіс (шакал) – бог смерті, покровитель муміфікаторів

СОЛЯРНИЙ КУЛЬТ

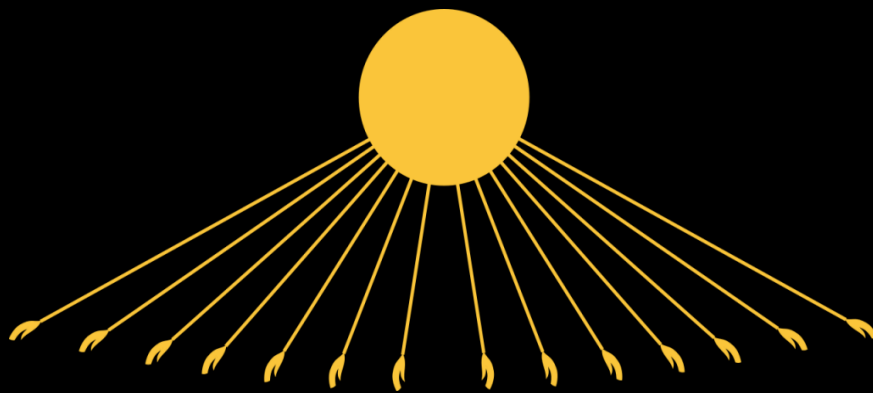
У період доби бронзи (патріархату) головну роль серед пантеону божеств займали **сонячні (солярні) образи**

Ра (з головою сокола і сонячним диском) – бог Сонця, центр поклоніння – Мемфіс

Амон (у короні з подвійним пір'ям і сонячним диском) – бог Сонця, поклонялися у Фівах

Хепрі (жук скарабей) – бог ранкового Сонця, що відроджується

Атон (сонячний диск з променями і долоньками) – бог Сонця, поклонялися в Ахетатоні

ЗАУПОКІЙНИЙ КУЛЬТ

Важливу роль у світогляді давніх єгиптян займала **віра в загробне вічне життя**

Осиріс (у вигляді мумії з зеленою шкірою, в короні та жезлами фараона) – бог загробного царства, природи, яка вмирає та відроджується

Ісіда (з тронем на голові, в період Нового царства зливається з образом Хатхор) – дружина Осиріса

Гор (з головою сокола і короною фараона) – син Осиріса та Ісіди, покровитель фараонів

Сет (чудовисько) – брат Осиріса, Ісіди та Нефтіди, бог руйнівних сил пустелі

БОГИ СТАРОДАВНЬОГО ЄГИПТУ

БОГИ ЄГИПТУ

Нун – первісний водяний хаос, "батько богів"

Мут – мати світу, покровителька материнства

Ра – бог сонця

Хнум – бог творець, зліпив людей на гончарному крузі, покровитель Нілу

Шу – бог повітря, якого створив Ра

Нут – богиня неба

Геб – бог землі

Тефнут – донька бога Сонця Ра; богиня вологи

Озіріс – бог родючості, добра, суддя у загробному світі

Ісіда – богиня родючості, води і вітру

Гор – бог-покровитель царської влади

Сет – бог люті, піщаних бур, руйнування, хаосу, війни і смерті

Анубіс – бог-покровитель померлих

Маат – богиня істини та правопорядку

Тот – бог мудрості та знань

Сехмет – богиня війни, лютої помсти

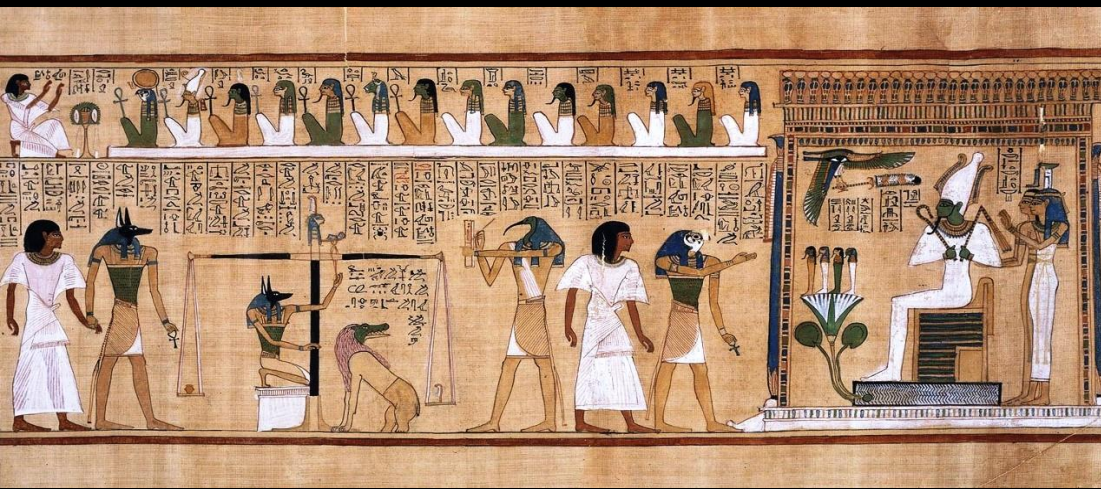
ЗАУПОКІЙНИЙ КУЛЬТ Суд Осиріса

Померлий мав постати на суді перед Осирісом

Анубіс допомагав зважувати на терезах серце померлого, в якій знаходиться душа, на іншій чаші терезів – перо богині правди Маат

Якщо душа безгрішна, їй давалося вічне життя

Якщо душа обтяжена гріхами, Анубіс кидав серце у безодню на з'їдання чудовиську, щоб душа не віродилася в загробному житті

«Суд Осиріса над мертвим Хунефером», «Ритуал відкриття рота», Книги мертвих Хунефера. Близько 1275 р. до н. е., Британський музей

ЗАУПОКІЙНИЙ КУЛЬТ Муміфікація

Давні єгиптяни вірили, що для того, щоб відродитися у вічному загробному житті, потрібно зберегти тіло (створити мумію), адже душа не може сама існувати

Уявлення про п'ять сутностей людини:

Ка – двійник тіла, дух

Ба – душа

Сах – тіло

Рен – ім'я

Шуїт – тінь

Мумія цариці Тійї з гробниці фараона Аменхотепа II в Долині царів

ЗАУПОКІЙНИЙ КУЛЬТ

Душа «ба» – невидима, зображують у вигляді пташки з людською головою; після смерті душа може покидати тіло через очі, вилітати з гробниці, а потім повертатися

Двійник тіла «ка» – з'являється під час народження та продовжує існувати після смерті

Ім'я «рен» – імені надавалися магічні властивості, що отримує дитина при народженні; в іменах фараонів додавали частку з іменем бога для захисту і покровительству богів; в ієрогліфах ім'я записувалось в овальному картуші

Душа «ба» над мумією померлого Фараон Тутанхамон з двійником тіла «ка» перед Осірісом

Муміфікація тіл – процедура для збереження матеріальної оболонки, що забезпечувало загробне існування духовної субстанції людини – її **ба і ка**

Під час муміфікації тіло бальзамували, вкривали пеленами, між якими клали амулети на важливі органи, щоб вони відродилися у вічному житті

Мумія Рамзеса II
Мумія в пеленах
Рентген мумії з амулетами

Канопи – посудини для муміфікованих внутрішніх органів (шлунку, кишечника, печінки і легенів), які виймали з тіла (окрім серця, в якому знаходилася душа ба)

Канопи для внутрішніх органів

Мумія з маскою

Поховальна маска –
накладалася на обличчя
померлого, мала умовну
подібність, очі завжди
зображувалися відкритими,
оскільки вважалися
«порталом» для душі

Золота поховальна маска фараона Тутанхамона

Саркофаги (від грец. «пожирач тіла») – гроб, вічний будинок померлого; **захисна оболонка для кращого збереження тіла**; могло бути декілька саркофагів, вкладених один в один

На ранніх етапах саркофаги були прямокутної форми і мали вигляд царського палацу сереха; пізніше з'являються **антропоморфні саркофаги**, які нагадували загорнуті мумії

Мумія і саркофаги

АМУЛЕТИ СИМВОЛИ ВІЧНОГО ЖИТТЯ І ВІДРОДЖЕННЯ

Анх (анкх) – символ вічного життя, **єгипетський хрест**, який поєднує хрест і коло («життя» і «вічність», або нагадує сонце, що сходить над лінією горизонту)

Хепрі (жук скарабей) – символ вічного життя і відродження, **бог ранкового сонця**. Його у вигляді амулета клали між пеленами мумії на серце, де знаходиться душа, щоб на суді Осиріса душа відродилася

Анх з зображенням Хепрі
Жук скарабей (Хепрі)

Серцевий скарабей воєначальника Джхуті

ЗАУПОКІЙНИЙ КУЛЬТ

Заупокійні портретні статуї створювались з вічного матеріалу – каменя, що повинно було забезпечити заміну тіла в разі руйнування мумії, зображували померлого в образі вічної молодості

Заупокійна статуя померлого в поминальній кімнаті гробниці Мереруки, некрополь Саккара XXIV ст. до н. е.

ЗАУПОКІЙНИЙ КУЛЬТ

Ушебті («відповідачі») – статуетки у вигляді мумії з ієрогліфічним текстом на фігурі або зображення людини в процесі роботи

Повинні були «працювати» за господаря в потойбічному світі, відповідати за якусь діяльність

Статуетки ушебті

Статуетки ушебті:

Модель процесії носіїв дарів, гробниця вельможі
Мекет-ра, XX ст. до н. е. Метрополітен музей, Нью-Йорк

Фігура жінки-служниці з провізією; 1981–1975 до н. е.;
розфарбоване дерево, левкас; 112×17 см
Метрополітен музей, Нью-Йорк

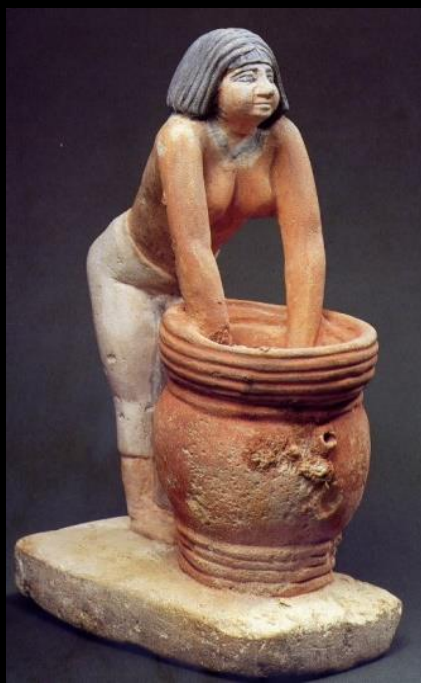
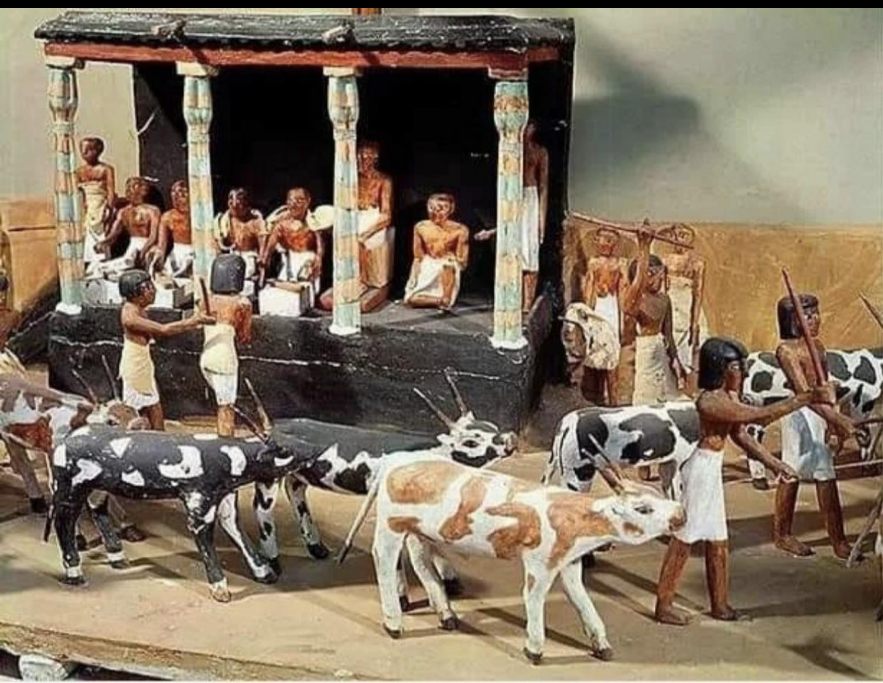
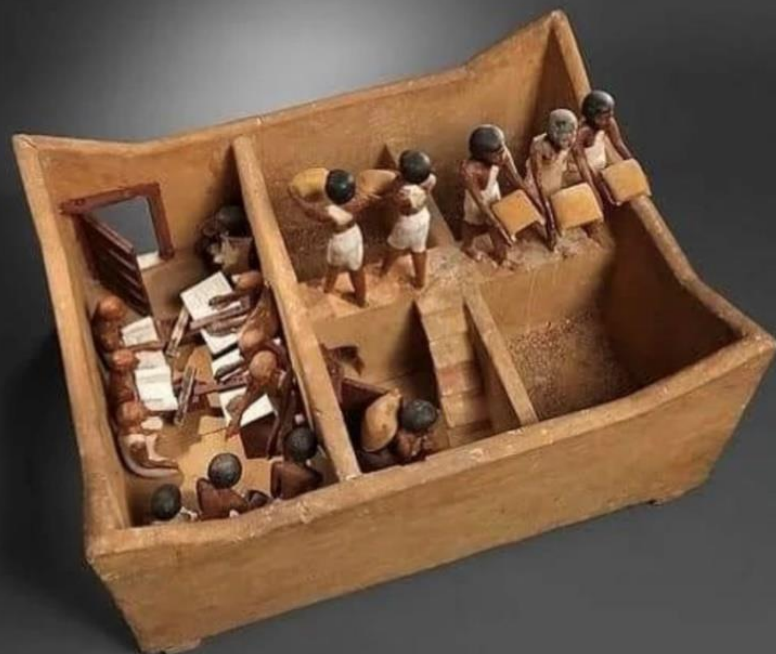

Моделі процесій носіїв дарів
2010–1961 до н. е., 66,4x8,6x42,5 см, розфарбоване дерево
Бостонський музей образотворчих мистецтв

Модель вітрильника, Гробниця вельможі Мекет-ра
1981–1975 до н.е., розфарбоване дерево, ґрунт, лляна тканина; висота 145 см
Метрополітен музей, Нью-Йорк

Статуетки ушебті:
моделі майстерні
теслярів, підрахунок
худоби,
варіння пива

У гробницю клали поховальний інвентар – усі необхідні речі в потойбічному світі

«Слуги з меблями і плакальниці»

Фрагмент розпису гробниці візира Рамоса, XIV ст. до н. е.

Модуль 2.
Урок 6.

План уроку:

1. Канон зображення людини в мистецтві Стародавнього Єгипту
Формування канону зображення людини
Канонічні образи і сюжети
Раннє царство. Палетта фараона Нармера

Образотворче
мистецтво
та архітектура
Стародавнього
Єгипту

КАНОН
ЗОБРАЖЕННЯ
ЛЮДИНИ

За канонем тіло вписувалось у сітку з 18 квадратів по вертикалі
Гробниця Сумніута, XV ст. до н. е.

КАНОН ЗОБРАЖЕННЯ ЛЮДИНИ

Художній канон (від грец. «канон» – «правило») був сформований під впливом релігійного світогляду, пов'язаного з ідеєю вічності в потойбічному житті; являв собою **правила зображення фігури людини на площині та в просторі**; існували певні канонічні пози, образи і сюжети

Під час зображення фігури людини, художники використовували **поділ тіла на частини**

Одиницею вимірювань слугувала довжина середнього пальця руки

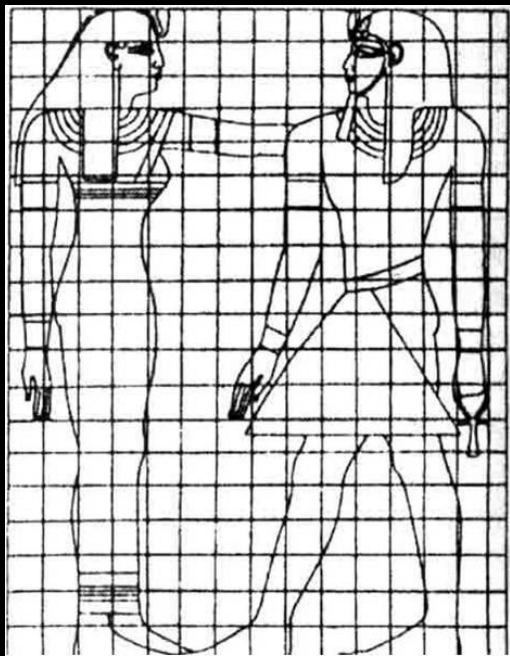

Розпис з гробниці фараона Хоремхеба в Долині царів

КАНОН ЗОБРАЖЕННЯ ЛЮДИНИ

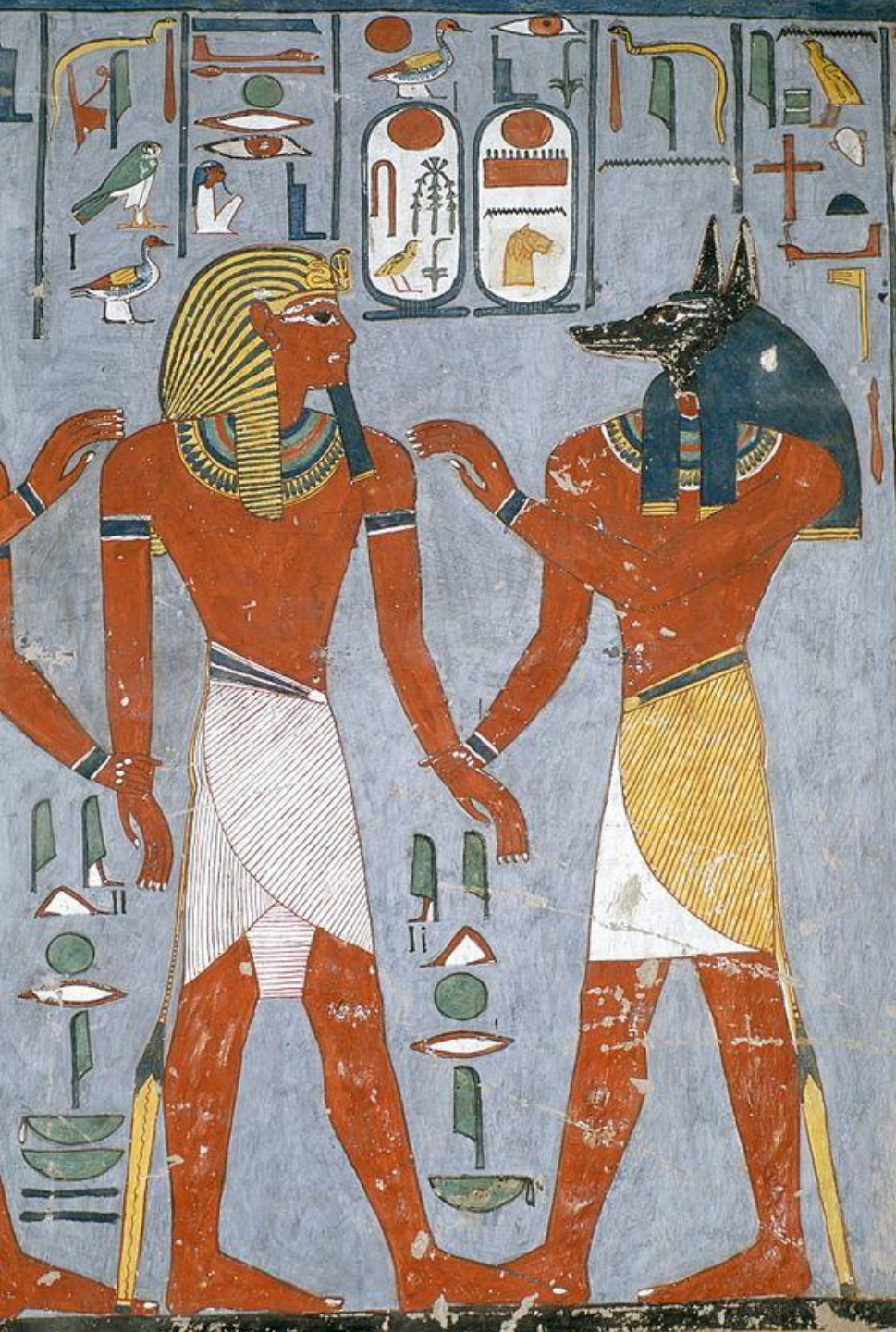
Зображення простору: не зображувалась глибина простору, усі фігури розташовувались в одній площині, у фриззах (горизонтальних смугах)

Зображення людини: образ людини ідеалізований, без індивідуальних рис, вічно молодий, з правильними пропорціями, спрощений і схематизований

КАНОНІЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ РАКУРСІВ ТІЛА ЛЮДИНИ В ЗОБРАЖЕННЯХ НА ПЛОЩИНІ

Використовувалася
«комбінована» перспектива –
одночасне поєднання анфасу
і профілю, щоб представити тіло
в найкращому положенні;
голова, ноги зображувалися
в профіль, плечі, руки, око –
в анфас

Розпис з гробниці фараона Хоремхеба
в Долині царів

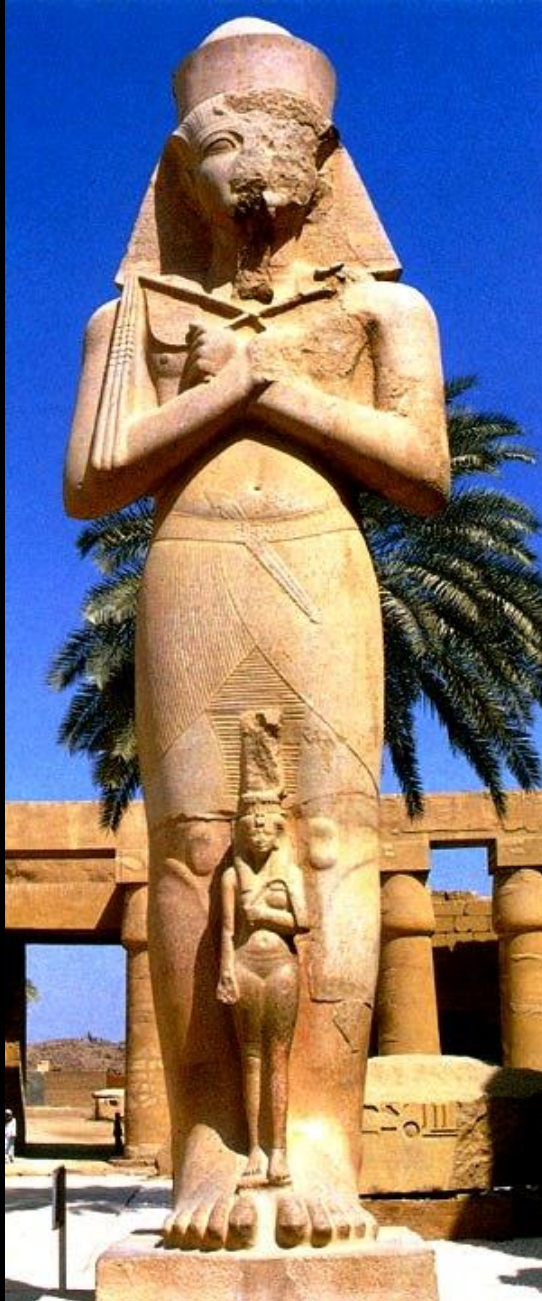
КАНОНІЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ КОЛЬОРУ ТІЛА ЛЮДИНИ

Тіло чоловіка зображувалося
більш темним, жіноче –
більш світлим

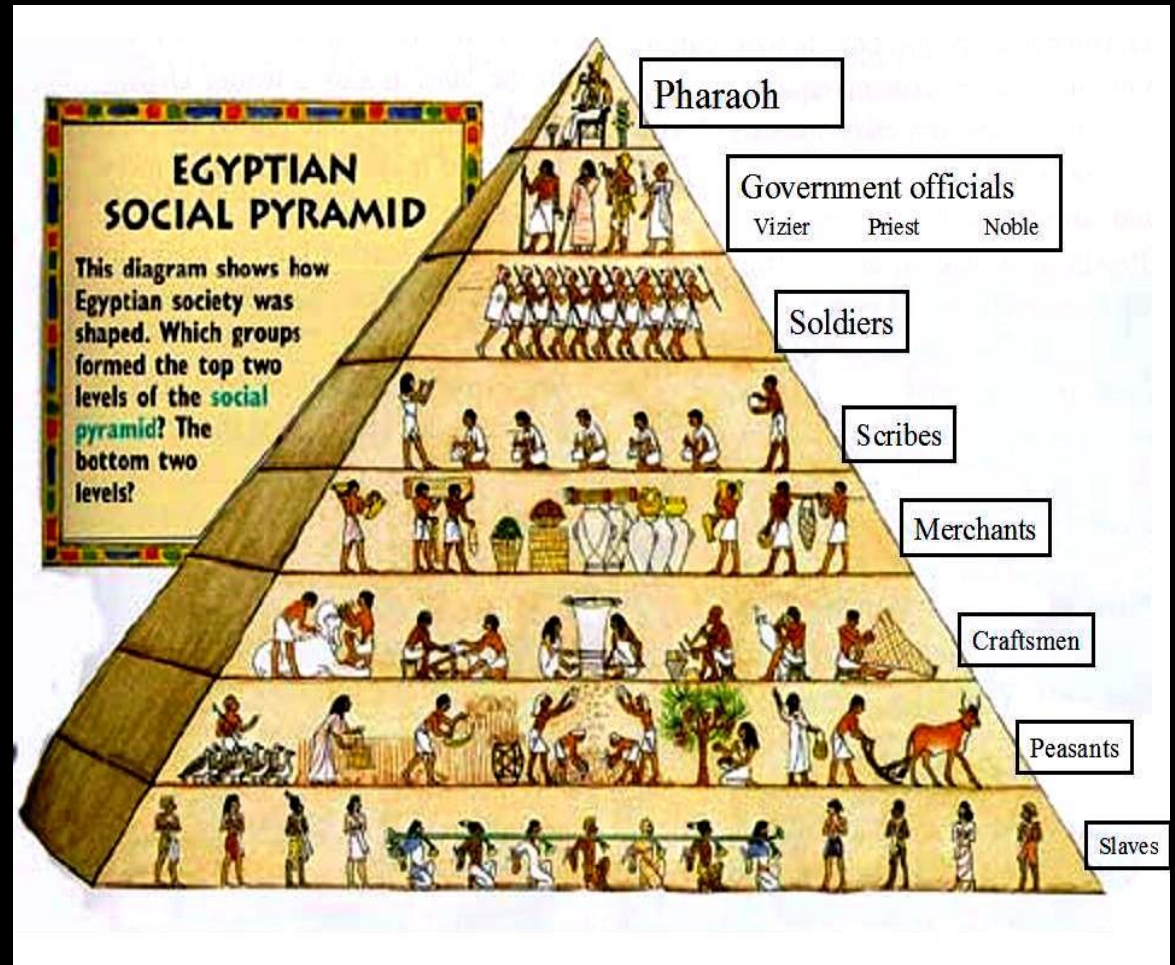
Тронні статуї царевича Рахотепа
і його дружини Нофрет

КАНОН ЗОБРАЖЕННЯ РІЗНОМАСШТАБНОСТІ ФІГУР

Залежно від соціального статусу **найвищими** зображувалися фараон та боги

Статуя Рамзеса II і його дружини Нефертарі

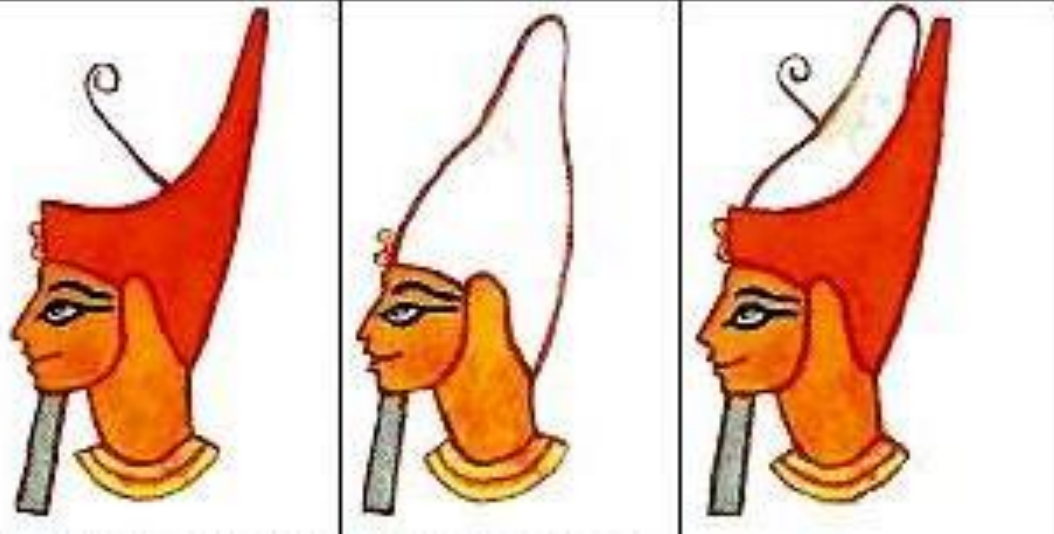

Соціальна піраміда: фараон, чиновники, воїни, писарі, торговці, ремісники, селяни, раби

КАНОНІЧНІ ЗОБРАЖЕННЯ ФАРАОНА

Фараона зображують
в короні, обов'язково
з накладною бородою

Головні убори на чолі
прикрашалися **уреєм** –
символічним захистом від
злих сил у вигляді **богині-
кобри Уаджит** (захисниці
Нижнього Єгипту) та
**головою богині-коршуна
Нехбет** (захисниці Верхнього
Єгипту)

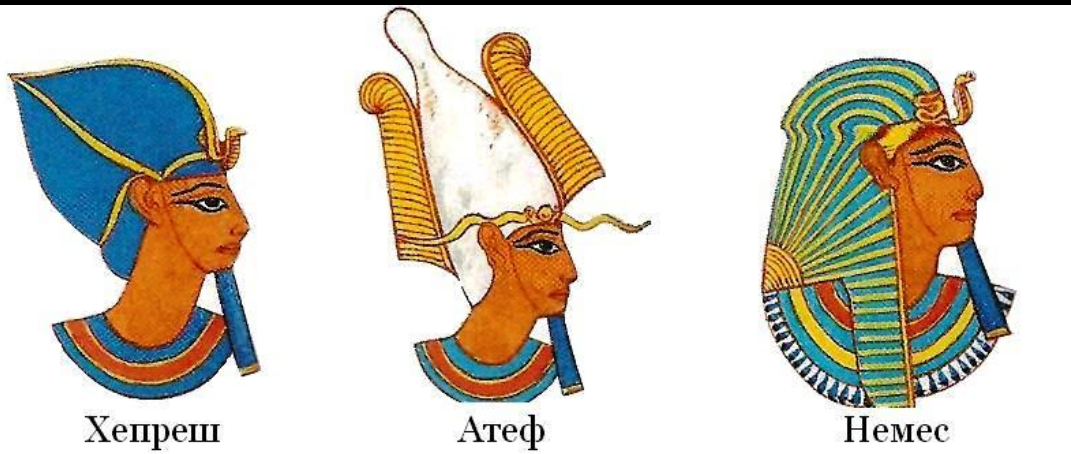

Корони фараона:

Червона корона Нижнього Єгипту

Біла корона Верхнього Єгипту

Подвійна корона об'єднаного Єгипту

Хепреш

Атеф

Немес

Корони фараона:

Хепреш – шкіряний синій військовий шолом

Атеф – релігійна корона

Немес – повсякденна блакитно-жовта хустка

Жезли влади фараона символізують: землеробство (ціп для обмолоту зерна) та скотарство (палиця з гачком для загону худоби)

Осирічна поза – фараон в позі бога загробного світу Осиріса – зі схрещеними руками у вигляді мумії

Саркофаг фараона Тутанхамона в осирічній позі, з жезлами влади

Тронна статуя фараона – сидяча поза фараона і трон кубічної форми пов'язані з ідеєю вічності, стабільності та незмінної стійкості
Трон має рівну спинку, фігура зображується фронтально

Тронна статуя фараона Мікеріна

Сфінкс – міфічна істота
з тілом лева
і портретною головою
фараона
(у головному уборі
фараона і накладною
бородою)

«Великий сфінкс»
Фараон Хефрен в образі сфінкса

КАНОНІЧНІ ПОЗИ І ОБРАЗИ

«Фараон Мікерін з дружиною»

«Вічний крок» – людина робить крок уперед лівою ногою (ліва сторона пов'язана з серцем, де знаходиться душа), символізує перехід у вічне життя після смерті та відродження

«Вічно молодий» – людина зображується вічно молодою, з ідеальним тілом

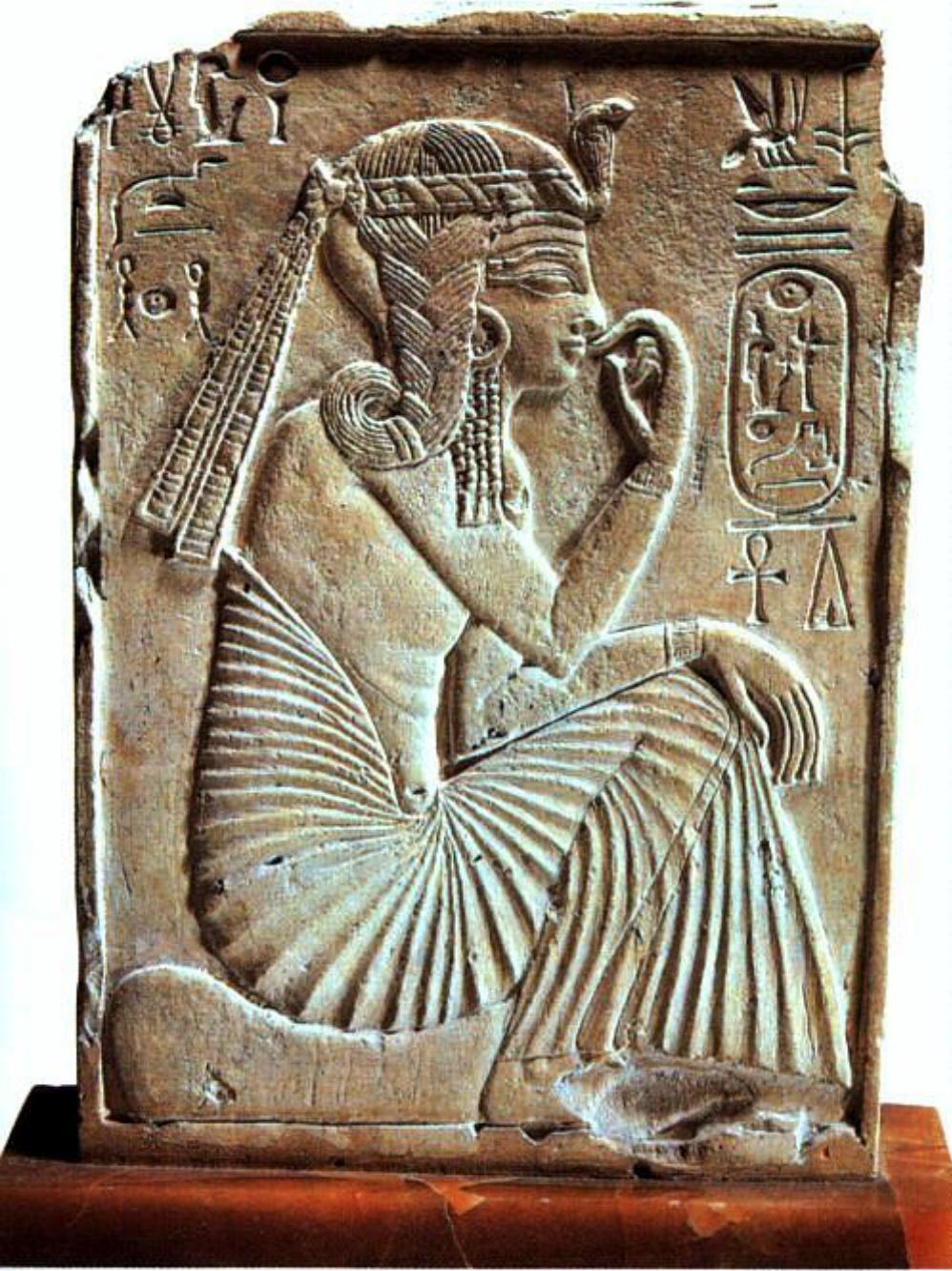
«Подружня пара» (чоловік і дружина) – жінка обіймає за плече або талію чоловіка, якого супроводжує у вічне життя

«Писар Каї»

«Вічний погляд» – очі зображуються широко відкритими, погляд направлений вперед, голова – фронтально; через очі душа вилітає і повертається в тіло

«Поза писаря» – тип репрезентативної статуї (зображення соціального статусу, професії), у сидячому положенні зі складеними навхрест ногами, тримає сувій папірусу і стилос; тіло може зображуватися зі складками в області живота, що вказує на достаток людини

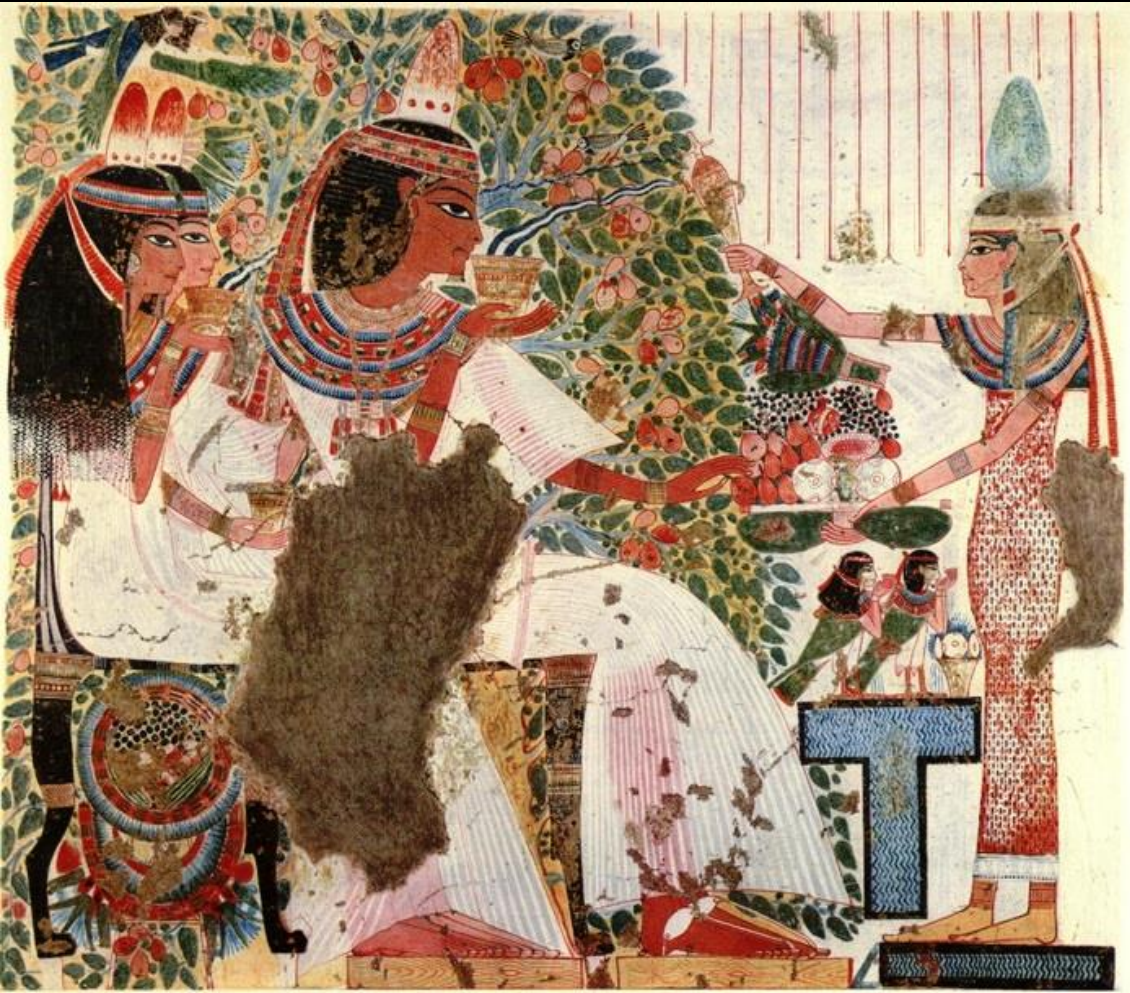

Образ дитини – з прядкою юності (до підліткового віку дітям голили волосся й залишали довгу прядку), пальці біля рота

Рамзес II у дитячому віці

КАНОНІЧНІ СЮЖЕТИ

«Вічний бенкет» – сюжет, який найчастіше зустрічається в гробницях; прийом їжі та напоїв символізує життя і відродження

«Вічний бенкет»,
Гробниця Усерхета, Фіви

«Вічне полювання»
Гробниця Небамуна

«Вічне полювання» – сюжет, поширений у гробницях вельмож; у полюванні разом з померлим можуть брати участь члени його сім'ї, раби

КАНОНІЧНІ СЮЖЕТИ

«Вічне побиття ворогів» – найчастіше зображується правитель, який б'є і перемагає ворогів

Канон побудови композиції на площині:

фризова композиція – фігури розташовуються в смугах-фризах вздовж горизонтальної лінії, глибина простору не передається; зображення «читається» за ієрархією величини фризів – від найширшого і більшого до найменшого;

композиція часто доповнюється ієрогліфічним текстом

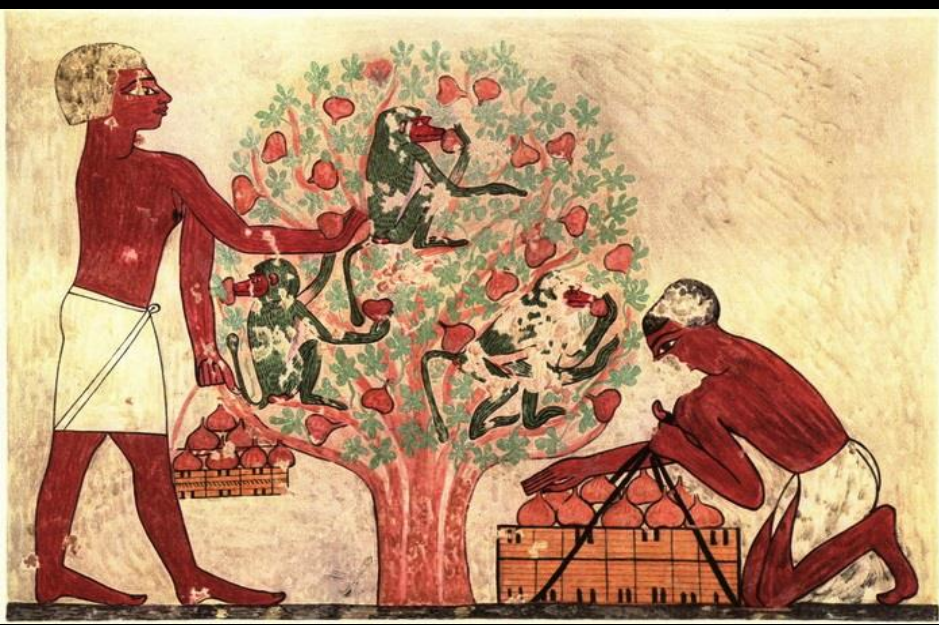
Пропорції тіла вираховувались математично

«Палетта фараона Нармера»

«Музикантки і танцівниці», фрагмент сюжету «Вічний бенкет», гробниця Небамуна

ПОРУШЕННЯ КАНОНУ

У зображенні рабів, слуг та іноземців канон міг порушуватися: ракурси в анфас, плечі у профіль тощо

«Збирання інжиру», гробниця Хнумхотепа

РАННЕ ЦАРСТВО

Найбільшу кількість пам'яток Раннього царства складають так звані **палетки** або **палетти**

Палетки – це невеликих розмірів ритуальні кам'яні палітри, часто у вигляді тварини-тотема, прикрашені рельєфом з обох боків, для змішування фарб на одній стороні робилися заглиблення

Палетки у вигляді тварин
Раннє царство

РАННЄ ЦАРСТВО

Палетта фараона Нармера являє собою історичну пам'ятку, в якій зображено **об'єднання північних і південних земель** в єдине царство

Палетта Нармера має форму щита, з обох сторін створені зображення у вигляді барельєфу; сюжети розташовуються фризамі; **на одній стороні є заглиблення для ритуального розтирання фарб**

Палетта являє собою **першу пам'ятку, де втілено єгипетський канон і стиль**

Палетту знайдено в 1898 році в Іераконполі в сховищі храму, що говорить про її ритуальне призначення

«Палетта фараона Нармера»
реверс, аверс
3100 р. до н. е., 64х42х6,5 см
Єгипетський музей, Каїр

ПАЛЕТТА ФАРАОНА НАРМЕРА, реверс (зворотний бік)

У найширшому фризі: зображено сюжет «вічне побиття ворогів» – фараон Верхнього Єгипту Нармер у білій короні, замахується булавою на правителя Нижнього Єгипту

За масштабом два правителі рівні

Позаду Нармера зображено його сандалієносця у меншому масштабі. Над головою північного правителя зображено бога Гора у вигляді сокола (покровителя фараона Нармера), який підкорює божество дельти Нілу

У нижньому фризі: втеча ворогів з міст-номів

У верхньому фризі: богиня родючості Хатхор, ієрогліф імені фараона

«Палетта фараона Нармера»
реверс (зворотний бік)

«Палетта фараона Нармера»
аверс (лицьовий бік)

ПАЛЕТТА ФАРАОНА НАРМЕРА, аверс (лицьовий бік)

У найширшому фризі: два міфічних леопарди з перевитими шиями, яких утримують мотузками, символізують об'єднання Верхнього і Нижнього Єгипту

У другому за шириною фризі: парадна переможна хода фараона Нармера у червоній короні підкореного Нижнього Єгипту в супроводі дружини з квіткою лотоса в руці, сандалієносця та воїнів зі штандартами підкорених міст, прямують до вбитих ворогів, що лежать з відтятими головами між ніг

У нижньому фризі: фараон Нармер в образі бика ламає рогами фортечні стіни міста, ворог тікає

У верхньому фризі: богиня родючості Хатхор, ієрогліф імені фараона

Модуль 2.
Урок 7.

План уроку:

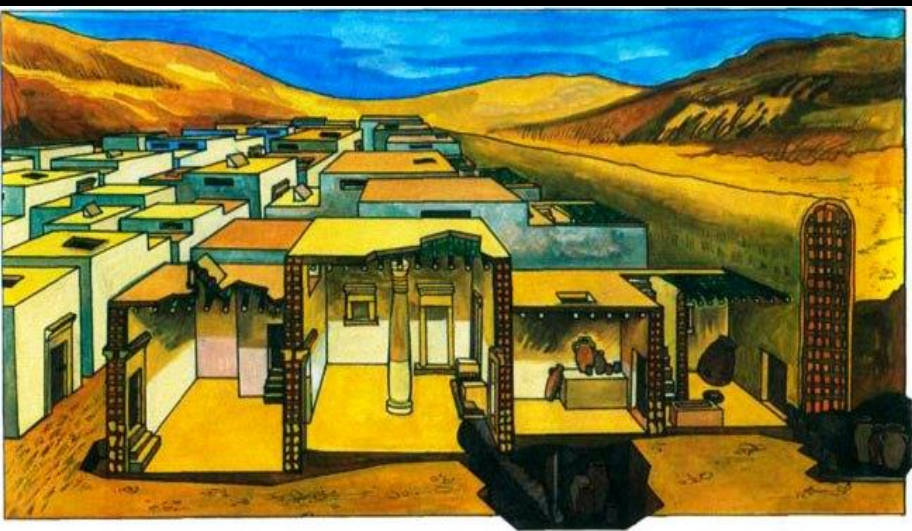
1. **Розвиток архітектури Стародавнього царства в поховальних спорудах**
Еволюція поховальних споруд: мастаба, ступінчаста піраміда фараона Джосера, три піраміди фараона Снофру, «класичні» піраміди в Гізі
Ансамбль гробниці піраміди – архітектурна композиція

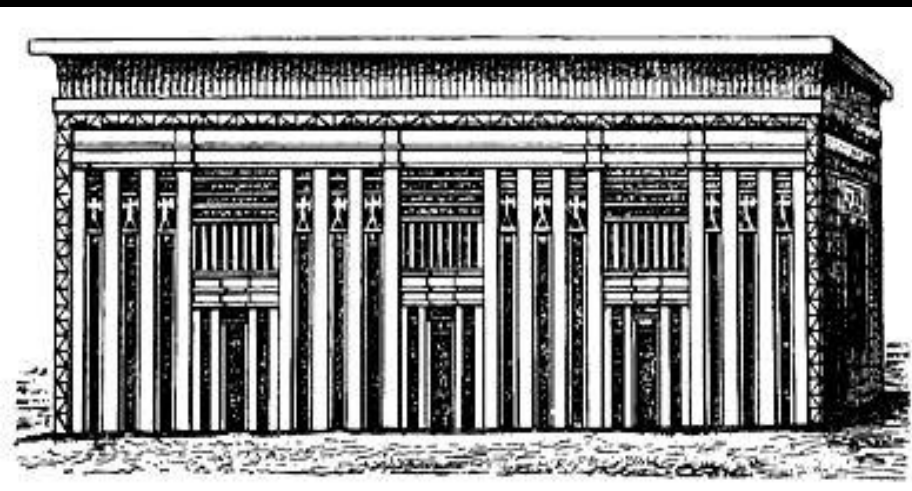
Образотворче
мистецтво
та архітектура
Стародавнього
Єгипту

ПЕРІОД ДАВНЬОГО
ЦАРСТВА

Архітектура

Реконструкція
єгипетського поселення

Реконструкція
сереха – палацу фараона

АРХІТЕКТУРА ДАВНЬОГО ЦАРСТВА

Річка Ніл була межею між світом живих і мертвих: на правому східному березі будували селища і міста, на лівому західному – міста мертвих (некрополі)

Великого значення єгиптяни надавали підготовці до вічного життя, тому **гробниці** будувалися з **каменю** (вічного матеріалу)

Житлова архітектура майже не збереглася, бо будувалась з **невічного матеріалу** (очерет, глина, висушена цегла-сирець)

Палаці фараонів серехи мали **каркасну дерев'яну конструкцію**, яка заповнювалася цеглою-сирцем; **деревина** була дорогим матеріалом, за яким плавали Нілом на південь

Гробниця мастаба

ЕВОЛЮЦІЯ ПОХОВАЛЬНИХ СПОРУД МАСТАБА

Найбільш рання форма гробниці – **мастаба** (від арабської «лавка», нагадує її форму)

Конструкція мастаби:
підземна частина має поховальну камеру з мумією у саркофазі, поховальним інвентарем; поховальна камера закривалася кам'яною плитою, шахта-прохід дромос засипалася камінням; **у наземній кам'яній частині** у вигляді прямокутної усіченої піраміди була **поминальна кімната сердаб** («дім статуї»), де стояла **статуя померлого**

Після появи гробниць-пірамід для фараонів, у мастабах будуть ховати **вельмож**

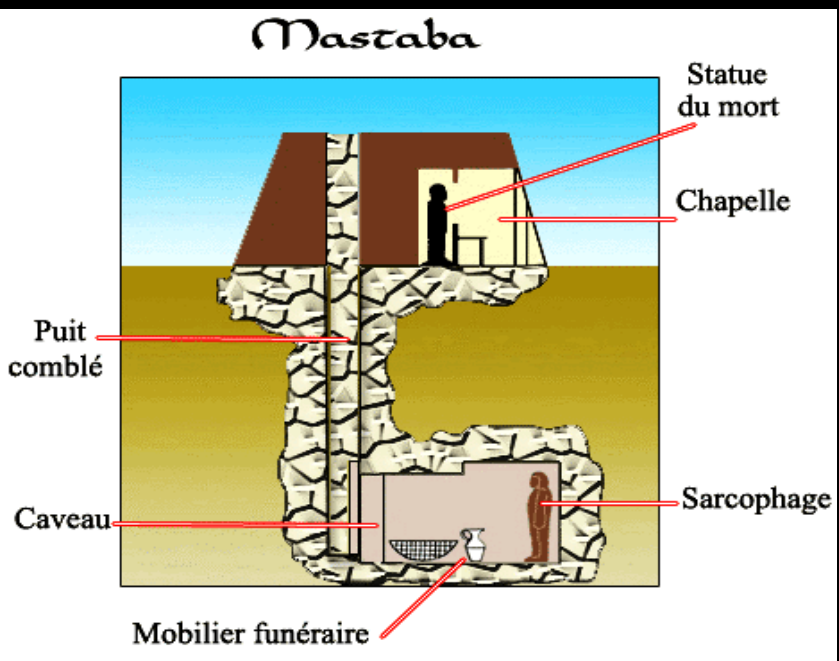
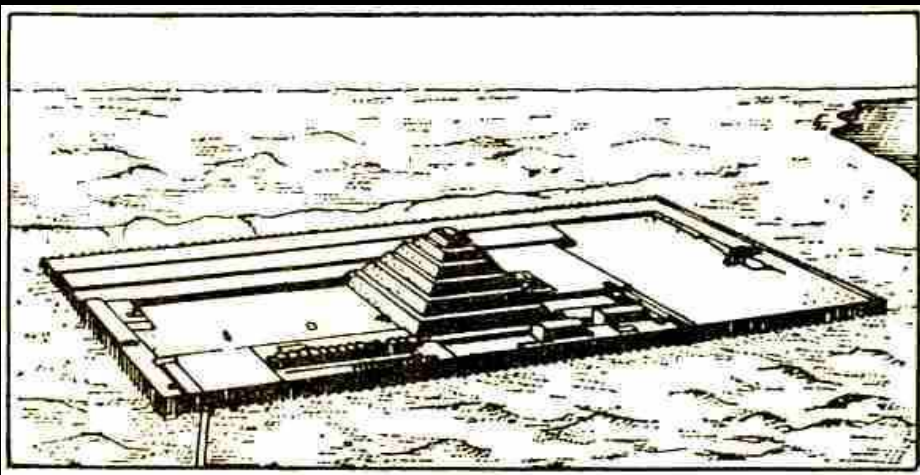

Схема гробниці мастаби

Ступінчаста піраміда фараона Джосера, некрополь Саккара, 2667–2648 до н. е.

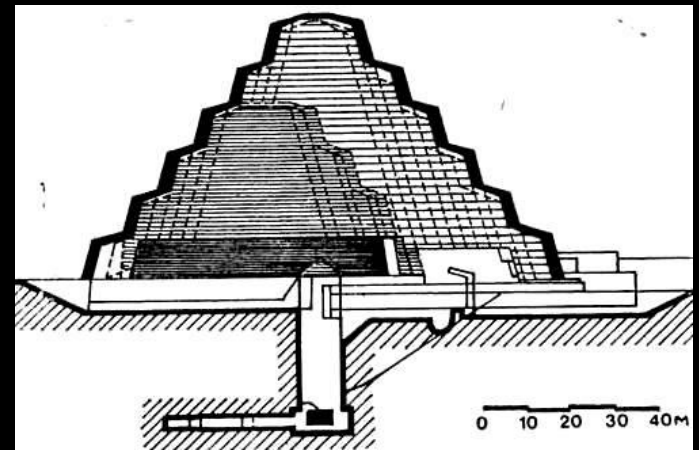

Реконструкція ансамблю ступінчастої піраміди Джосера, архітектор Імхотеп

АНСАМБЛЬ СТУПІНЧАСТОЇ ПІРАМІДИ ФАРАОНА ДЖОСЕРА XXVII ст. до н.е.

Це перший архітектурний ансамбль, який поєднує на обмеженій стінами території різні споруди: ступінчасту піраміду-гробницю, заупокійні храми, ритуальне подвір'я

Первинно гробниця планувалася у вигляді мастаби, але потім були перебудови, і врешті отримала вигляд ступінчастої піраміди

АНСАМБЛЬ СТУПІНЧАСТОЇ ПІРАМІДИ ФАРАОНА ДЖОСЕРА, XXVII ст. до н.е.

Кам'яне будівництво імітує прийоми, які використовувались у житловій архітектурі: стіни, що обмежують ансамбль, мають виступи **лопатки** і нагадують каркасну дерев'яну архітектуру царських палаців серехів;

у прохідній зоні ансамблю **вперше використані кам'яні колони** (так званого протодоричного ордеру), які імітують **колони зі зв'язків папірусу**

Стіни і колони ансамблю ступінчастої піраміди Джосера

Перша піраміда Снофру в Медумі

Друга південна піраміда Снофру в Дашурі (ромбоподібна)

ТРИ ПІРАМІДИ ФАРАОНА СНОФРУ

Перша піраміда Снофру в Медумі,
частково зруйнована

Друга ромбоподібна піраміда
Снофру в Дашурі

Третя піраміда Снофру в Дашурі
(рожева)

Третя північна піраміда Снофру в Дашурі
(рожева)

«КЛАСИЧНІ» ПІРАМІДИ ФАРАОНІВ ХЕОПСА, ХЕФРЕНА, МІКЕРІНА, некрополь Гіза

Це перші гробниці – **піраміди фараонів мають правильну геометричну форму**

Найвища – піраміда Хеопса (146,6 м), друга за висотою – Хефрена (143,9 м), третя – Мікеріна (66 м)

Піраміди: Хеопса (праворуч), Хефрена (середня), Мікеріна (ліворуч), некрополь Гіза

Реконструкція піраміди

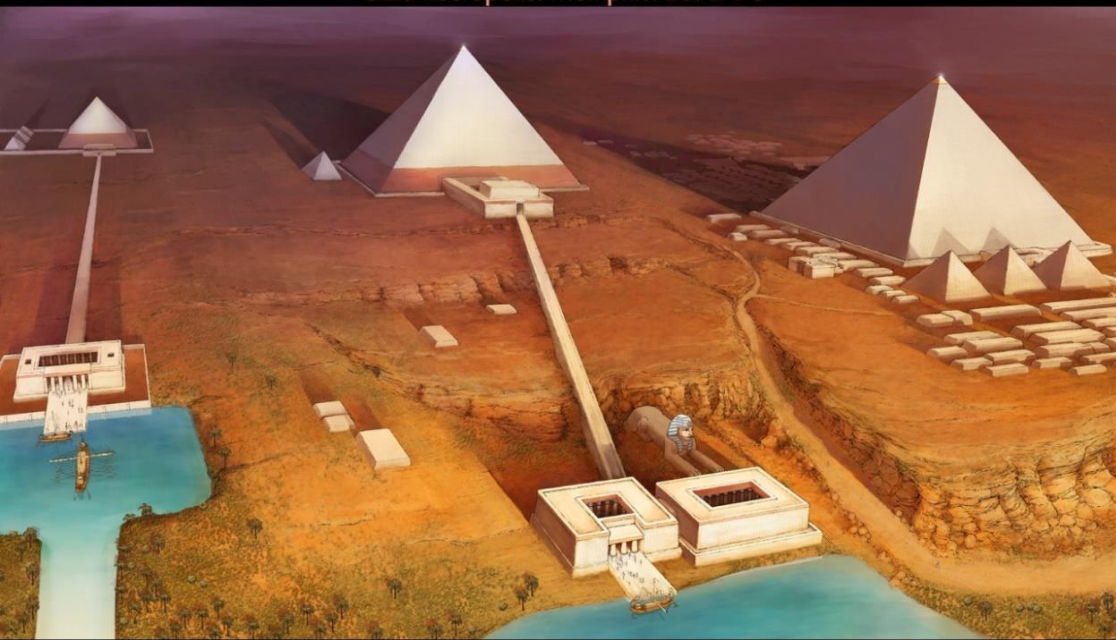

Базальтовий пірамідон, Середнє царство

ПІРАМІДИ ФАРАОНІВ ХЕОПСА, ХЕФРЕНА, МІКЕРІНА, некрополь Гіза

Стіни пірамід були **облицьовані відполірованими плитами**, піраміда увінчувалася **золотим пірамідомом** (не збереглися), завдяки чому піраміда уподібнювалася сонцю з променями, які сходять на землю

«Тіло» піраміди складається з кам'яних вапнякових блоків, облицювання – з більш міцного каменя – граніту

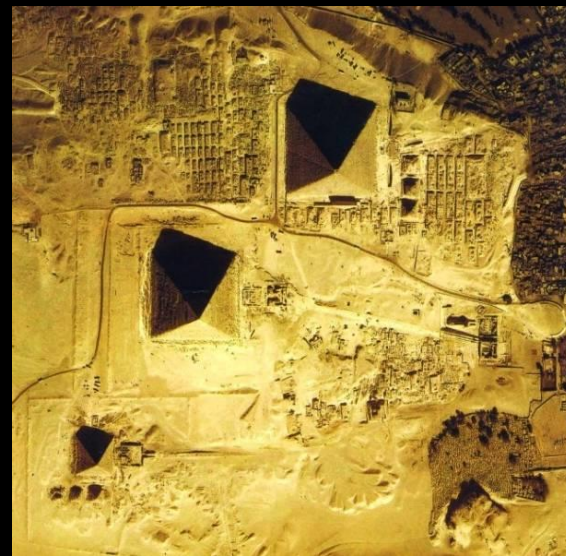
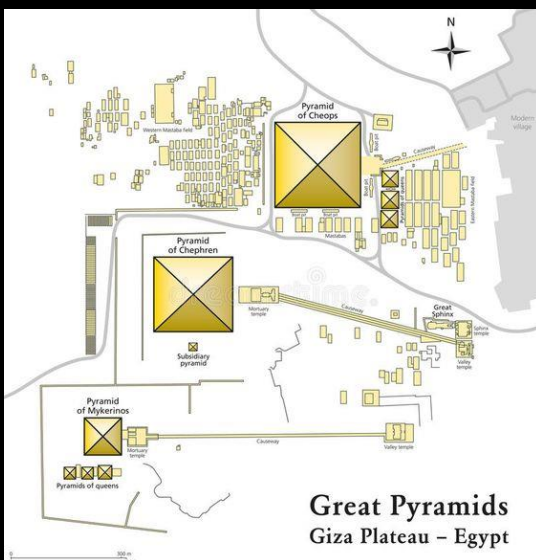
АНСАМБЛЬ ПІРАМІДИ

До складу ансамблю піраміди входили:

- нижній заупокійний храм – на березі Нілу;
- дорога процесій;
- верхній заупокійний храм – примикав до піраміди;
- гробниця-піраміда – поховання фараона;
- піраміди-супутниці – поховання найближчих родичів (дружин, дітей)

Ансамбль був оточений стіною

Композиція ансамблю піраміди – **анфіладно-осьова**

Реконструкція і план ансамблів пірамід у Гізі
Аерозйомка пірамід у Гізі

ПІРАМІДА ФАРАОНА ХЕОПСА (ХУФУ) 2540 р. до н. е., некрополь Гіза

Гробниця-піраміда фараона Хеопса – **найбільша з усіх єгипетських пірамід**, висота її становить 146,6 м, побудована за 20 років.

Сторони піраміди орієнтовані чітко за сторонами світу

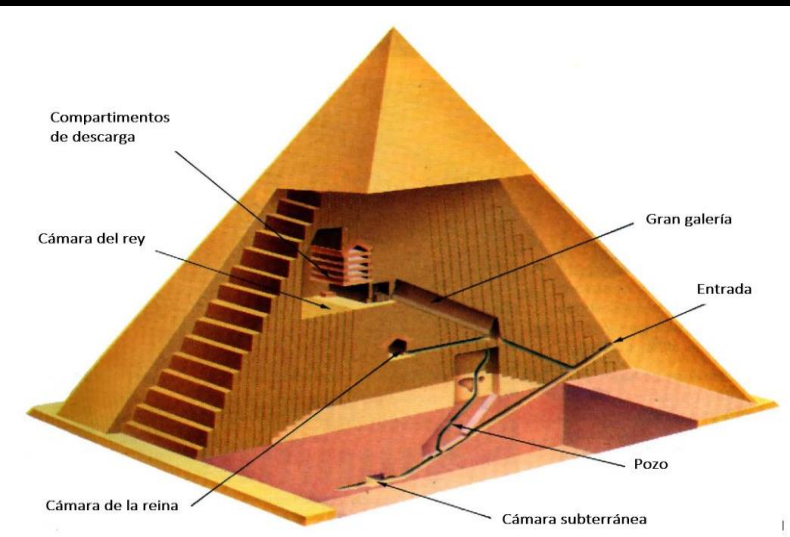
Піраміда Хеопса – називалася «Горизонтом Хуфу»

Поховальна камера знаходиться в тілі піраміди, по центру під вершиною, що забезпечувало відродження померлого у вічному зоряному загробному світі

Архітектор гробниці Хеміун влаштував **розвантажувальні шахти** (пустоти), розташовані над поховальною камерою, щоб зменшити навантаження на неї кам'яних блоків

Піраміда фараона Хеопса

Піраміда Хеопса в розрізі

АНСАМБЛЬ ПІРАМІДИ ФАРАОНА ХЕОПСА, некрополь Гіза

Поруч із пірамідою Хеопса
збереглися **рештки заупокійного
храму**

У 1954 археологи відкрили неподалік
від піраміди **сонячний човен Хеопса**,
яким фараон мав перетнути
підземний Ніл і відродитися з
першими променями сонця

Сонячний човен Хеопса,
знайдений поруч з пірамідою

Піраміда Хеопса і заупокійний храм

ПІРАМІДА ФАРАОНА ХЕФРЕНА (ХАФРИ)

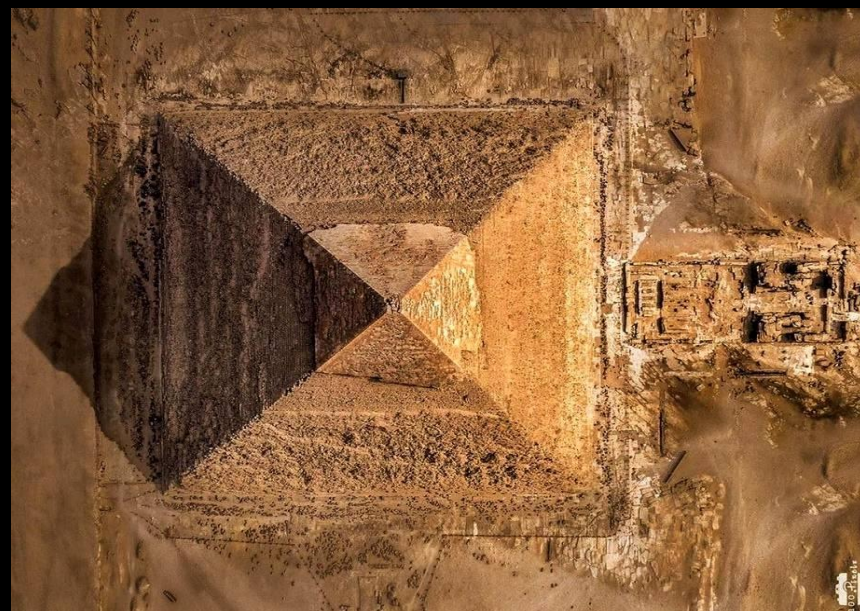
середина XXVI ст. до н. е.,
некрополь Гіза

Друга за величиною піраміда
(висота 143,9 м)

На вершині піраміди **збереглося
частково облицювання**, золотий
пірамідон втрачено

Піраміда фараона Хефрена

Піраміда Хефрена і заупокійний храм,
вид зверху

Піраміда фараона Мікеріна

Реконструкція облицьовування
піраміди Мікеріна

АНСАМБЛЬ ПІРАМІДИ ФАРАОНА МІКЕРІНА (МЕНКАУРА) 2540–2520 рр. до н. е., некрополь Гіза

Гробниця-піраміда фараона Мікеріна – **найменша з трьох в некрополі Гіза**, висота її становить 62 м (первинно сягала 65,55 м), остання з епохи великих пірамід

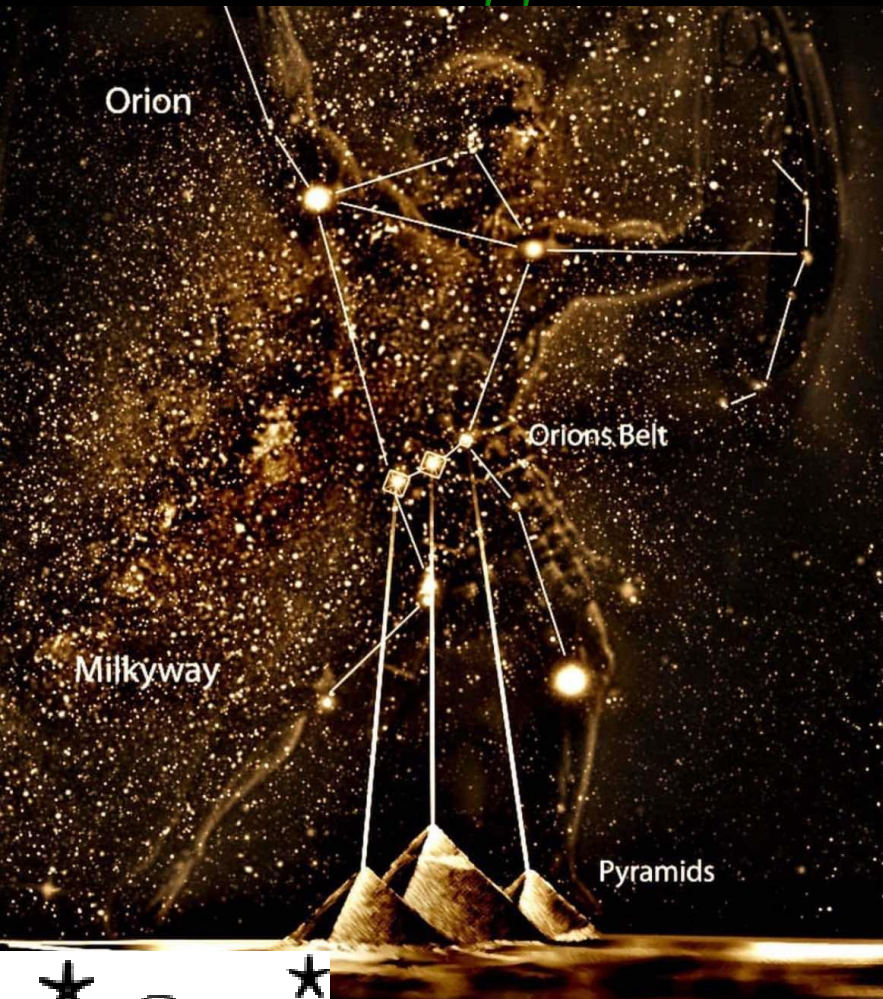
Піраміда була **облицьована на третину асуанським гранітом**, далі йшли білі плити вапняка, а вершина була червоною гранітною

Поховальна камера, на відміну від піраміди Хеопса, розташовувалась не в тілі піраміди, а **на рівні землі**

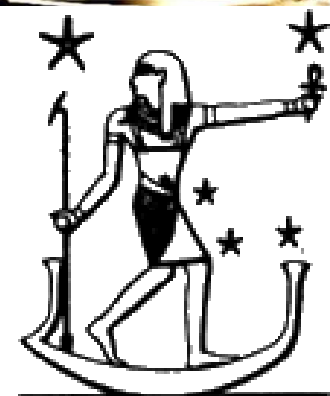
До ансамблю піраміди Мікеріна входять **три піраміди-супутниці дружин фараона**

* БЕСИДА

Уявіть себе фараоном, який прагне вічного життя

- Єгиптяни вірили, що за життя фараон був іпостассю бога Гора (син Осиріса та Ісіді)
- Після смерті фараон відправиться на небо і сам стане Осирісом (бог відродження і загробного життя)
- Дослідники вважають, що три піраміди в Гізі є проекцією поясу Сузір'я Оріон, яке в Давньому Єгипті називалося Осирісом
- Подивіться на фігуру лучника Оріона (Осиріса на човні), зверніть увагу на його позу
- Може в його фігурі можна знайти відповідь, чому єгиптяни в гробницях зображували образ людини, поєднуючи анфас і профіль?

Зоряна проекція поясу сузір'я Оріон (Осиріс) на розташування трьох пірамід в Гізі

План уроку:

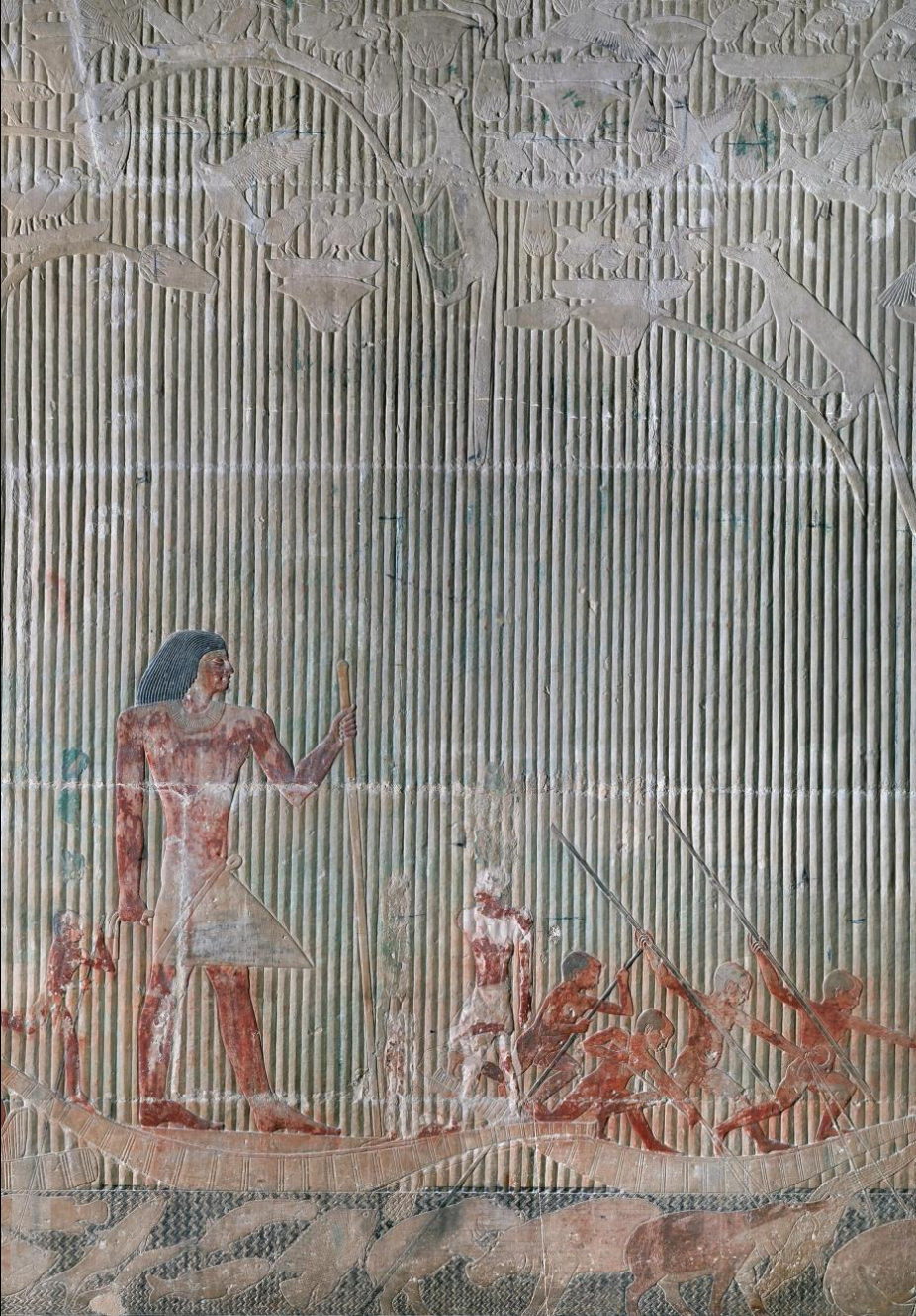
Модуль 2. Урок 8.

1. **Скульптура Стародавнього царства**
Рельєфи
Кругла скульптура. Скульптурні групи
Скульптурні образи фараонів

Образотворче
мистецтво
Стародавнього
Єгипту

ПЕРІОД ДАВНЬОГО
ЦАРСТВА
Скульптура

СКУЛЬПТУРА ДАВНЬОГО ЦАРСТВА

Техніка рельєфу в період Давнього царства: рельєфні зображення створювалися в техніці **низького рельєфу** – **барельєфу**;

часто висота рельєфу зовсім невелика – до одного міліметра **Рельєф доповнювався розписом мінеральними фарбами**: вохра жовта і червона, зелена – тертий малахіт, синя – лазурит, чорна – сажа

«Полювання в заростях папірису»
2450 р. до н. е.

Коробочка з мінеральними фарбами

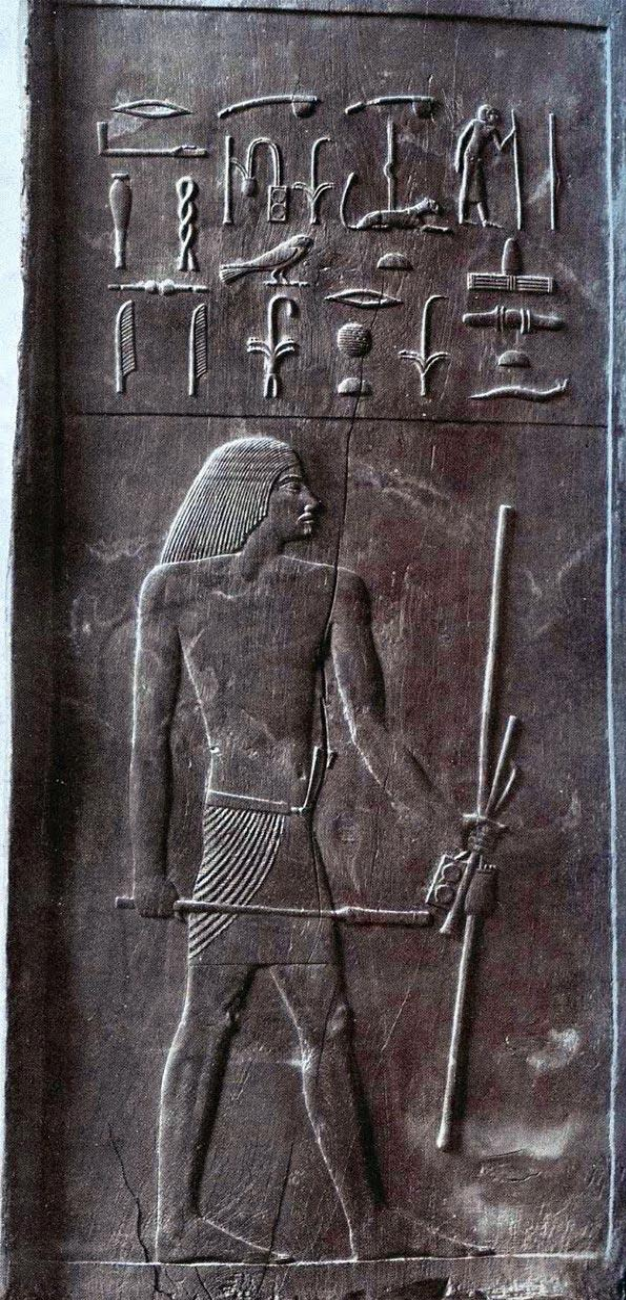
«Птахи в заростях папірусу»,
розфарбований вапняк

Поховальний комплекс Усеркафа,
некрополь Саккара
2465–2458 рр. до н. е.

СКУЛЬПТУРА ДАВНЬОГО ЦАРСТВА. РЕЛЬЄФ

ДЕРЕВ'ЯНІ РЕЛЬЄФНІ ПАНЕЛІ ХЕСІРА

з мастаби в некрополі Саккара,
XXVII ст. до н. е.

Репрезентативний портрет: на дерев'яних кедрових панелях, які прикрашали гробницю мастабу, **зображений архітектор Хесіра з атрибутами професії:** мірними палицями, пензлем, баночкою та палітрою із заглибленнями для розтирання червоної та чорної фарби, якою користувалися архітектори для нанесення відміток на кам'яних блоках під час будівництва; у правій руці – палиця (атрибут влади)

Хесіра жив у часи фараона Джосера, був **головним архітектором**, жерцем бога Гора, різьбярем по слоновій кістці та стоматологом

Ім'я Хесіра перекладається як «**Благословенний Ра**», що говорить про його високе походження

Дерев'яна панель з гробниці архітектора Хесіра

ДЕРЕВ'ЯНІ РЕЛЬЄФНІ ПАНЕЛІ ХЕСІРА з мастаби в некрополі Саккара

«Вічний бенкет»:
архітектор Хесіра зображений за
бенкетним столом, на якому
знаходиться ритуальний хліб;
ієрогліфи над столом
перераховують продукти, які
Хесіра буде отримувати
у загробному житті

Зображення сюжету **«вічний
бенкет»** забезпечувало **вічне
життя духу «ка»** померлого
(«їсти» символізувало «жити»)

Дерев'яна панель з гробниці
архітектора Хесіра, XXVII ст. до н. е.

ДЕРЕВ'ЯНІ РЕЛЬЄФНІ ПАНЕЛІ ХЕСІРА з мастаби в некрополі Саккара

Хесіра зображений у короткій перуці та схенті, що закриває стегна

На плечі – **приналежності архітектора**

Фігура зображена **за єгипетським каноном**, в якому поєднуються ракурси в анфас і профіль

Поява портретних зображень у давньоєгипетському мистецтві пов'язана з поховальною традицією, образ померлого був ідеалізованим, проте мав певні портретні характерні риси обличчя, тіло зображувалося вічно молодим та з правильними пропорціями

Дерев'яна панель з гробниці
архітектора Хесіра, XXVII ст. до н. е.

ТЕХНІКА КРУГЛОЇ СКУЛЬПТУРИ

Кругла скульптура виготовлялася у більш ранній період з **дерева**, згодом найчастіше з **каменя**, вапняку або піщаника та твердих порід каменя – обсидіану, граніту тощо

На поверхню скульптури могли наносити **грунт**, по якому робився **розпис фарбами**, **очі часто інкрустували** – робили вставки з бронзи чи міді, всередині заповнені скляною пастою та напівкоштовними каменями

Статуя «Жрець Каапер», XXVI ст. до н. е., висота 112 см, дерево сікомори, Єгипетський музей в Каїрі

«СТАТУЯ ЖЕРЦЯ КААПЕРА»
(«СІЛЬСЬКИЙ СТАРОСТА»),
XXVI ст. до н. е.

Статуя була **знайдена в 1860 році в некрополі Саккара** і нагадала єгипетським робітникам їхнього сільського старосту, через що отримала таку назву

Проте, насправді, **статуя зображує жерця на ім'я Каапер** з посохом у руці, у позі «вічного кроку» та з «вічним поглядом»

Поховальні статуї зображували людину на повний зріст, оскільки являлись «двійником тіла» – «ка», що забезпечувало вічне існування душі «ба»

Статуя «Жрець Каапер», XXVI ст. до н. е.
висота 112 см, дерево сікомори,
Єгипетський музей в Каїрі

СТАТУЯ «ЖРЕЦЬ КААПЕР»

Очі інкрустовані: виконані з алебастру, гірського кришталю і чорного каменю, оточені мідним ободком, що імітує підводку і надає обличчю живий вираз

Статуя «Жрець Каапер», фрагменти

«СТАТУЯ ПИСАРЯ КАЇ»

2620–2500 рр. до н. е.

розписаний вапняк, мідь, кварц,
висота 53,7 см

Статуя являє тип

**репрезентативного портрету –
канонічне зображення писаря**

Писар тримає на колінах в руках
сувій папірусу, стілос для письма
втрачено

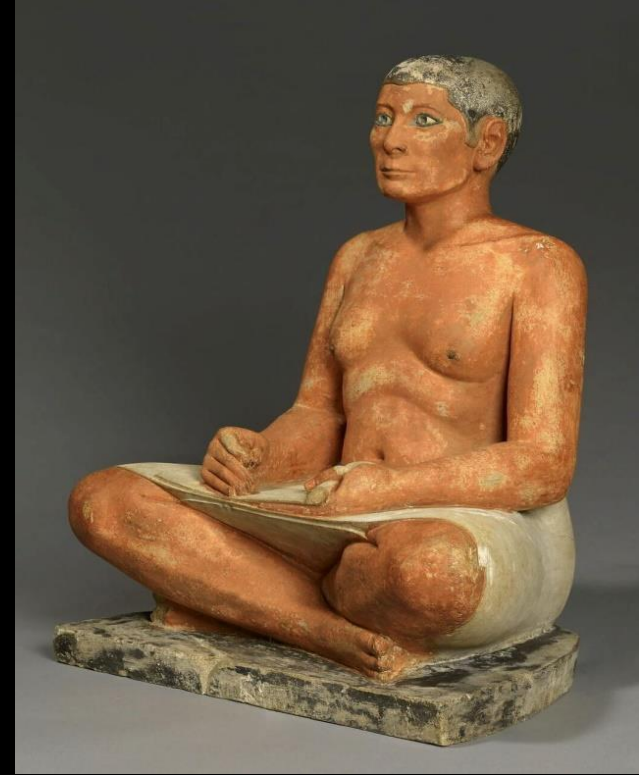
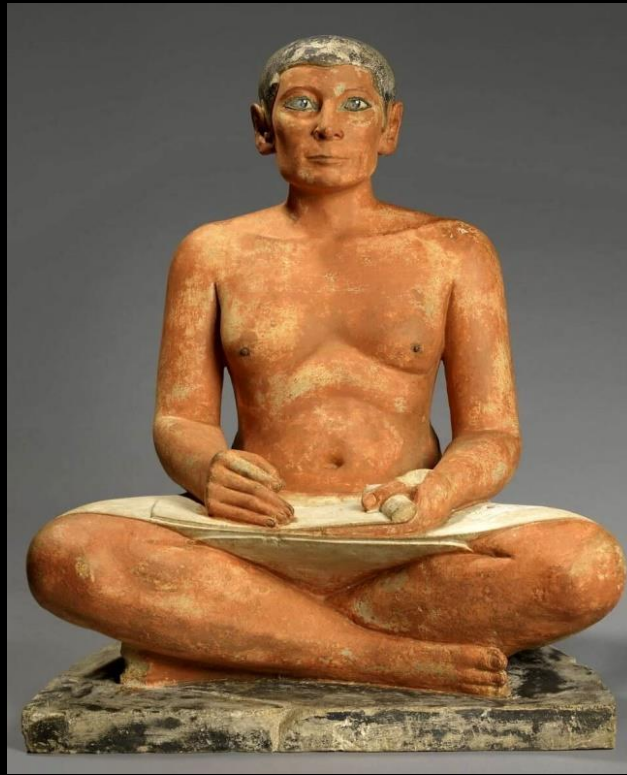
Професія писаря, так само, як
і жерця, була поважною, ними
ставали представники верхівки
суспільства

Щоб показати **високий статус**
і **достаток** померлого, скульптори
могли зобразити **повний живіт**

Статуя «Писар Каї»

2620–2500 рр. до н. е. Лувр, Париж

Фрагмент статуї писаря Каї –
інкрустовані очі:

очниця – мідь;

білок – алебастр;

райдужка – гірський кришталі;

зіниця – конус, заповнений
сажею

СКУЛЬПТУРНІ ГРУПИ

«ПЕНМЕРУ, ЙОГО ДРУЖИНА ТА ДІТИ»,

стела з гробниці в некрополі Гіза
2465–2323 рр. до н. е.,
155x105 см, розфарбований
вапняк

«Пенмеру, його дружина та діти»
2465–2323 рр. до н. е.

Зображено сімейну групу
в дверному отворі

Померлий робить лівою ногою
«вічний крок» та стискає
в руках сувої з молитвами

Дружина Меретітес і діти (син
і донька) супроводжують чоловіка
і батька Пенмеру (по центру) у
вічне життя

Чоловічу фігуру ліворуч
дослідники вважають ще одним
зображенням Пенмеру

«КАРЛИК СЕНЕБ
З ДРУЖИНОЮ І ДІТЬМИ»
близько 2520 р. до н.е.,
43x22,5x25 см

У заупокійних статуях єгиптяни зображували померлих вічно молодими з ідеальними тілами

Єдиним виключенням є зображення карликів, що говорить про особливе ставлення до них

Ім'я «Сенеб» перекладається як «здоровий». Сенеб займав високу посаду писаря, жерця фараонів, гардеробного, одружений був на жриці Сенетітес

Щоб приховати фізичний недолік, діти стоять під фігурою батька, візуально створюючи ілюзію продовження його ніг

«Карлик Сенеб з дружиною і дітьми»
XXVI ст. до н. е.

«ЦАРЕВИЧ РАХОТЕП
І ЙОГО ДРУЖИНА НОФРЕТ»,
XXVII ст. до н.е.
Статуї з мастаби в Медумі

Рахотеп, імовірно, був сином
фараона Снофру

Мастаба мала дві поховальні
камери та два сердаби,
де знаходилися ці статуї

Фігури зображені на тронах,
праві руки покладені на серце,
де знаходиться душа «ба»

Для статуй періоду Давнього
царства характерним було
зображення масивних стоп ніг,
потрібних для переходу
у вічне життя

«Царевич Рахотеп і його дружина Нофрет»
XXVII ст. до н. е.

Статуетка фараона Хеопса
XXVI ст. до н. е.
висота 8 см,
слонова кістка

Статуя архітектора
Хеміуна, XXVI ст. до н. е.
висота 155,5 см,
вапняк

СТАТУЇ ФАРАОНІВ СТАТУЕТКА ФАРАОНА ХЕОПСА, XXVI ст. до н. е.

Це єдине зображення
фараона Хеопса, що
збереглося

На противагу малим
розмірам статуетки
фараона, збереглася
велика статуя
архітектора Хеміуна,
який побудував
гробницю-піраміду
фараона Хеопса

Статуя фараона Хефрена
з соколом Гором за плечима,
XXVI ст. до н. е., діорит

«ТРОННА СТАТУЯ ФАРАОНА ХЕФРЕНА

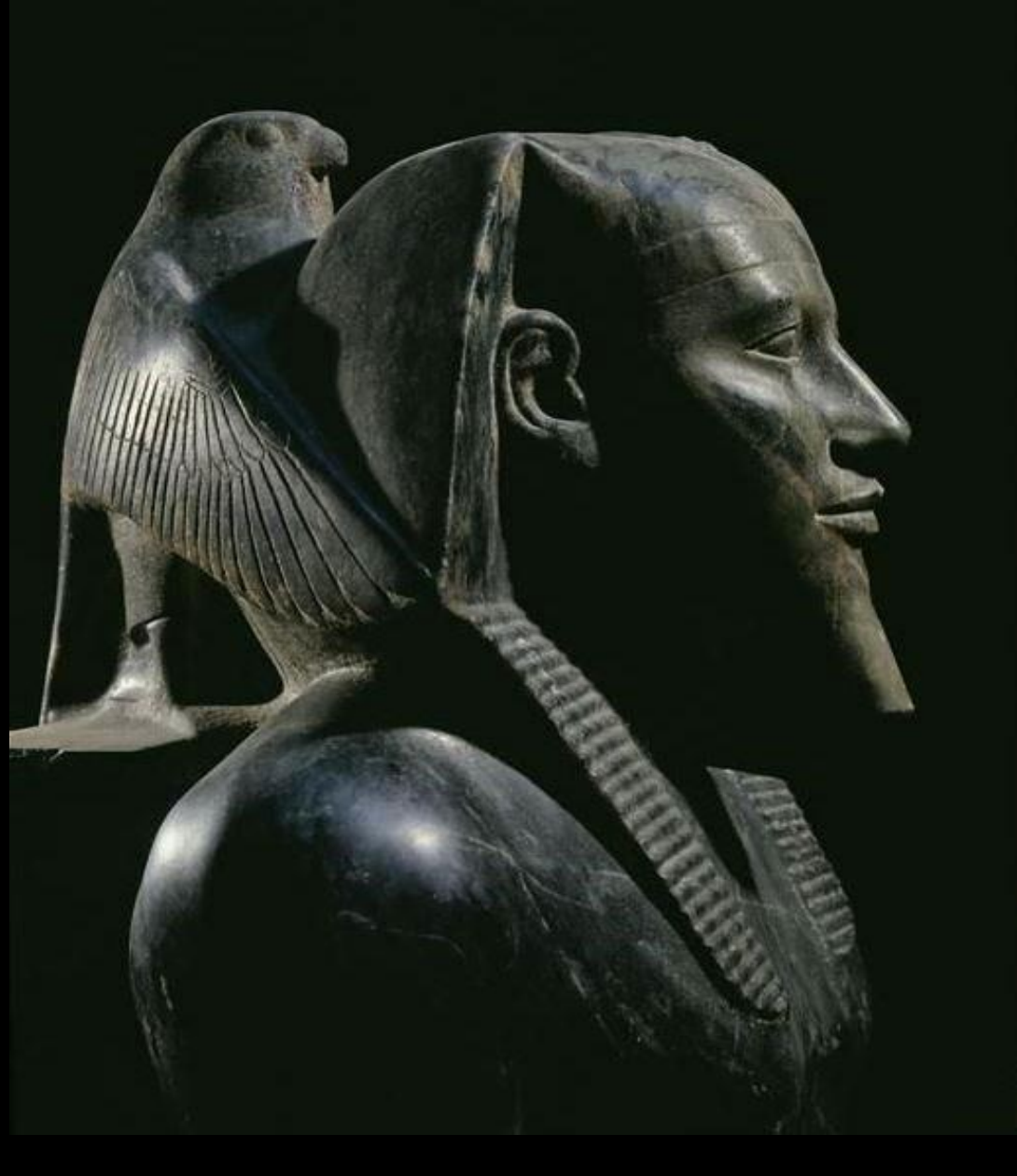
З СОКОЛОМ ГОРОМ ЗА ПЛЕЧИМА»,
заупокійний храм в некрополі Гіза,
XXVI ст. до н. е., висота 168 см, діорит

Канонічне зображення фараона
на троні

Трон має кубічну форму (символ
незмінності), під сидінням рельєфом
зображено символічне об'єднання
Верхнього і Нижнього Єгипту

Фігура фараона «вписана» у форму
трону – він сидить з прямою
спиною, в напруженій фронтальній
позі

Хефрен зображений в хустці немес,
з накладною бородою, за плечима –
бог Гор у вигляді сокола, який
вважався захисником фараонів

«Статуя фараона Хефрена з соколом Гором за плечима», XXVI ст. до н. е.

«Великий сфінкс» (фараон Хефрен)
XXVI ст. до н. е.

«ВЕЛИКИЙ СФІНКС» (ФАРАОН ХЕФРЕН),

XXVI ст. до н.е., некрополь Гіза,
піщаник (висота 20,2 м, довжина 73,5
м, ширина 13,3 м)

Великий сфінкс розташований поруч
із пірамідою Хефрена і повернутий
обличчям до Нілу на схід

Вважається портретним
зображенням фараона Хефрена і
являється одним
з канонічних образів фараона

Це найбільше зображення фараона
в образі сфінкса, що висічене
з монолітної вапнякової скелі

Ніс і накладна борода не збереглися

«ТРОННА СТАТУЯ ФАРАОНА МІКЕРІНА»
XXVI ст. до н.е., заупокійний храм піраміди
в Гізі, висота 235 см, алебастр (травертин)

У заупокійному храмі було знайдено
тронну статую Мікеріна, одну з
найбільших статуй, створених в період
Давнього царства

Фараон Мікерін зображений за каноном,
проте має характерні риси обличчя:
м'який курносий ніс, випуклі очі, округле
обличчя

У руці фараон тримає невеликий сувій
з матерії (імовірно, тексти заупокійних
МОЛИТОВ)

«Тронна статуя фараона Мікеріна», XXVI ст. до н. е.,
Єгипетський музей, Каїр

«СТАТУЯ ФАРАОНА МІКЕРІНА З ДРУЖИНОЮ ХАМЕРЕРНЕБТІ», XXVI ст. до н. е.

Фігури зображені **«вічно молодими»**, втілюють **ідеали чоловічої і жіночої краси**

Фараон одягнений у схенті (стегова пов'язка), смугасту хустку немес, з накладною бородою (ознаки царської влади)

Цариця одягнена у сукню калазиріс, яка щільно облягає тіло

Подружжя зображено в канонічних позах: дружина обіймає і супроводжує чоловіка у вічне життя, у «вічному кроці» та з «вічним поглядом»

«Статуя Мікеріна з дружиною», XXVI ст. до н. е.,
висота 142 см, Музей образотворчих мистецтв, Бостон

«ТРИАДИ МІКЕРІНА», XXVI ст. до н. е.

У період правління Мікеріна з'являється **новий тип скульптурної групи: «тріади»** – зображення фараона в оточенні двох богів

Фараон одягнений за модою того часу у плісироване стегнове схенті

Богині – у сукнях калазирісах та в перуках

«Тріада Мікеріна»

Мікерін з богинями Хатхор і богинею-покровителькою VII ному Хут-Сехем, XXVI ст. до н. е., висота 63 см, граувакка, Єгипетський музей, Каїр

«Триада Мікеріна»

**Мікерін з Хатхор і богом-покровителем
IV ному Верхнього Єгипту Уасет (Фіви)**

**XXVI ст. до н. е.,
Єгипетський музей, Каїр**

«Триада Мікеріна»

**Мікерін з Хатхор і богинею-покровителькою
XV «заячого ному» Верхнього Єгипту**

**XXVI ст. до н. е., 43,5x84,5x49 см, граувакка
Музей образотворчих мистецтв, Бостон**

Модуль 2.
Урок 9.

План уроку:

1. **Мистецтво періоду Середнього царства**
Ансамбль скельної гробниці
Ментухотепа I в Дейр-ель-Бахрі
Скульптурні школи Мемфісу, Фів, Сіуту
Живописна школа Бені-Хасану (розписи гробниць)

ОБРАЗОТВОРЧЕ
МИСТЕЦТВО
ТА АРХІТЕКТУРА
СТАРОДАВНЬОГО
ЄГИПТУ

ПЕРІОД
СЕРЕДНЬОГО
ЦАРСТВА

Заупокійний ансамбль гробниці Ментухотепа I і цариці Хатшепсут (Нове царство) в Дейр-ель-Бахрі

АРХІТЕКТУРА ПЕРІОДУ СЕРЕДНЬОГО ЦАРСТВА ЗАУПОКІЙНИЙ АНСАМБЛЬ ГРОБНИЦІ ФАРАОНА МЕНТУХОТЕПА I в Дейр-ель-Бахрі, XXI ст. до н.е.

Фараон Ментухотеп I об'єднав Єгипет в період Середнього царства, переніс столицю з півночі в Середній Єгипет – Фіви

Влаштував на протилежному березі від Фів скельну гробницю в традиціях середнього і південного Єгипту

Заупокійний ансамбль має характерну для єгипетської архітектури **анфіладно-осьову композицію**: споруди ансамблю розташовані вздовж вісі, простір розкривається вглиб

ЗАУПОКІЙНИЙ АНСАМБЛЬ ГРОБНИЦІ ФАРАОНА МЕНТУХОТЕПА І в Дейр-ель-Бахрі, ХХІ ст. до н. е.

Ансамбль складався з таких споруд:

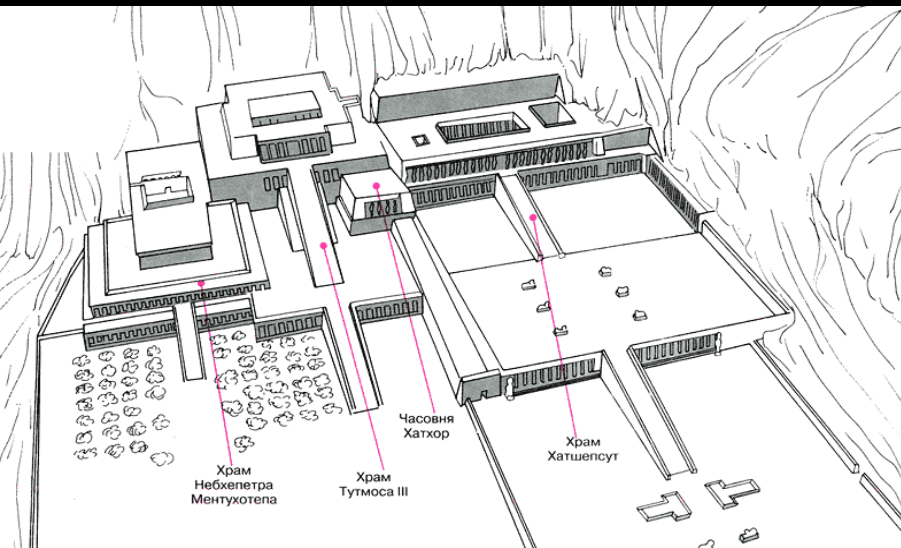
до скельної гробниці вели **тераси з підйомами – пандусами;**

на терасі розташовувався **гіпостильний (багатоколонний) храм**, який, імовірно, увінчувався дахом у вигляді піраміди (цим підкреслювався зв'язок з попередніми традиціями гробниць фараонів);

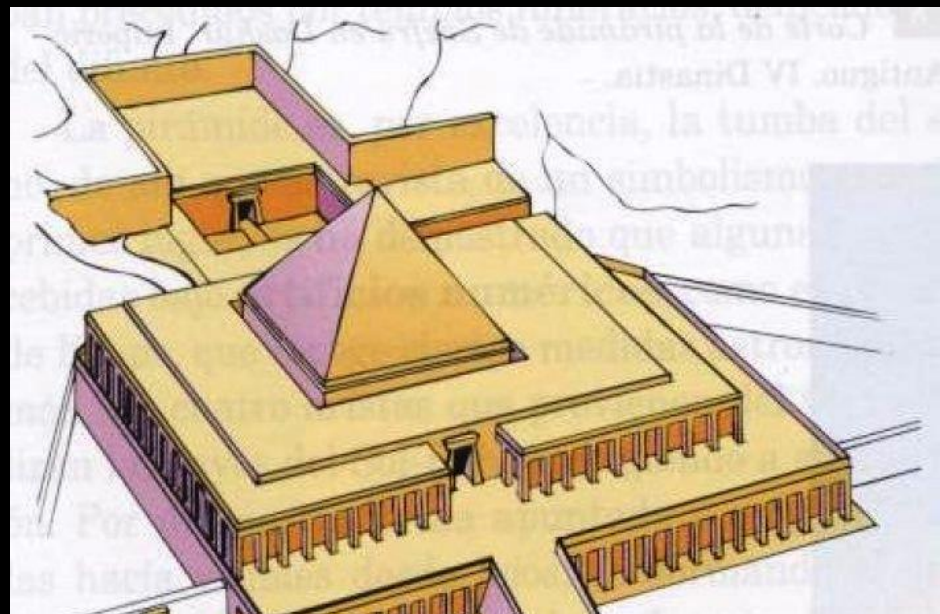
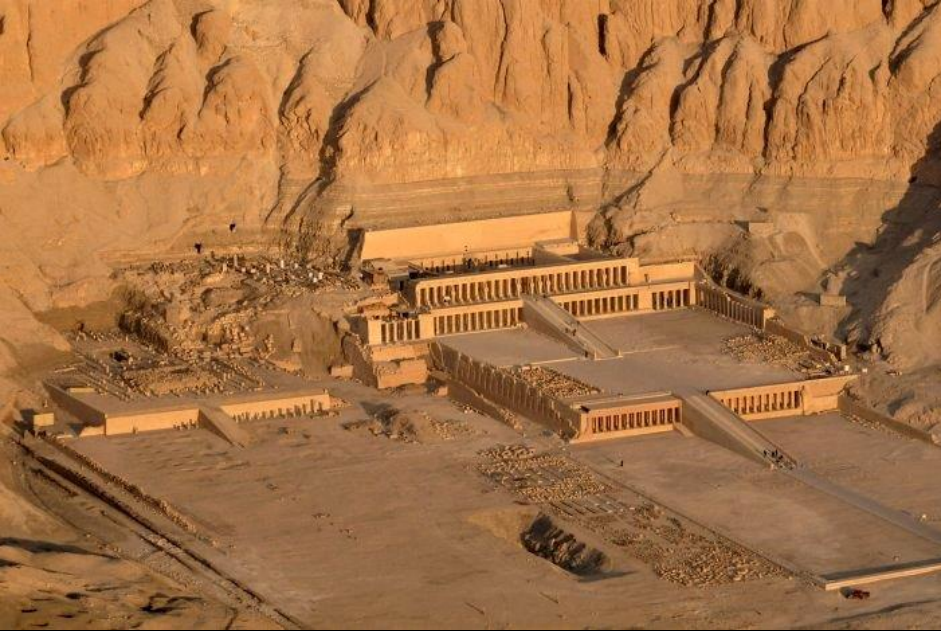
внутрішнє подвір'я;

гіпостильний заупокійний храм, що прилягав до скельної гробниці;

скельна гробниця

Заупокійні ансамблі:
гробниці Ментухотепа І
і цариці Хатшепсут в Дейр-ель-Бахрі

Заупокійний ансамбль гробниці
Ментухотепа I в Дейр-ель-Бахрі.
Руїни і реконструкція гіпостильного храму

Фрагмент осирічної статуї фараона
Сенусерта I, XX ст. до н. е.

СКУЛЬПТУРА ПЕРІОДУ СЕРЕДНЬОГО ЦАРСТВА

СКУЛЬПТУРНІ ШКОЛИ В МЕМФІСІ, ФІВАХ, СІУТІ

У період Середнього царства
формується скульптурні традиції
в різних регіонах – з'являються
скульптурні школи

1. МЕМФІСЬКА СКУЛЬПТУРНА ШКОЛА:

найбільш давня школа, що була
сформована в столиці Єгипту
періодів Раннього і Давнього
царств;

для неї характерні ідеалізовані
образи;

в період Середнього царства
з'являється на обличчях
«умиротворена усмішка»

2. ФІВАНСЬКА СКУЛЬПТУРНА ШКОЛА:

сформувалася в новій столиці Фівах;

поєднує ідеалізацію образу та індивідуальні риси, з'являються на обличчях ознаки старіння, втому;

найбільша кількість скульптур цієї школи представлена статуями фараонів Сенусерта III та Аменемхета III

Фрагменти статуй фараона Аменемхета III в юному та старшому віці, XIX ст. до н. е.

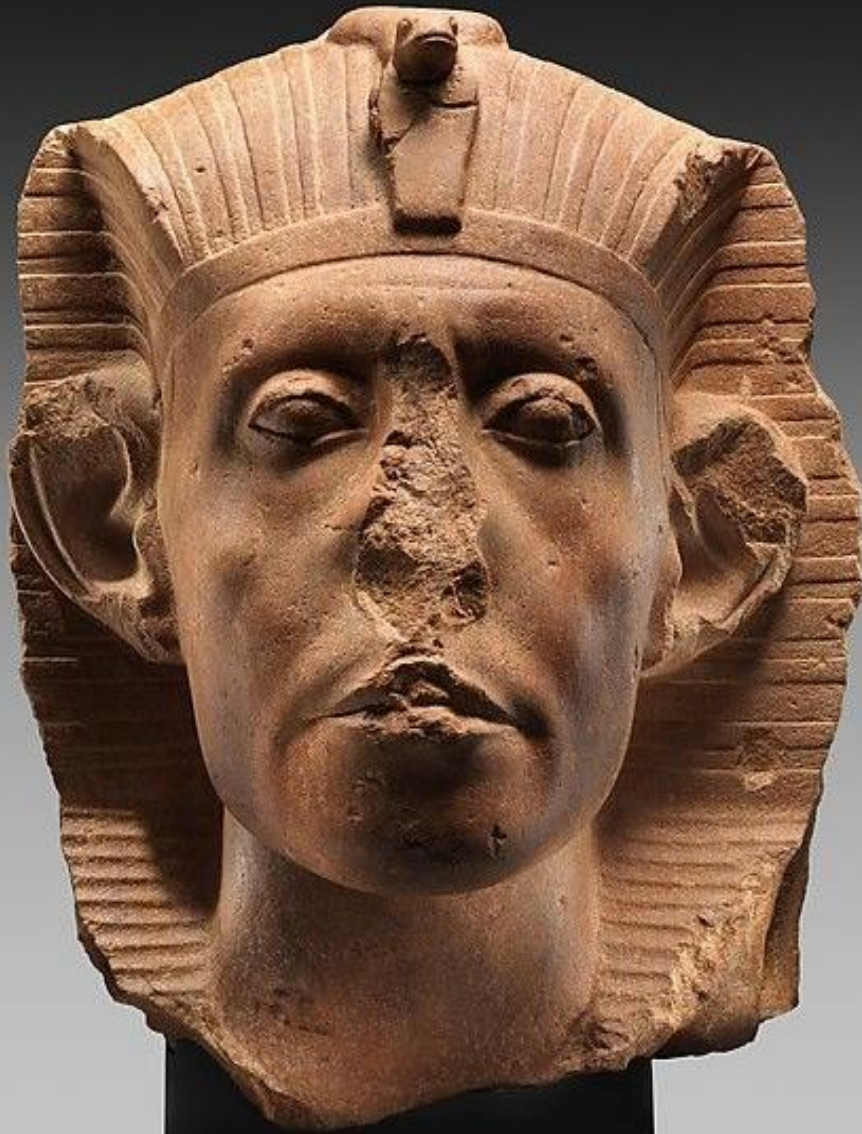
Фрагменти статуї фараона Аменемхета III,
XIX ст. до н .е.

Фрагменти статуй фараона Сенусерта III, XIX ст. до н. е.

Фрагмент статуї
фараона
Сенусерта III,
XIX ст. до н. е.

Голова колосальної статуї фараона Сенусерта III,
XIX ст. до н. е., Метрополітен музей, Нью-Йорк

Фрагмент статуї фараона Сенусерта III,
XIX ст. до н.е. Метрополітен музей, Нью-Йорк

3. СІУТСЬКА СКУЛЬПТУРНА ШКОЛА:

сформувалася в Середньому Єгипті, у місті Сіут;

переважно зображувалися номархи (правителі міст) та їхні дружини;

образи витончені, пропорції видовжені

Статуя Сеннуї, дружини Ханджефаї, номарха Сіута, XX ст. до н. е.

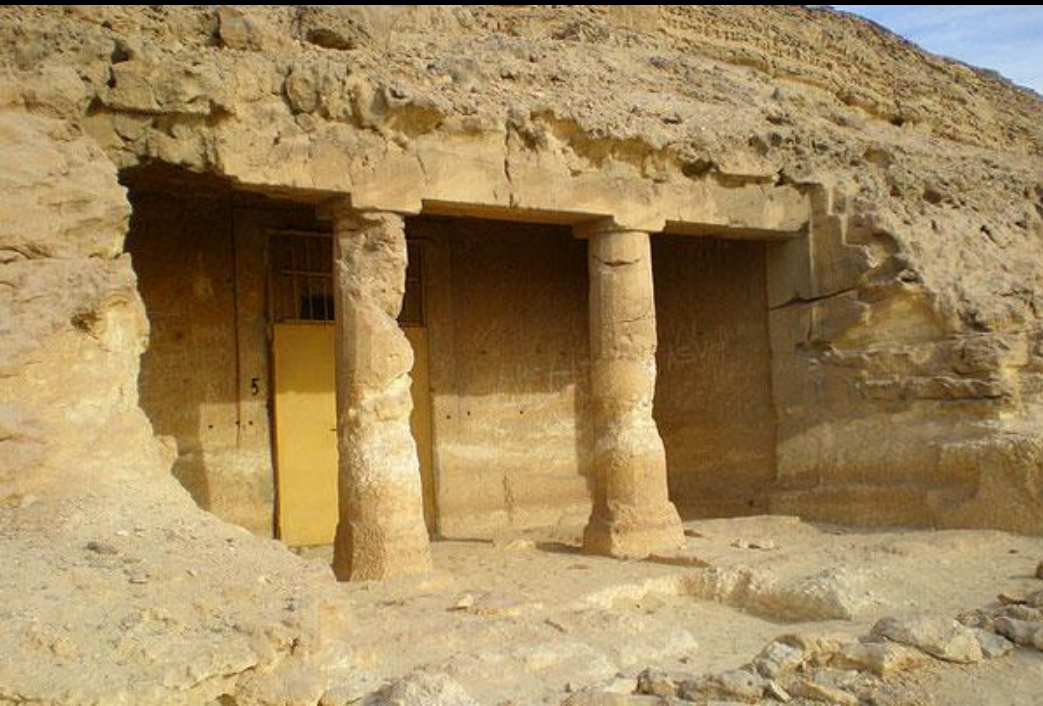

Статуя Сеннуї,
дружини номарха Сіута
XX ст. до н. е.

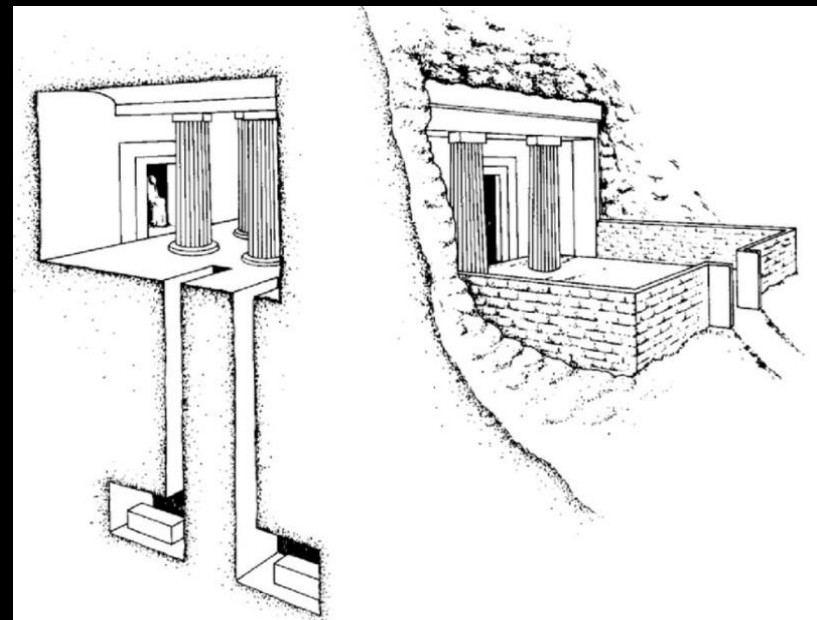
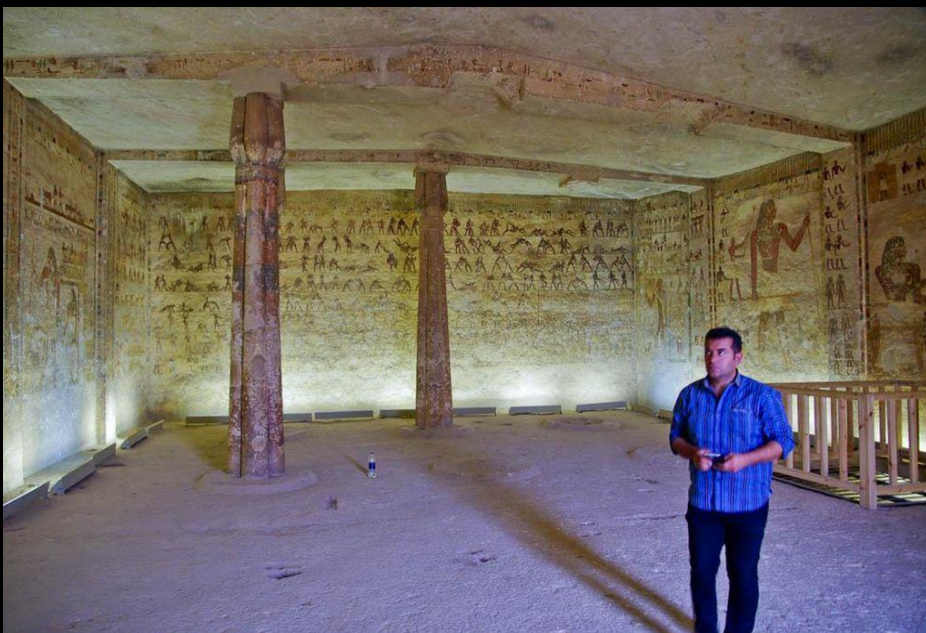
Голова жінки (принцеси?) знайдена поруч з пірамідою
фараона Аменемхета I в Лішті,
розфарбоване дерево, висота 10,5 см, XX ст. до н. е.

ЖИВОПИС ПЕРІОДУ СЕРЕДНЬОГО ЦАРСТВА ЖИВОПИСНА ШКОЛА В БЕНІ-ХАСАНІ

У період Середнього царства живопис виокремлюється в самостійний вид мистецтва: скельні гробниці номархів та чиновників в Середньому Єгипті в некрополі Бені-Хасан почали прикрашатися живописними розписами по штукатурці, нанесеній на стіни. Серед сюжетів розписів найбільш вирізняються образи природи, сцени полювання.

Скельні гробниці в некрополі Бені-Хасан мали вхід у вигляді двоколонних портиків протодоричного ордеру.

Інтер'єр скельної гробниці в Бені-Хасані мав поминальну кімнату з настінними розписами та поховальну камеру, розташовану під нею

ЖИВОПИСНА ШКОЛА В БЕНІ-ХАСАНІ

Гробниця номарха
Хнумхотепа II в Бені-Хасані
– найвідоміша своїми
розписами

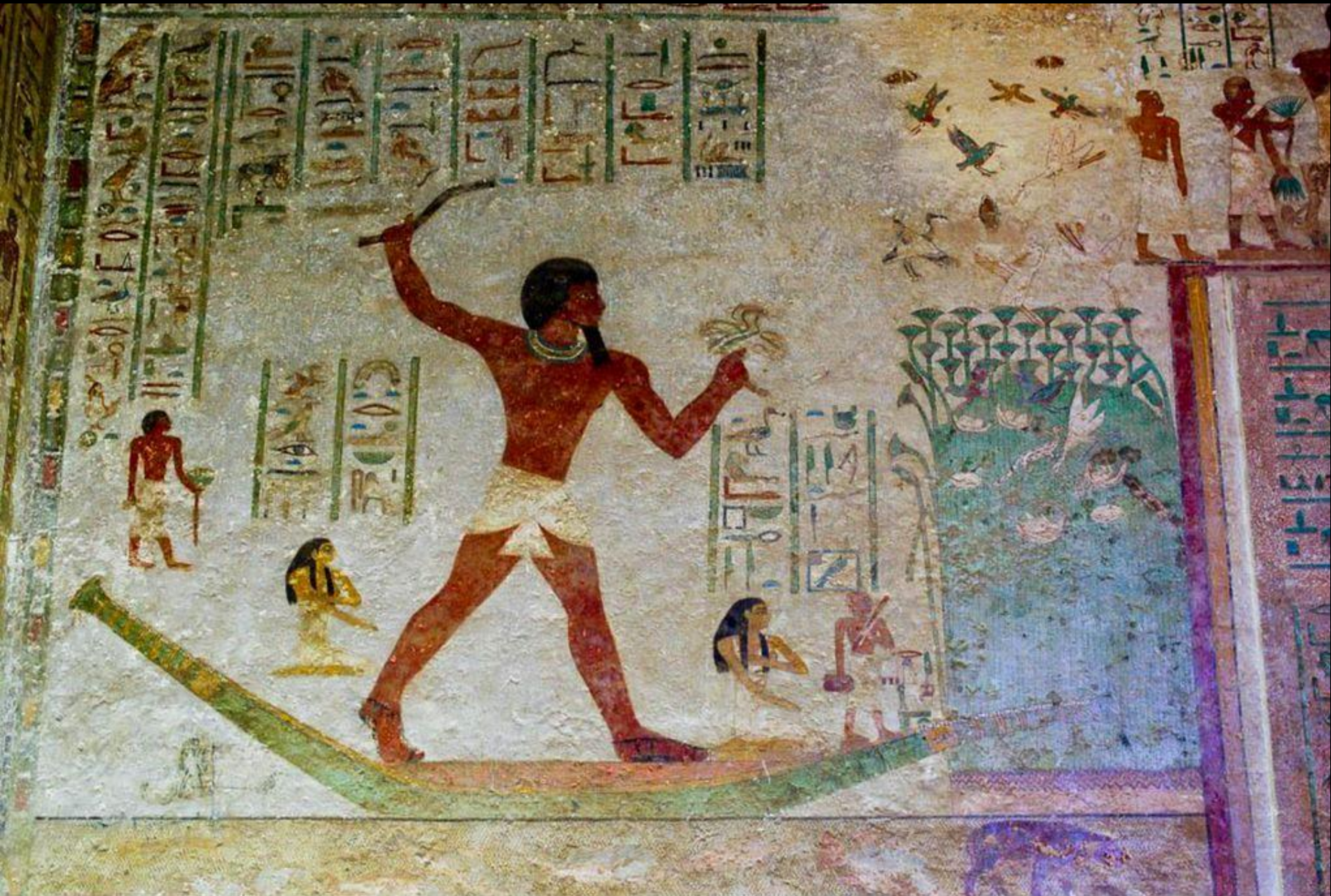
Серед сюжетів, що
прикрашають стіни
гробниці: сцени полювання,
прийом делегації азіатів,
робота ремісників і селян

Найбільш вражають образи
природи та колірна палітра

Гробниця номарха Хнумхотепа II
в Бені-Хасані, XX ст. до н. е.

«Полювання в заростях папірису»,
промальовка, Гробниця Хнумхотепа II в Бені-Хасані

«Полювання Хнумхотепа в заростях папірису»,
фрагмент, гробниця номарха Хнумхотепа II в Бені-Хасані, XX ст. до н. е.

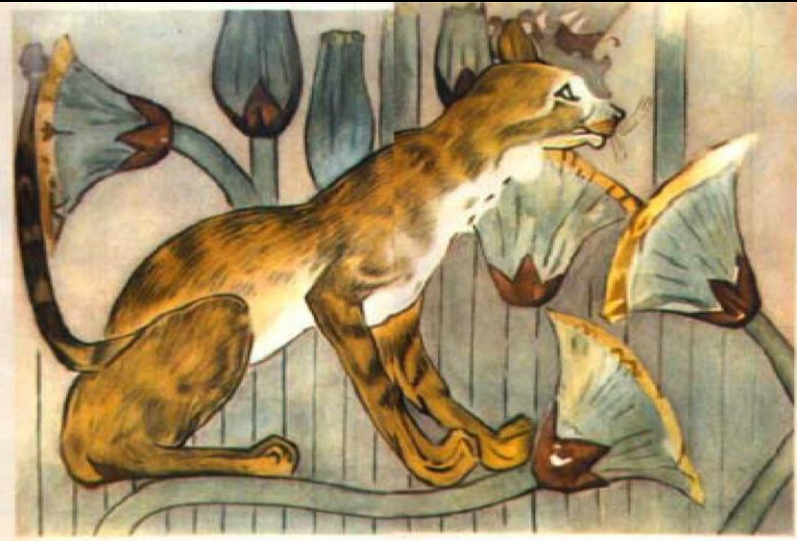

«Полювання Хнумхотепа в заростях папірису»,
фрагмент, гробниця Хнумхотепа II в Бені-Хасані, XX ст. до н. е.

«Полювання Хнумхотепа в заростях папірису»,
фрагмент, гробниця номарха Хнумхотепа II в Бені-Хасані, XX ст. до н. е.

«Полювання Хнумхотепа в заростях папірису», фрагмент, гробниця номарха Хнумхотепа II в Бені-Хасані, XX ст. до н. е.

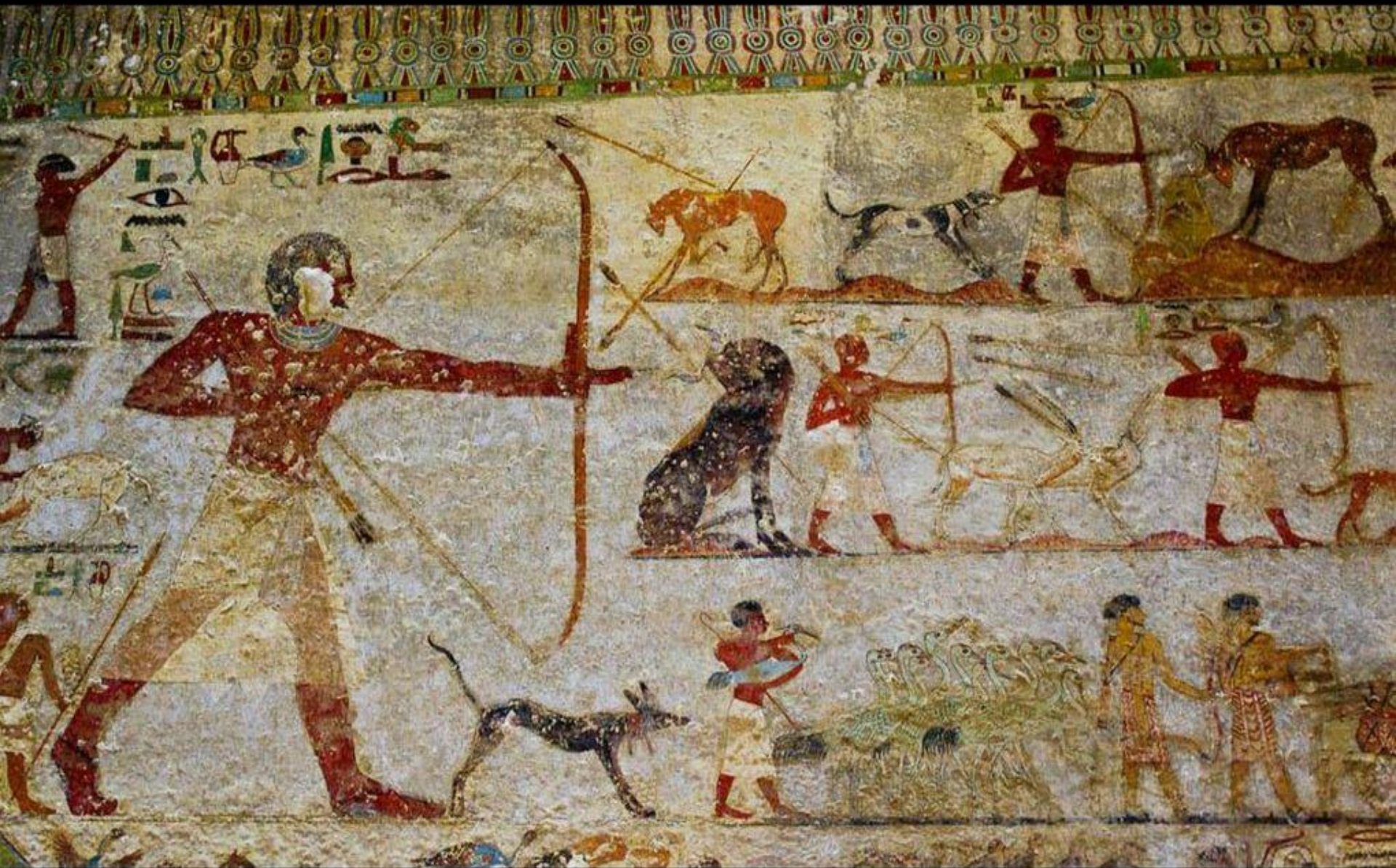

«Ловля птахів сітями», «Птахи на акації»
фрагменти розпису гробниці Хнумхотепа II
в Бені-Хасані, XX ст. до н. е.

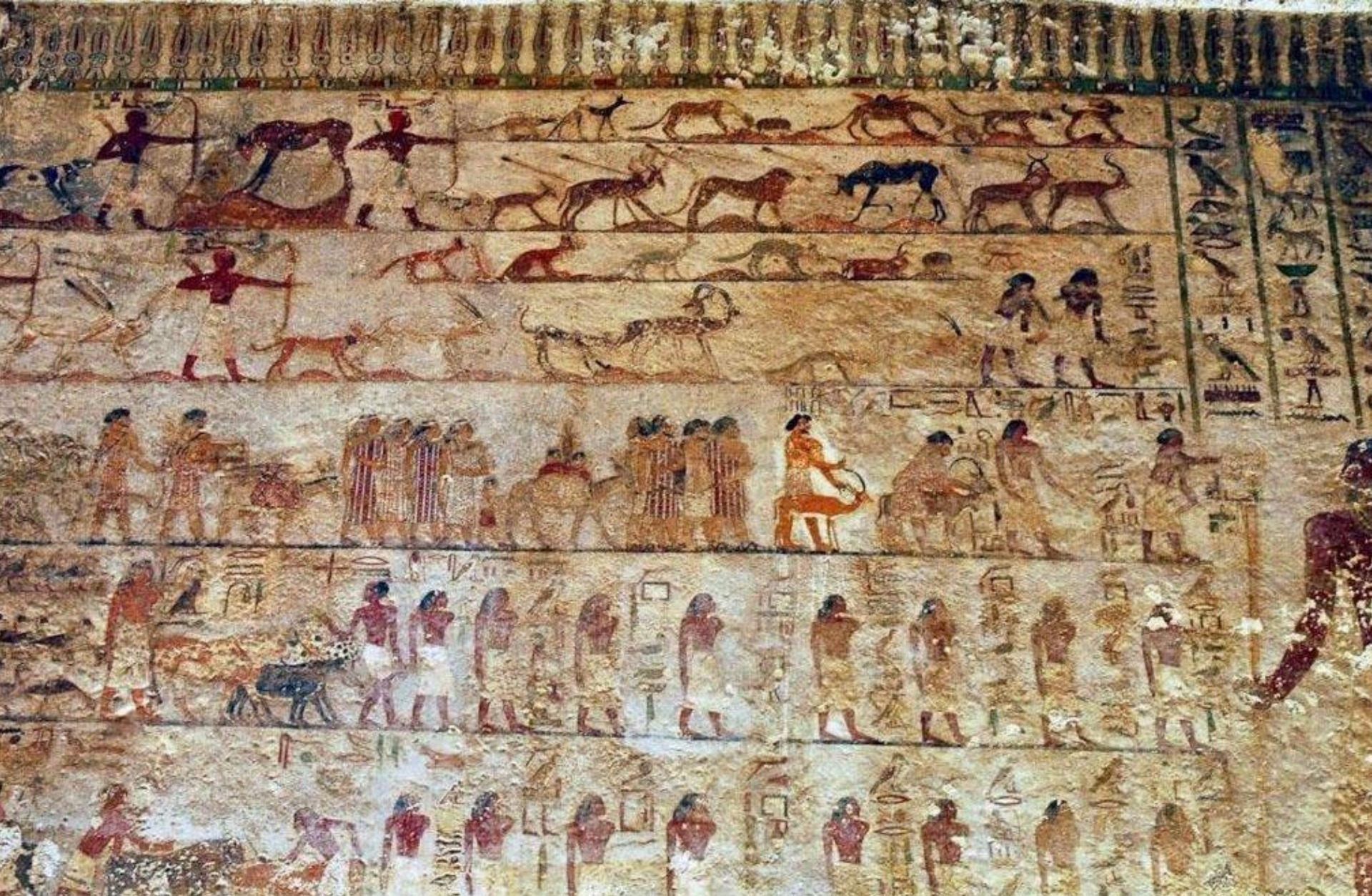
«Акація зі співочими птахами»,
«Мала акація з птахами»,
фрагменти розпису гробниці Хнумхотепа II
в Бені-Хасані, XX ст. до н. е.

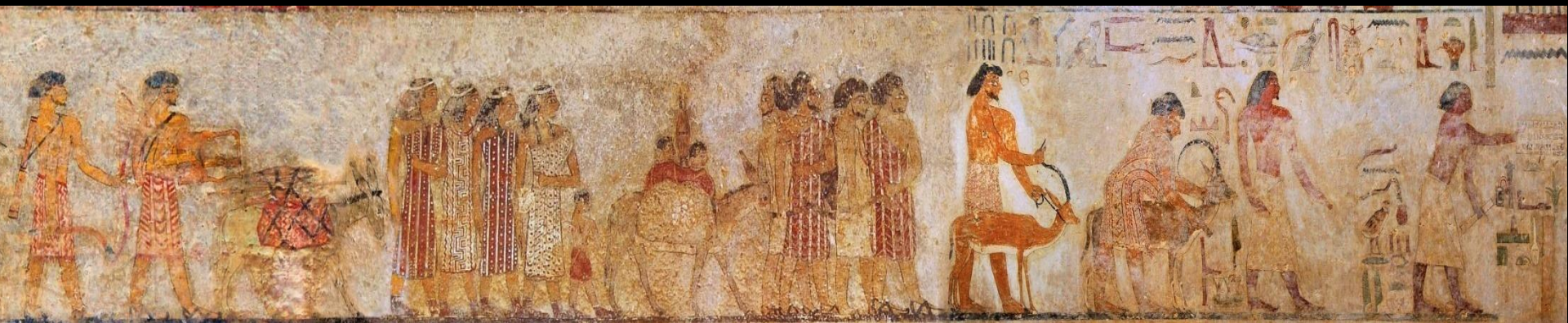
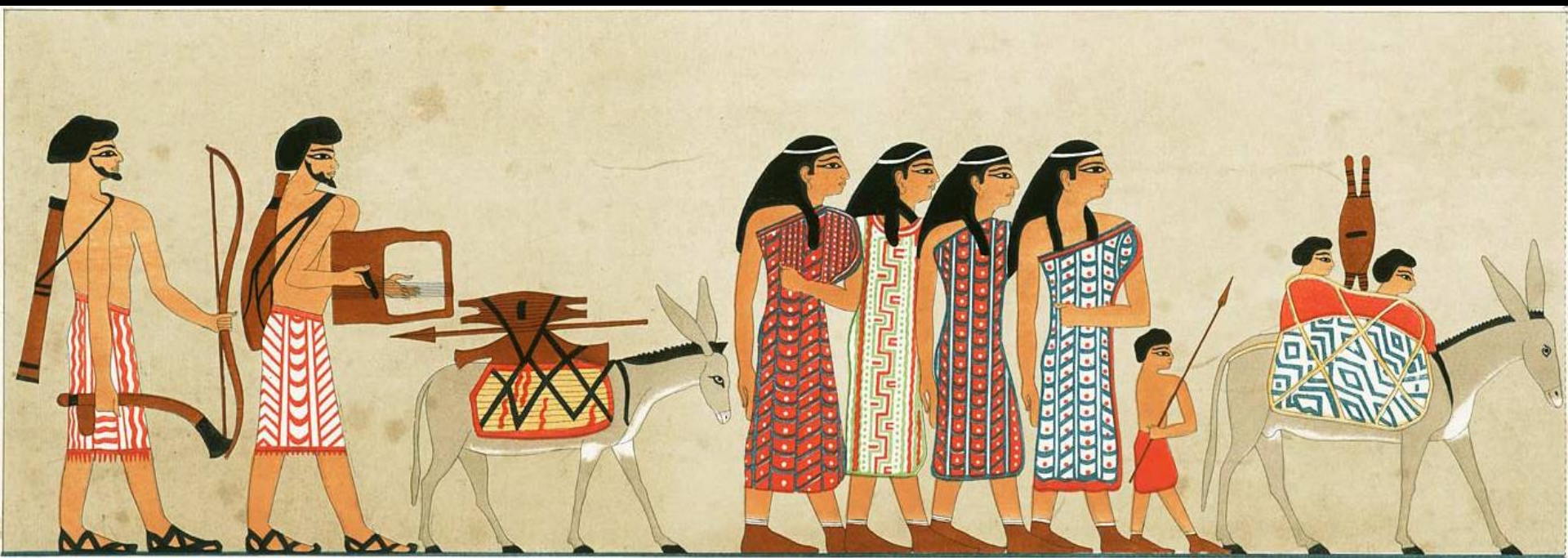
Фрагменти розпису з гробниці Хнумхотепа II,
Бені-Хасан, XX ст. до н. е.

Фрагменти розпису з гробниці Хнумхотепа II,
Бені-Хасан, 1920–1900 рр. до н. е.

Фрагменти розпису північної стіни
Гробниця Хнумхотепа II,
Бені-Хасан, 1920–1900 рр. до н. е.

«Делегація групи західних азіатів», реконструкція, фрагменти розпису північної стіни, гробниця Хнумхотепа II, Бені-Хасан, 1920–1900 рр. до н. е.

«Делегація групи західних азіатів»,
фрагменти розпису північної стіни,
гробниця Хнумхотепа II,
Бені-Хасан, 1920–1900 рр. до н. е.

«Делегация группы западных азиатов», реконструкция
фрагменты роспису северной стены, гробница Хнумхотепа II,
Бени-Хасан, 1920–1900 гг. до н. е.

План уроку:

1. Мистецтво Нового царства. Храми Амона-Ра

Храми Амона-Ра в Карнаку та Луксорі.
Особливості архітектурної композиції

2. Мистецтво Нового царства. Цариця Хатшепсут

Ансамбль заупокійного храму Хатшепсут в Дейр-ель-Бахрі. Скульптурні образи Хатшепсут

3. Особливості образотворчого мистецтва періоду Нового царства

Рельєф койланогліф, сюжет «вічний бенкет». Декоративне мистецтво

Модуль 2.
Урок 10.

ОБРАЗОТВОРЧЕ
МИСТЕЦТВО
ТА АРХІТЕКТУРА
СТАРОДАВНЬОГО
ЄГИПТУ

ПЕРІОД
НОВОГО ЦАРСТВА

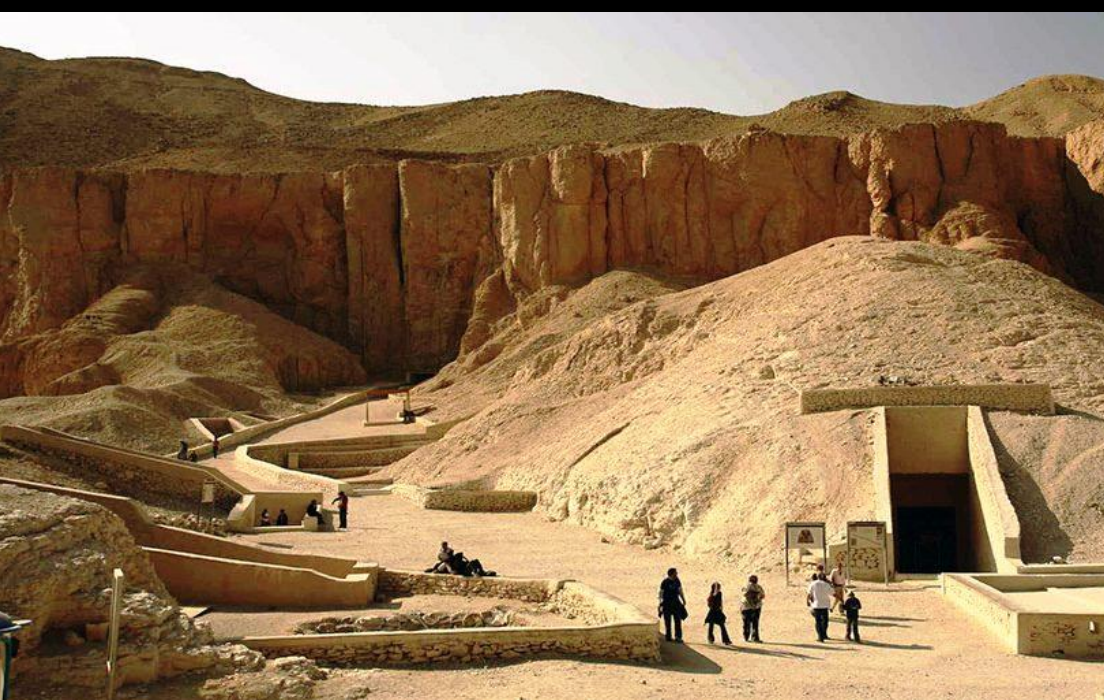

У період Нового царства Єгипет стає **імперією**, розширюються кордони на південь до 4-го нільського порога

Поява **бойових колісниць** дозволила з легкістю підкорити південні племена

Тутанхамон перемагає ворогів на своїй колісниці, 18-та династія до н. е.

Новий некрополь навпроти Фів –
Долина царів, цариць і знаті

Релігійна реформа:
для зміцнення держави
відбулося **об'єднання двох
сонячних богів**, яким
поклонялися у Фівах
(столиці) та Мемфісі
(колишній столиці на
півночі) – **Амон-Ра**

Поховальна реформа:
гробниці та заупокійні
храми тепер розміщують
в різних місцях, щоб
найкраще захистити їх від
пограбувань

Навпроти Фів на західному
узбережжі Нілу в скелях
влаштовують **новий
некрополь – Долину царів,
цариць і знаті**

ХРАМИ АМОНА-РА В КАРНАКУ ТА ЛУКСОРІ (ФІВИ)

Починаючи від правління Аменхотепа I та його наступника Тутмоса I, протягом декількох століть в період Нового царства триває будівництво двох храмів, присвячених новому богу Амону-Ра

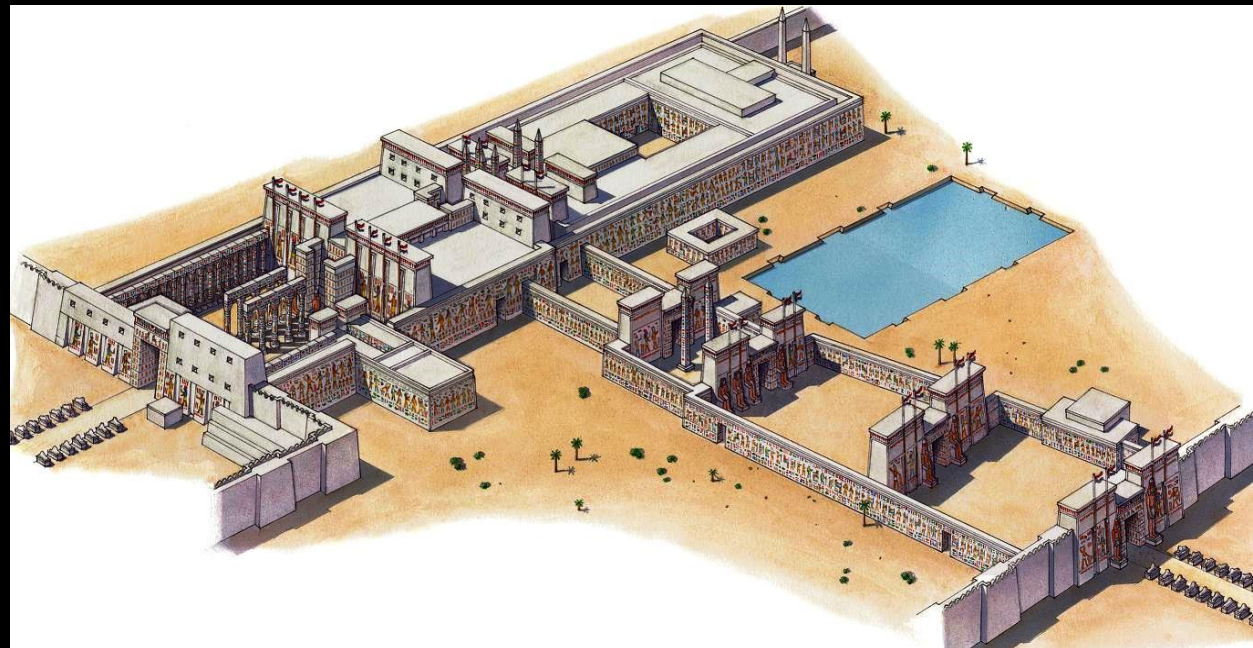
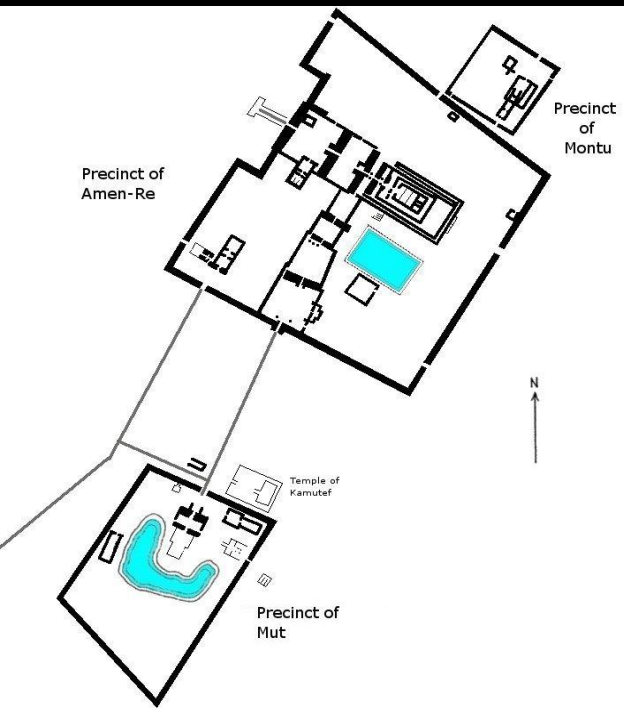
Храми Амона-Ра розташовувалися на східному березі Нілу у Фівах (сучасний Карнак та неподалік від нього – Луксор), храми були поєднані алеєю бараноголових сфінксів

ХРАМ АМОНА-РА, КАРНАК

Карнакський ансамбль складався з трьох храмів, присвячених «фіванській тріаді»: Амону-Ра, богині Мут та їхньому сину Хонсу (богу Місяця)

Храми Амона-Ра і Мут поєднані дорогою процесій з бараноголовими сфінксами

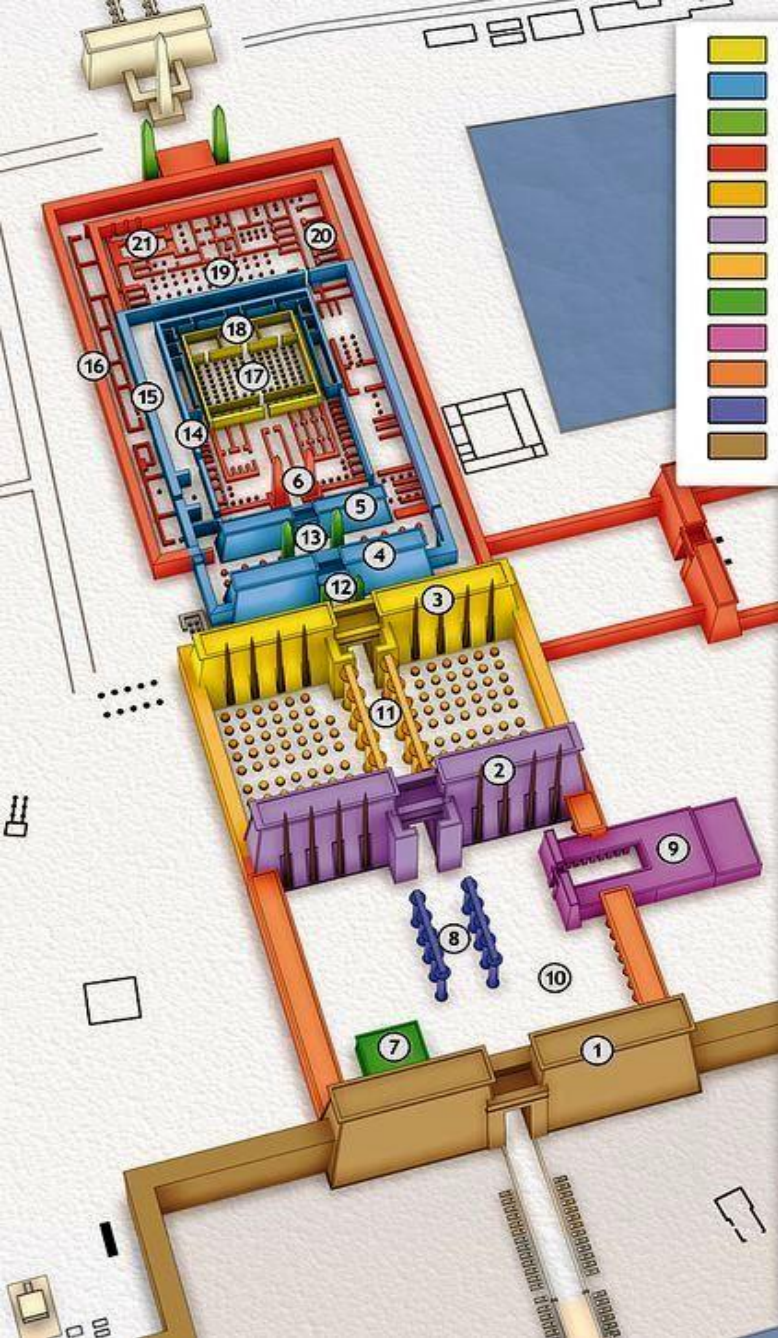
План храму Амона-Ра, Мут і Хонсу в Карнаку

Реконструкція храму Амона-Ра в Карнаку

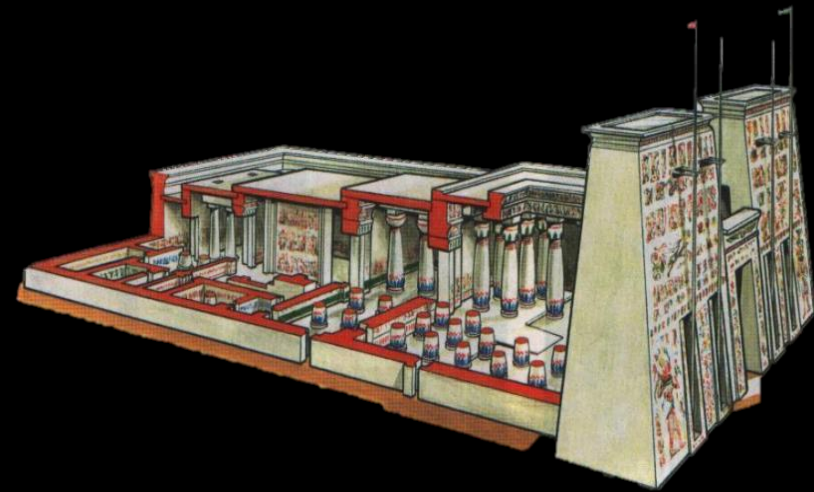
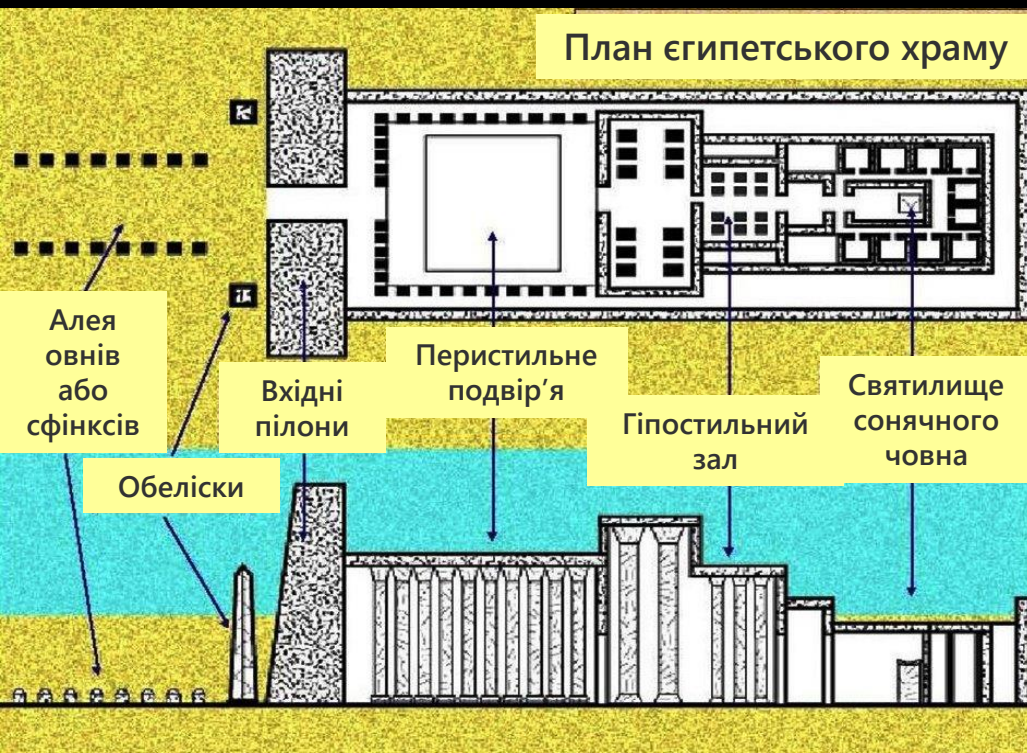
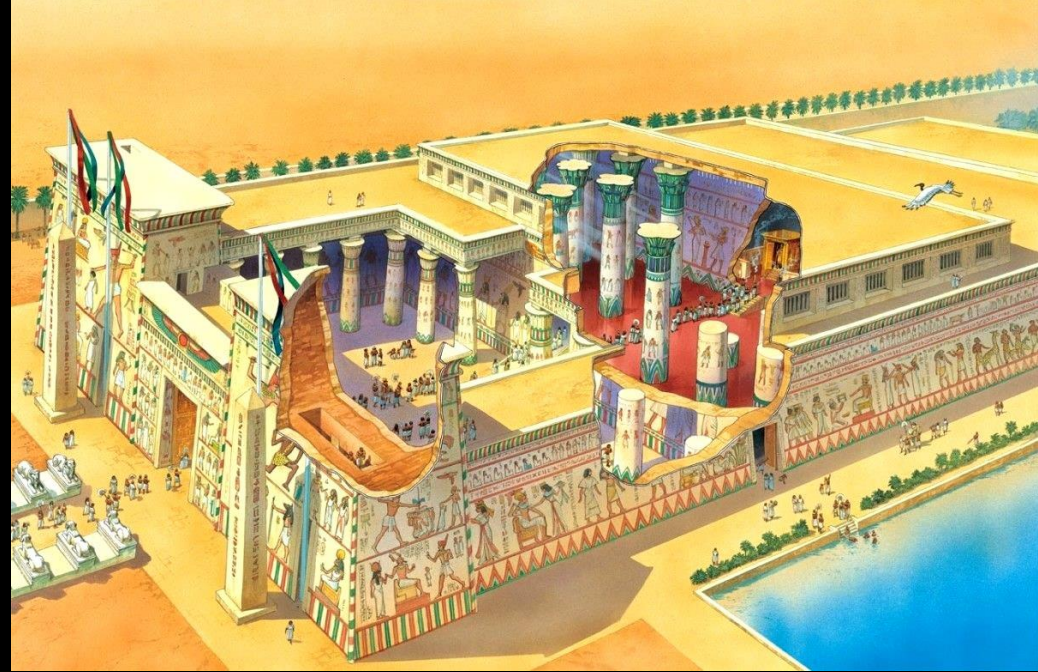
ХРАМ АМОНА-РА, КАРНАК

Для храмів періоду Нового царства характерна **анфіладно-осьова композиція** (простір розкривається вглиб вздовж вісі), а також великі розміри в архітектурі та монументальному мистецтві, що було пов'язане з ідеєю величі держави

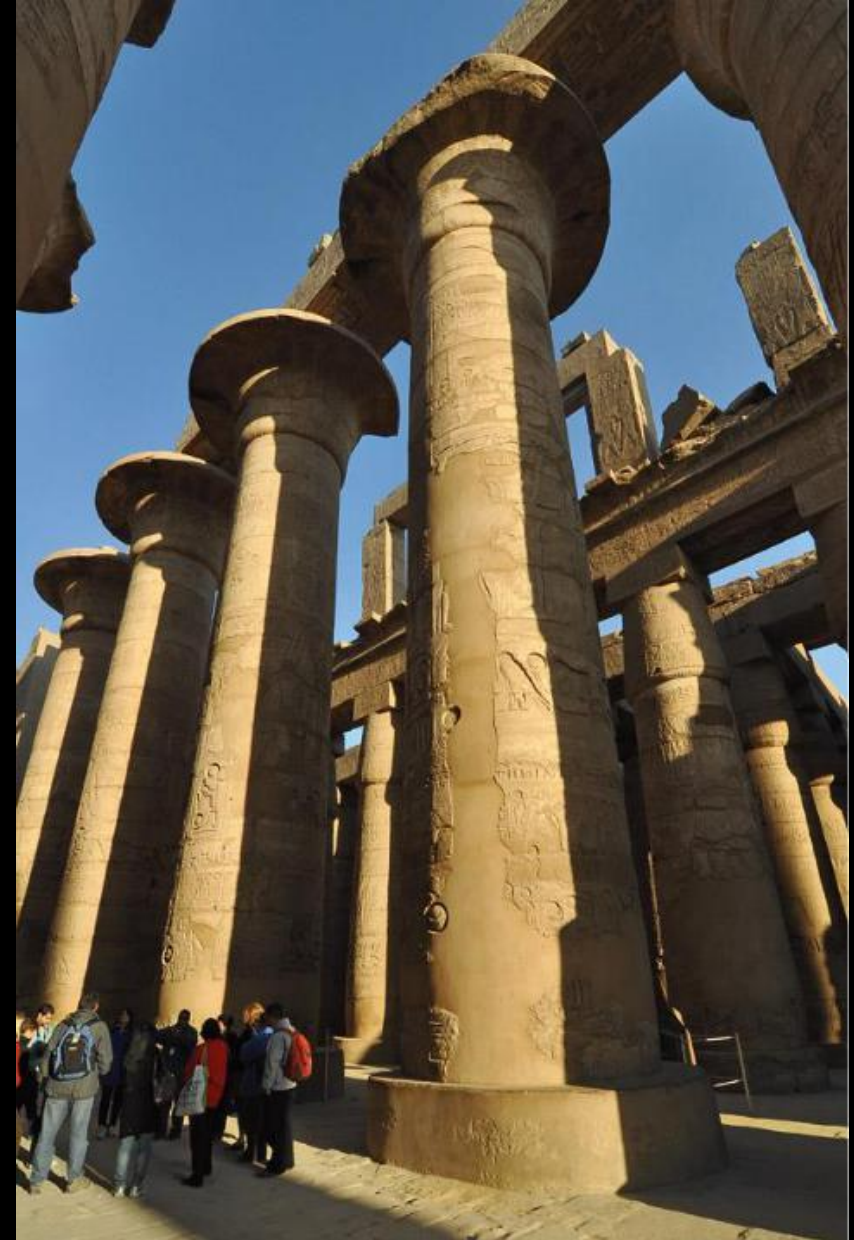
Основні архітектурні частини храму:
пілони – вхідні брами-башти, які відмежовували частини храму, збудовані тим чи іншим фараоном (на фото 1,2,3,4,5,6);
перистильне подвір'я – оточене колонадою по периметру (10);
гіпостильний зал – багатоколонний (11, 17);
святилище «свята святих» – в глибині храму зі статуєю бога (18);
обеліски – символізують промінь сонця (12, 13)

План храму Амона-Ра в Карнаку

Реконструкції храмів Амона-Ра

Вхідні пілони та аля сфінксів,
перистильне подвір'я, гіпостильний зал
храму Амона-Ра в Карнаку

Гіпостильний зал мав велику кількість **колон, уподібнених до заростей папірусу** в родючій дельті Нілу, з води якої народився бог Сонця Ра

Колони центральної частини – вищі і мають капітелі у вигляді розкритої квітки папірусу, подібно до того, як він тягнеться до сонця

Бокові колони нижчі та мають капітелі у вигляді бутонів квітів папірусу, подібно до рослин, що знаходяться в тіні

Гіпостильний зал храму Амона-Ра в Карнаку

Біоморфні колони гіпостильного залу храму Амона-Ра в Карнаку

**ХРАМ АМОНА-РА,
ЛУКСОР,
XV – XIV ст. до н. е.**

Храм Амона-Ра в Луксорі розташовувався у 3 км на південь від храму в Карнаку

Основні частини храму були побудовані в періоди правлiнь Аменхотепа III та Рамзеса II

Храм має форму видовженого прямокутника, що простягнувся на **260 метрів**

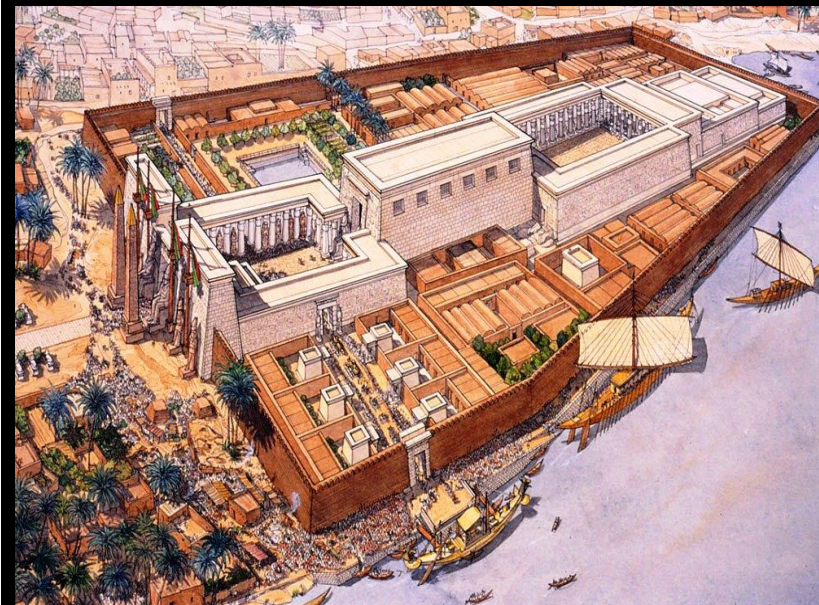
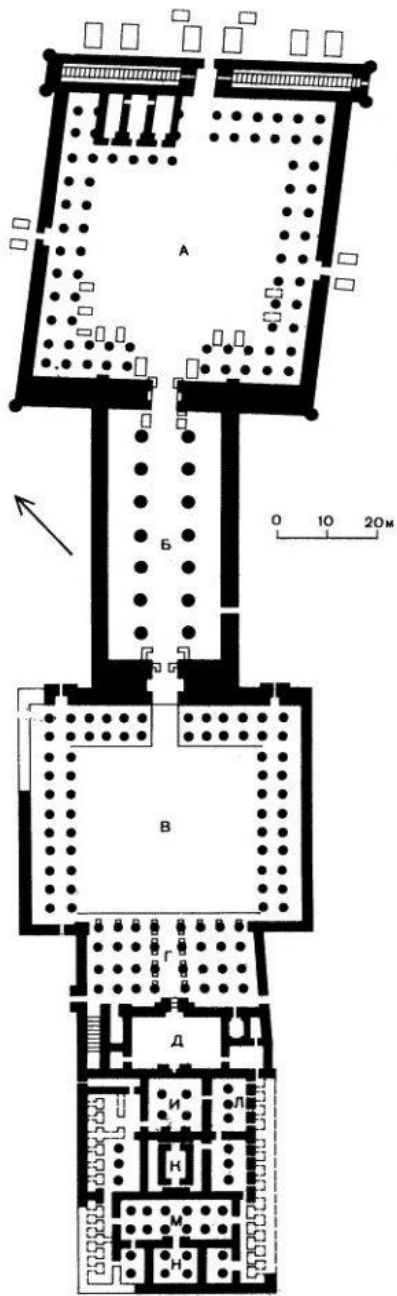
До храму йшла **алея бараноголових сфінксів**

При вході до храму перед пілонами розташовувались **6 колосальних статуй фараона Рамзеса II та 2 обеліски**

План храму Амона-Ра в Луксорі

ХРАМ АМОНА-РА, ЛУКСОР

Основні архітектурні частини храму:
пілони і перистильне подвір'я Рамзеса II (на фото А);
гіпостильний зал Аменхотепа III (на фото Б);
перистильне подвір'я Аменхотепа III (на фото В);
гіпостильний зал Аменхотепа III (на фото Г);
святилище (на фото Д-Н);
обеліски – при вході перед пілонами Рамзеса II

План, реконструкція, руїни храму
Амона-Ра в Луксорі

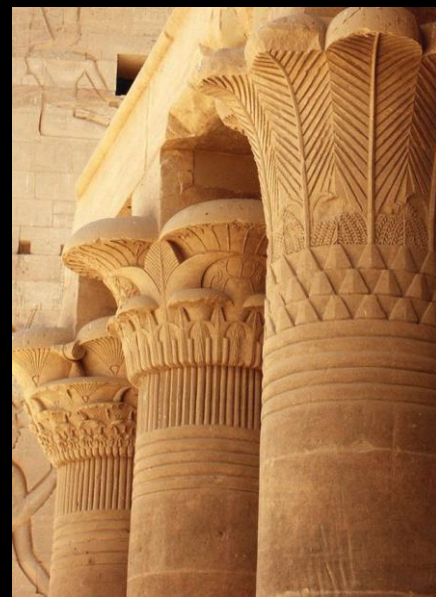
Пілони, обеліски,
коласальні статуї Рамзеса II,
храм Амона-Ра, Луксор

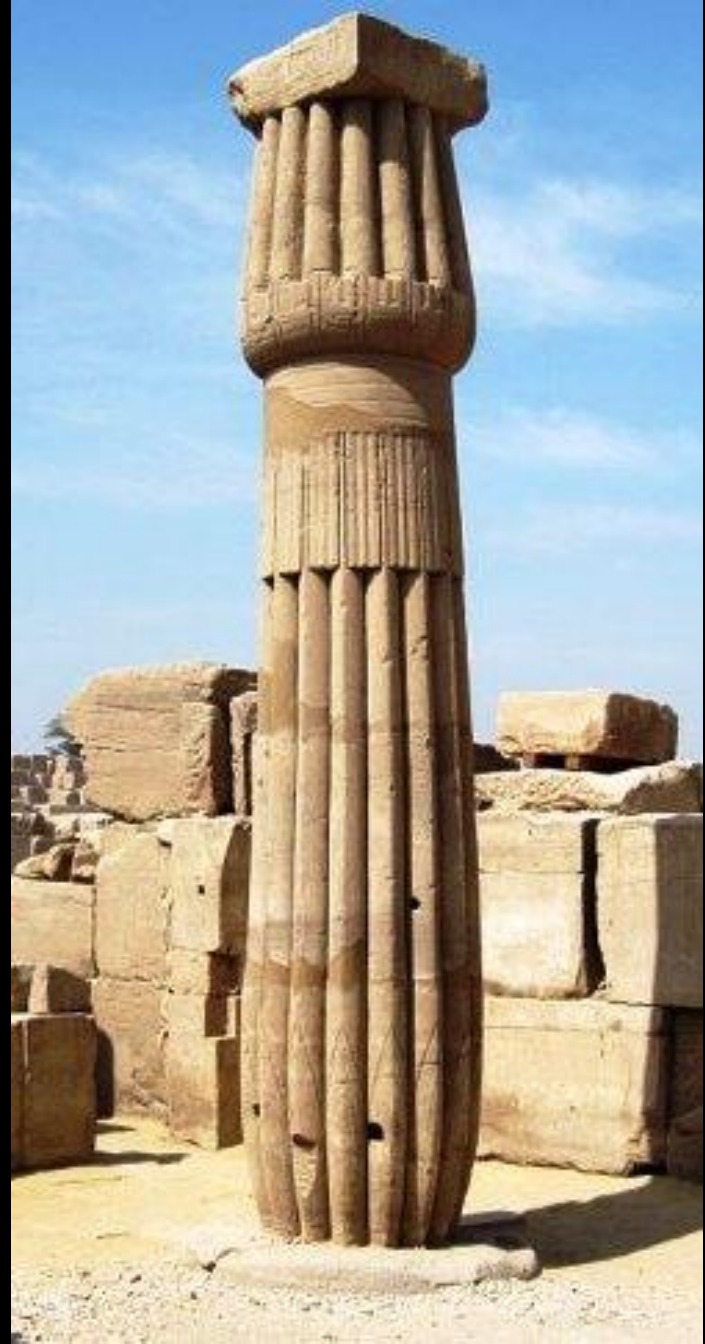
Перистильне подвір'я
Рамзеса II
Храм Амона-Ра, Луксор

Перистильне подвір'я і гіпостильний зал
Аменхотепа III,
Храм Амона-Ра, Луксор

Біоморфні капітелі
мали вигляд квітів папіруса, лотоса,
пальми

Біоморфні капітелі та колони

ОБРАЗОТВОРЧЕ
МИСТЕЦТВО
ТА АРХІТЕКТУРА
СТАРОДАВНЬОГО
ЄГИПТУ

ПЕРІОД
НОВОГО ЦАРСТВА
Цариця Хатшепсут

**ХАТШЕПСУТ ,
ПЕРІОД ПРАВЛІННЯ
близько 1479 – 1458 до н. е.**

Цариця Хатшепсут – одна з найвидатніших правителів Давнього Єгипту, **єдина жінка-фараон**, правила протягом 23 (21) років

Хатшепсут була донькою фараона Тутмоса I, дружиною Тутмоса II, від якого народила доньку Нефруру

Спадкоємця сина не було, тому **наступним правителем мав стати Тутмос III**, народжений від іншої неофіційної дружини Тутмоса II

До влади Хатшепсут прийшла в якості регента при малолітньому фараоні Тутмосі III після смерті чоловіка

Цариця Хатшепсут,
фрагмент тронної статуї,
початок XV ст. до н. е.

Цариця Хатшепсут
фрагмент статуї, XV ст. до н.е.

Коли Тутмос III досяг повноліття, Хатшепсут не допустила його до влади, правила до кінця свого життя, за що потім він помстився – привласнив та знищив її статуї в її заупокійному храмі

Для ствердження своєї влади, Хатшепсут почала носити накладу бороду фараона, царську корону або хустку-немес та схенті замість сукні

Спочатку в статуях вона зображувалась як жінка, згодом – з чоловічою фігурою

Окрім того, щоб переконати у повноправній владі, вона вирішила переписати свій родовід: ствердила, що вона донька бога Амона-Ра (історію божественного народження зображено в її заупокійному храмі в Дейр-ель-Бахрі)

Цариця Хатшепсут,
фрагмент статуї, початок XV ст. до н. е.

Цариця Хатшепсут,
тронна статуя, XV ст. до н. е.

У період правління Хатшепсут не відбулося жодної війни, вона зосередила увагу на внутрішній політиці, розгорнула будівництво і прикрашання храмів

Важливою подією стала **морська торгівельна експедиція на південь в країну Пунт**, яка відображена на стінах її заупокійного храму в Дейр-ель-Бахрі

З Пунту привезли багато цінних матеріалів: золото, слонову кістку, чорне ебенове дерево, шкури леопардів, екзотичні рослини і пахощі – мирру та миртову олію

Цариця Хатшепсут підносить богам жертвні чаші з молоком

Фрагменти статуй Хатшепсут, знищені за наказом Тутмоса III, знайдені археологами неподалік її заупокійного храму в Дейр-ель-Бахрі, Британський музей, Лондон

АНСАМБЛЬ ЗАУПОКІЙНОГО ХРАМУ ХАТШЕПСУТ в Дейр-ель-Бахрі, початок XV ст. до н. е.

Коли Хатшепсут прийшла до влади, вона розпочала **будівництво грандіозного ансамблю заупокійного храму** на західному березі Нілу навпроти Фів (зараз Дейр-ель-Бахрі)

Архітектором був призначений **наближений до цариці Сенмут (Сененмут)**, який також мав посаду вихователя царської доньки Нефрури

Кубічна статуя архітектора Сенмута (Сенемута), вихователя царської доньки Нефрури, XV ст. до н. е.

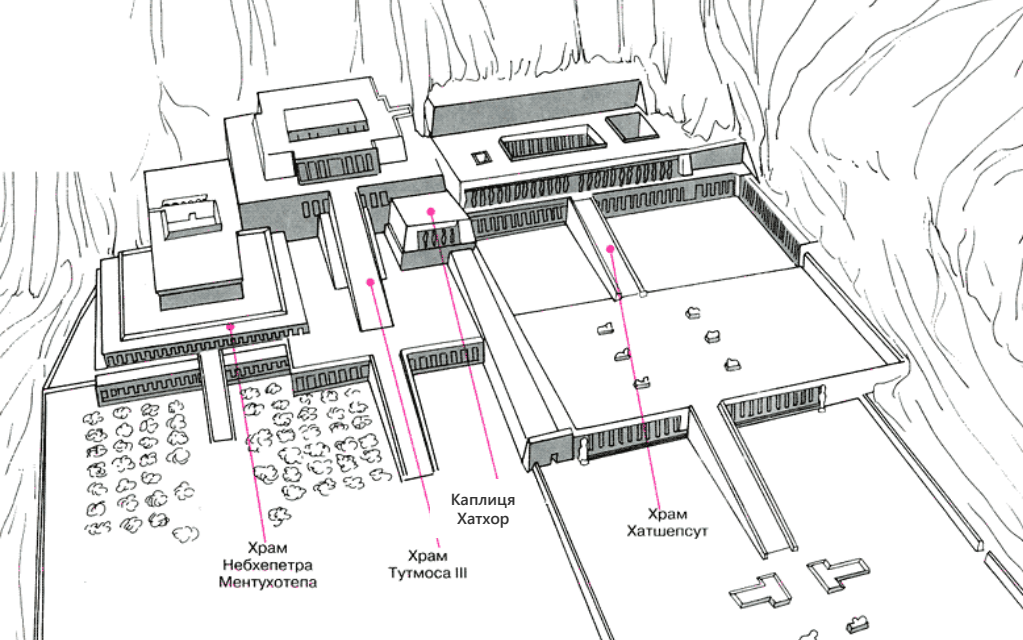
АНСАМБЛЬ ЗАУПОКІЙНОГО ХРАМУ ХАТШЕПСУТ в Дейр-ель-Бахрі, початок XV ст. до н. е.

Місце для будівництва храму Хатшепсут обрала поруч із заупокійним храмом фараона Ментухотепа I, який в період Середнього царства об'єднав Єгипет

Архітектор Сенемут в ансамблі Хатшепсут повторив основні елементи ансамблю Ментухотепа, проте збільшив їх у розмірах

Таке рішення було політичним – підкреслювало спадкоємність царської влади та продовження традицій могутнього фараона

Ансамбль заупокійного храму Хатшепсут в Дейр-ель-Бахрі, архітектор Сененмут

АНСАМБЛЬ ЗАУПОКІЙНОГО ХРАМУ ХАТШЕПСУТ в Дейр-ель-Бахрі, початок XV ст. до н. е.

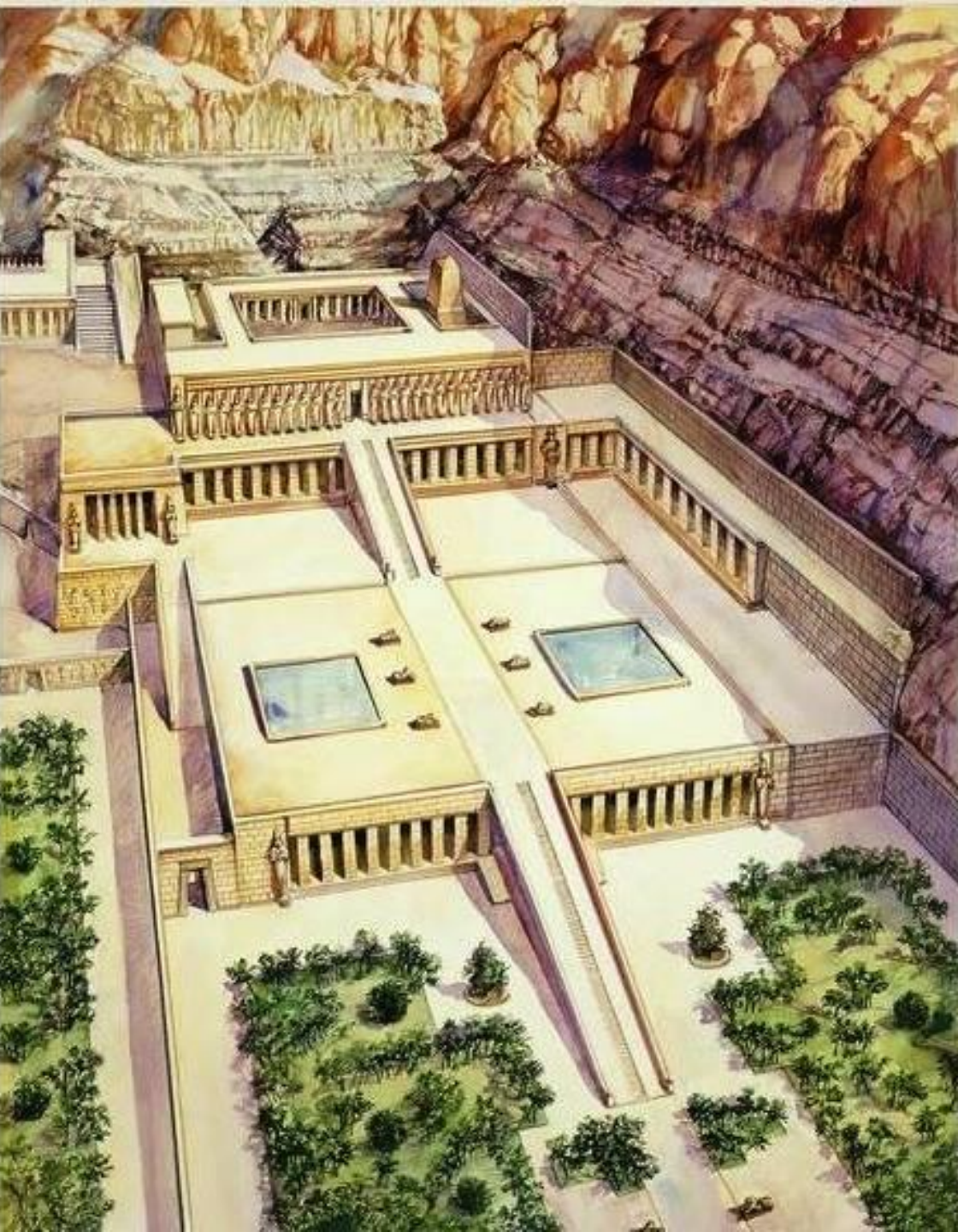
Храм Хатшепсут розташований на декількох терасах, що піднімаються до фіванських гір. Підйом на кожну терасу був у вигляді пандусів.

Вздовж центральної вісі платформ пролягала алея сфінксів з головами Хатшепсут.

На терасах розташовувалися сади з миртовими деревами, привезеними з Пунту, та штучні водойми.

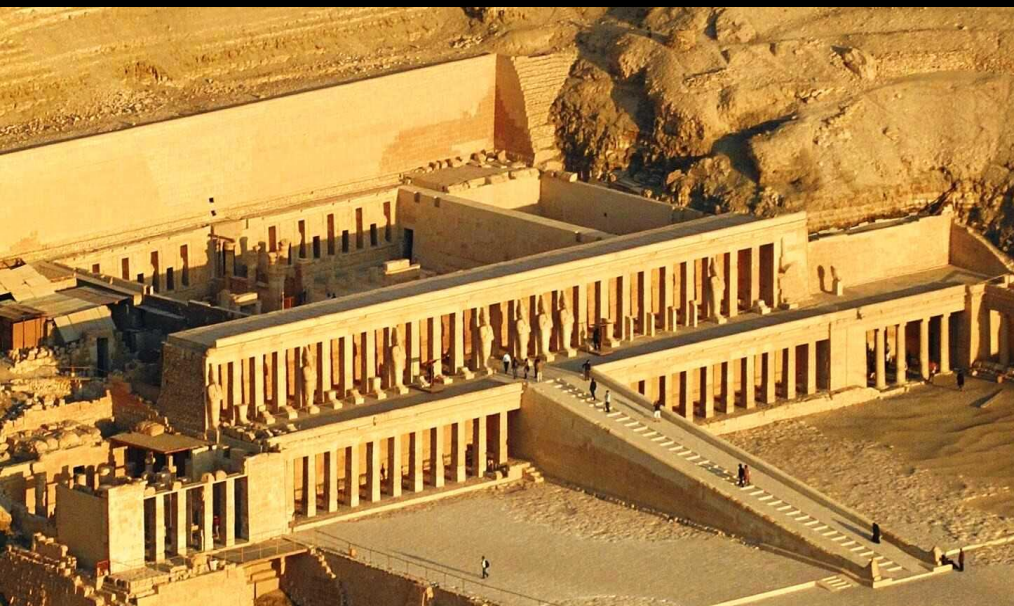

Ансамбль заупокійного храму Хатшепсут в Дейр-ель-Бахрі

Реконструкція ансамблю
заупокійного храму Хатшепсут
в Дейр-ель-Бахрі

Сфінкс у вигляді Хатшепсут
Корені миртового дерева з саду
першої тераси храму Хатшепсут

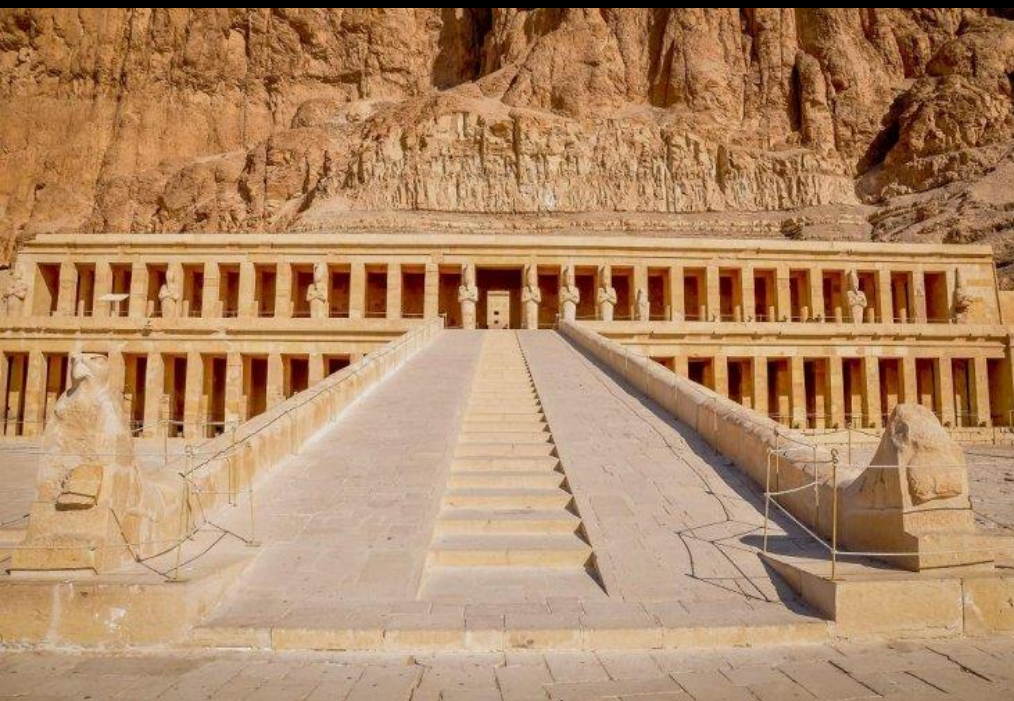
АНСАМБЛЬ ЗАУПОКІЙНОГО ХРАМУ ХАТШЕПСУТ в Дейр-ель-Бахрі, початок XV ст. до н. е.

Кожна тераса мала на торцях портики, оформлені рядами стовпів, до яких кріпилися осирічні статуї Хатшепсут

На верхній терасі розташовувався заупокійний храм Хатшепсут, до якого входили святилища Хатхор, Анубіса, Амона-Ра

Стіни були прикрашені розфарбованими рельєфами, в яких прославлялися діяння цариці та її божественне походження

Велику частину рельєфів присвячено експедиції в Пунт

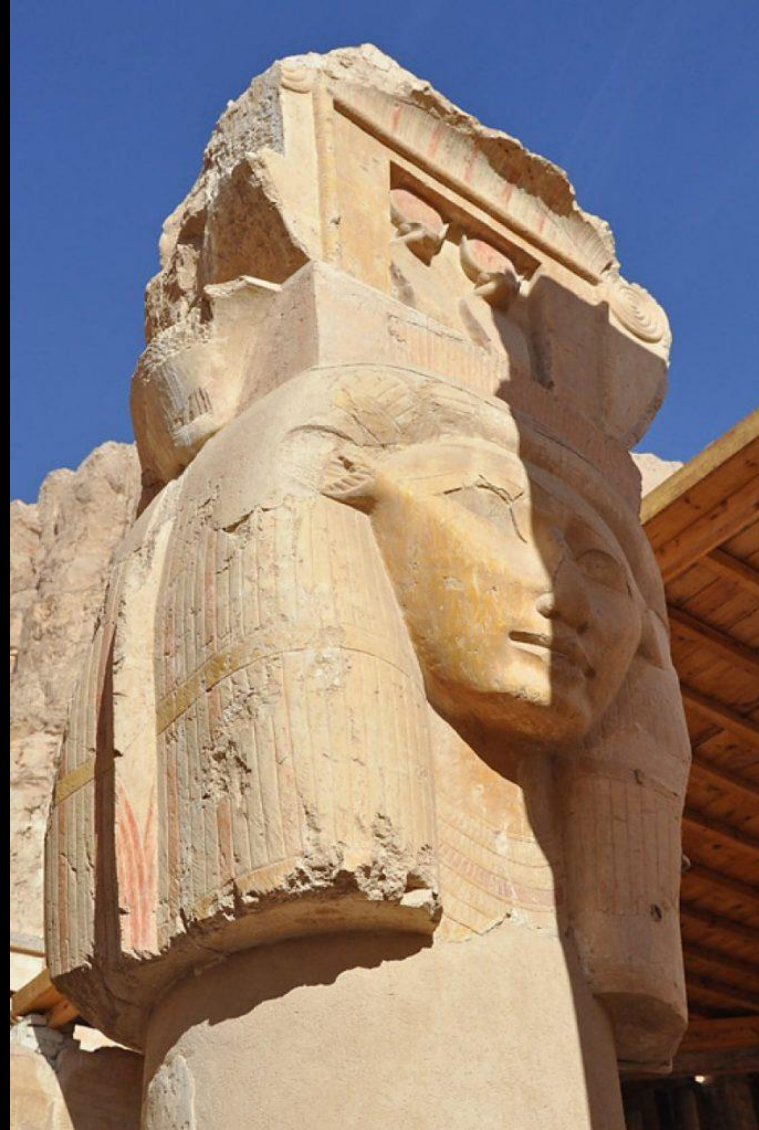
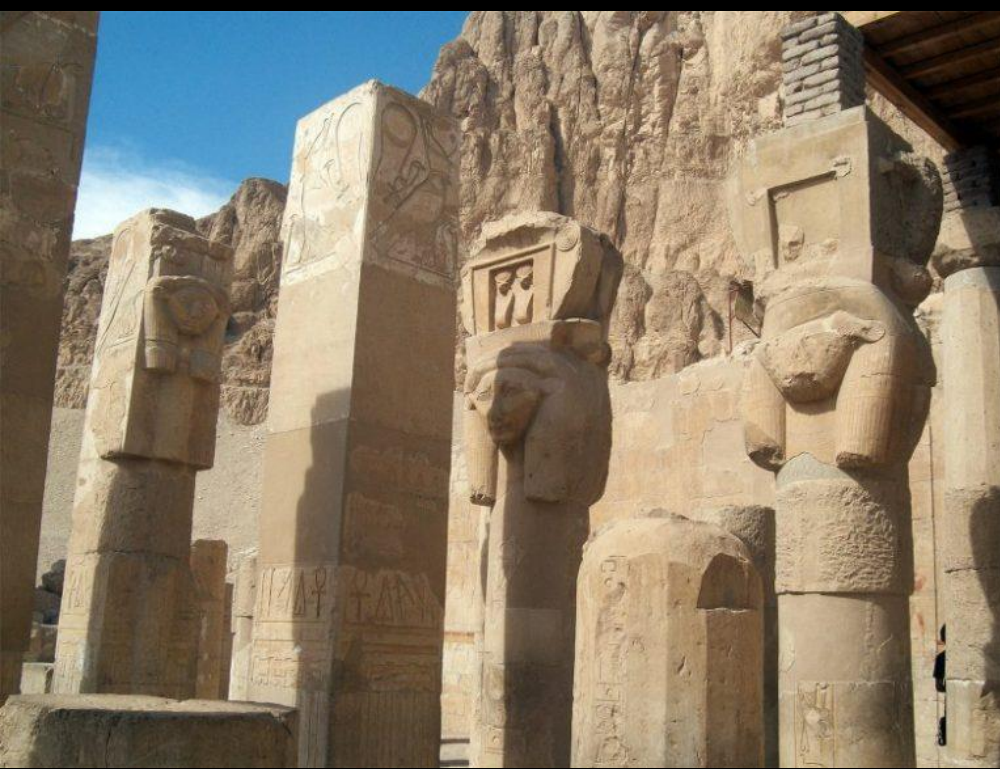

Осирічні статуї Хатшепсут з її заупокійного храму в Дейр-ель-Бахрі

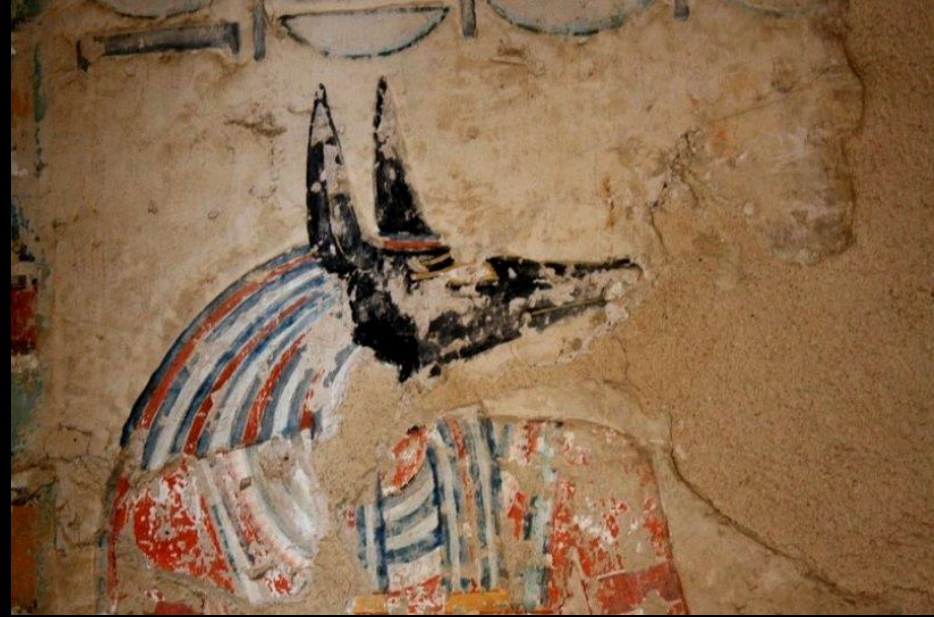

Фрагменти осирічних статуй
Хатшепсут
з ансамблю її заупокійного храму
в Дейр-ель-Бахрі

Запокійний храм Хатшепсут
в Дейр-ель-Бахрі

Святилище Хатхор
Хаторичні капітелі (у вигляді голів
богині Хатхор)

Заупокійний храм Хатшепсут
в Дейр-ель-Бахрі
Святилище Анубіса

Запокійний храм Хатшепсут
в Дейр-ель-Бахрі
Головне святилище Амона-Ра

Запокійний храм Хатшепсут в Дейр-ель-Бахрі.
Головне святилище Амона-Ра: Хатшепсут поклоняється Амону-Ра

Запокійний храм Хатшепсут
в Дейр-ель-Бахрі
Торгівельна експедиція в Пунт

«Хода воїнів і кораблі єгиптян»
Воїни з оливковими гілками в руках
на знак миру

Запокійний храм Хатшепсут
в Дейр-ель-Бахрі
Торгівельна експедиція в Пунт

Заупокійний храм Хатшепсут в Дейр-ель-Бахрі
Торгівельна експедиція в Пунт
«Зустріч з правителем Пунту і його дружиною»

ОБРАЗОТВОРЧЕ
МИСТЕЦТВО
ТА АРХІТЕКТУРА
СТАРОДАВНЬОГО
ЄГИПТУ

ПЕРІОД
НОВОГО ЦАРСТВА

Образотворче
та декоративне
мистецтво

РЕЛЬЄФ

У період Нового царства з'являється **новий вид рельєфу** – **«койланогліф»** (так званий, єгипетський рельєф), який **поєднує контррельєф** (контур зображення врізається у площину) **та барельєф** (середина зображення створюється випуклою)

Боги Гор та Ісіда (Хатхор)
Фрагмент оздоблення храму в Едфу

Статуетка «Тійя»,
XIV ст. до н. е.

ОБРАЗОТВОРЧЕ ТА ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО

У період Нового царства **образи стають витонченими**, зростає декоративність

Ускладнюється одяг: з'являються **плісировані тканини**, входять в моду **асиметричні накидки**

Створюються **пишні перуки** з різноманітними завивками і стрижками

У жінок перуки прикрашаються **ковпачками з кокосового волокна для пахощів** та квітами лотоса

З'являється велика кількість **дорогоцінних прикрас**

Для косметичних засобів виготовляють спеціальні **ложечки**

Перуки Нового царства

Фрагмент дерев'яної статуетки
«Цариці Тія»

Фрагмент статуї «Біла царівна»
(донька Рамзеса II)

Скульптурна група жерця Атона
Меріра та його дружини Ініуйї

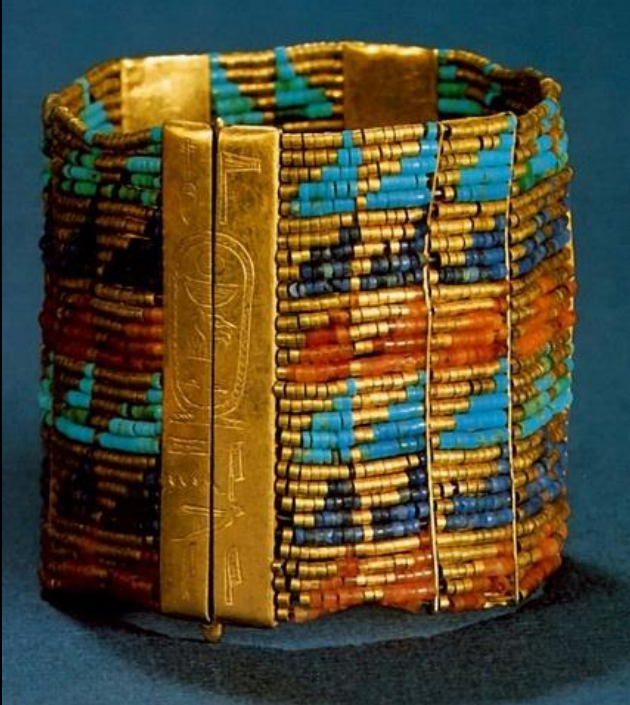
Скульптурна група високопоставленого
вельможі та його дружини, XIV ст. до н. е.

Мода періоду Нового царства: плісировані тканини, асиметричні рукави, ароматниці для пахощів, нагрудні пекторалі, браслети, сережки

Гробниця Менни,
фрагмент «Вічного полювання»,
дружина вельможі, XIV ст. до н. е.

Браслет цариці Аххотеп
XVI ст. до н. е.

Браслет зі скарабеєм
XIV ст. до н. е.

Головний убір цариці
XV ст. до н. е.

Браслет із застібкою
у вигляді жука-скарабея

Туалетні ложечки для
косметичних засобів

СЮЖЕТ «ВІЧНИЙ БЕНКЕТ»

Сюжет «Вічний бенкет» стає багатофігурною композицією: окрім самого господаря гробниці за бенкетним столом, зображуються гості, прислуга, музиканти, танцівниці

Бенкетні страви та напої сервіруються в посуд складних форм

Меблі періоду Нового царства вишукані: ніжки крісел оформлюються у вигляді ніжок тварин, складані стільці, скрині, ліжка і підголівники – шедеври дизайну

Фрагмент сюжету «Вічний бенкет», гробниця візира Рамоса, XV ст. до н. е.

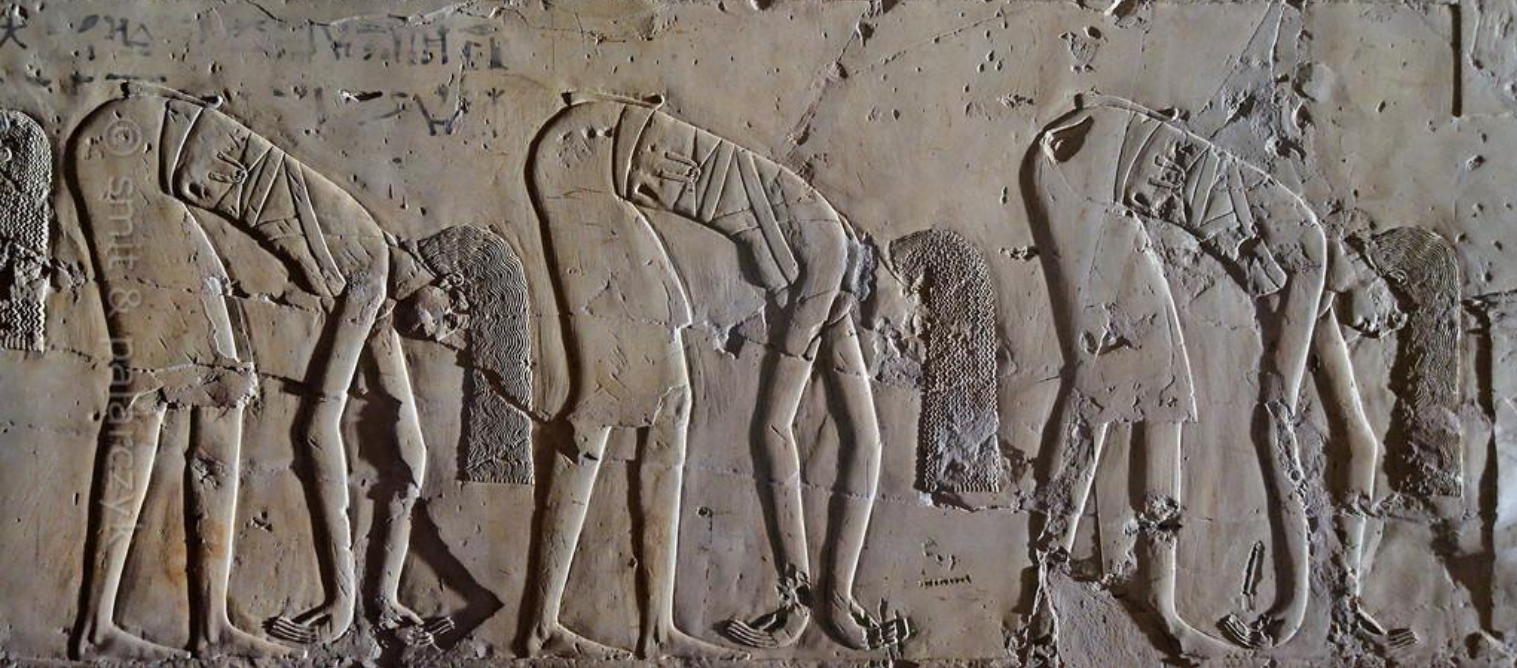
«Група родичів Рамоса», фрагмент сюжету «Вічний бенкет»,
гробниця візиря Рамоса, XIV ст. до н. е.

«Принцеси»,
фрагмент сюжету
«Вічний бенкет»,
гробниця Керуефа
Сенаа, XV ст. до н. е.

«Носії підношень», фрагмент «Вічний бенкет»
Гробниця візира Рамоса, XIV ст. до н. е.

«Танцівниці»

фрагмент сюжету «Вічний бенкет»

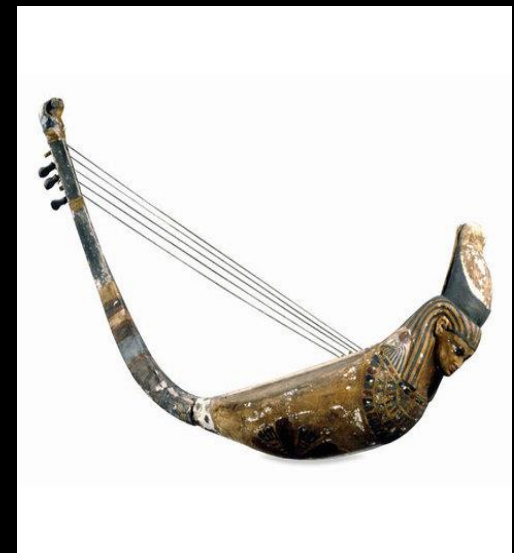
Гробниця Керуефа Сенаа, XIV ст. до н. е.

«Вічний бенкет»,
Гробниця Небамуна

Фрагмент сюжету «Вічний бенкет»
Танцівниці та музикантки,
Гробниця Небамуна

«Музикантки» фрагмент «Вічного бенкету», гробниця Нахта

Музичні інструменти: сістра, арфа

Фрагмент «Вічного бенкету»,
гробниця Нахта

СЮЖЕТ «ВІЧНЕ ПОЛЮВАННЯ»

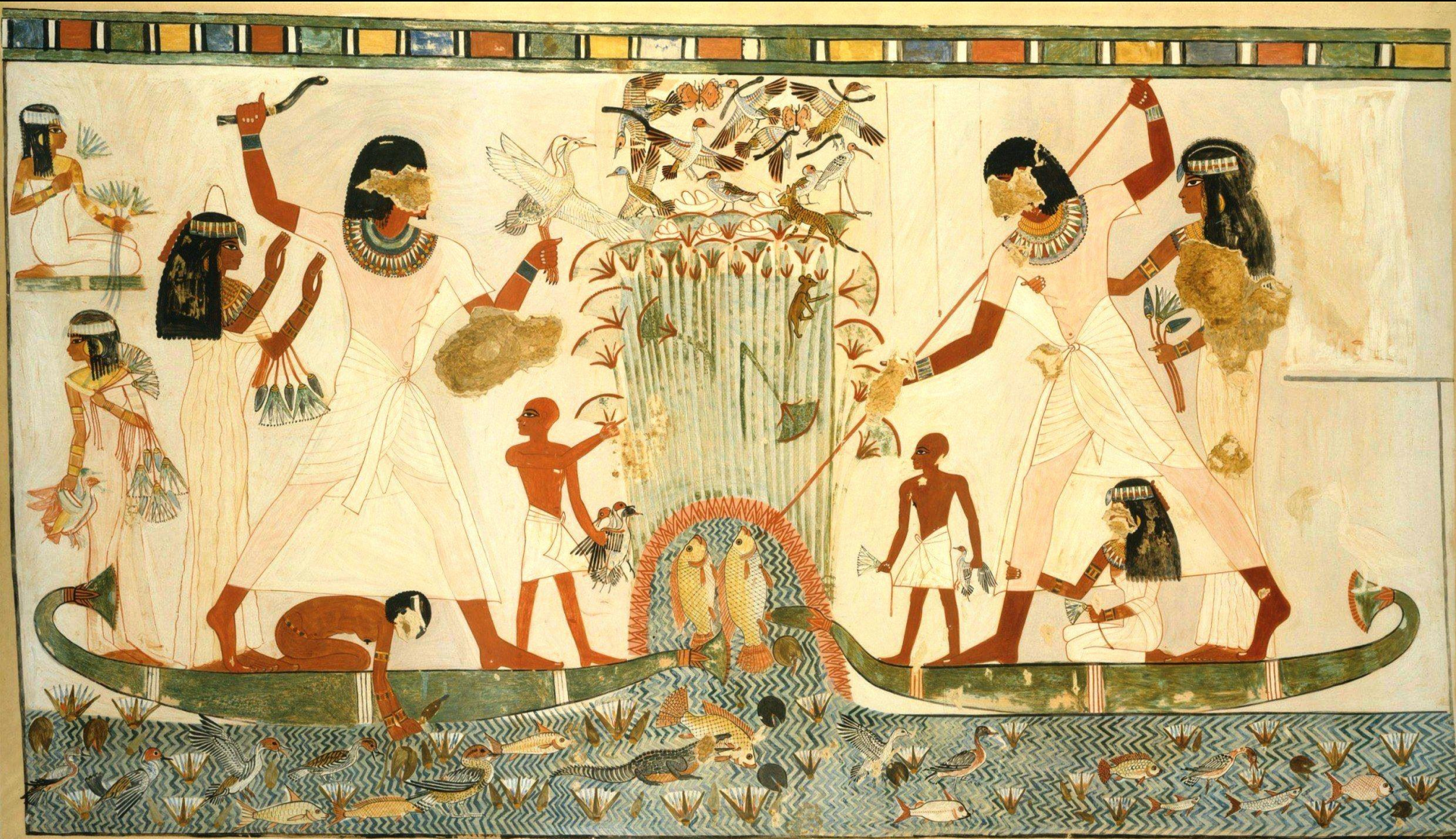
Сюжет «Вічне полювання» зображується як багатофігурна композиція: разом з померлим у полюванні беруть участь члени його родини (дружина, діти), а також слуги

Зображуються різні види полювання: на риб, крокодилів, бегемотів, птахів

Різноманітні флора і фауна зображуються декоративно

Фрагмент «Полювання в заростях папірису», гробниця Менни

«Полювання в заростях папірису», гробниця Менни

Фрагменты «Полювання в заростях папірису»,
гробниця Небамуна, XIV ст. до н. е.

«Сад з басейном
в маєтку Небамуна»,
гробниця Небамуна,
XIV ст. до н. е.

Модуль 2.
Урок 11.

План уроку:

1. **Мистецтво Нового царства. «Стиль Амарни»**
Період правління фараона Ехнатона («стиль Амарни») – реформи.
Скульптурні образи Ехнатона, Нефертіті та їхніх доньок

ОБРАЗОТВОРЧЕ
МИСТЕЦТВО
ТА АРХІТЕКТУРА
СТАРОДАВНЬОГО
ЄГИПТУ

ПЕРІОД
НОВОГО ЦАРСТВА
«Стиль Амарни»

Фараон Аменхотеп IV
у військовій блакитній короні «хепреш»,
зображений з ідеалізованими рисами

ЕХНАТОН (АМЕНХОТЕП IV) період правління близько 1353 – 1336 до н. е.

Ехнатон – фараон-реформатор, був сином Аменхотепа III і цариці Тії, правив близько 17 років

Перші 5 років правив під іменем Аменхотеп IV («Амон задоволений»)

Згодом, щоб позбавитися політичного впливу жерців та матері, Аменхотеп IV проводить релігійну реформу: стверджує культ бога Атона (зображувався у вигляді сонячного диска) і відмінює поклоніння усіх решта богів, у тому числі верховного бога Амона-Ра

Переписує свій родовід від бога Атона і змінює ім'я на Ехнатон («корисний для Атона»)

Фараон Ехнатон
(зображений без ідеалізованих рис),
XIV ст. до н.е.

«СТИЛЬ АМАРНИ» – МИСТЕЦТВО ПЕРІОДУ ПРАВЛІННЯ ЕХНАТОНА

Ехнатон переніс столицю з Фів у нове місце – побудував місто Ахетатон («горизонт Атона»)

Ахетатон проіснував близько 15 років, від початку будівництва у 1346 р. до н.е. і до смерті Ехнатона, після чого був покинутий у зв'язку з відновленням культу Амона-Ра і поверненням у столицю Фіви

На місці давнього Ахетатону зараз знаходиться арабське селище Амарна, від назви якого мистецтво, створене в період правління Ехнатона, отримало назву «**стиль Амарни**»

Реконструкція плану Ахетатона

1. Селище робітників
3. Центральне місто
4. Головне місто
5. Великий храм Атона
6. Північний район
7. Південний район
8. Міський архів

Реконструкція плану Ахетатона

1. Північне кладовище
2. Південне кладовище
4. Північне місто
5. Північний палац
7. Південне місто
13. Гробниця Ехнатона V

Реконструкція Ахетатона

Руїни палацу в Ахетатоні

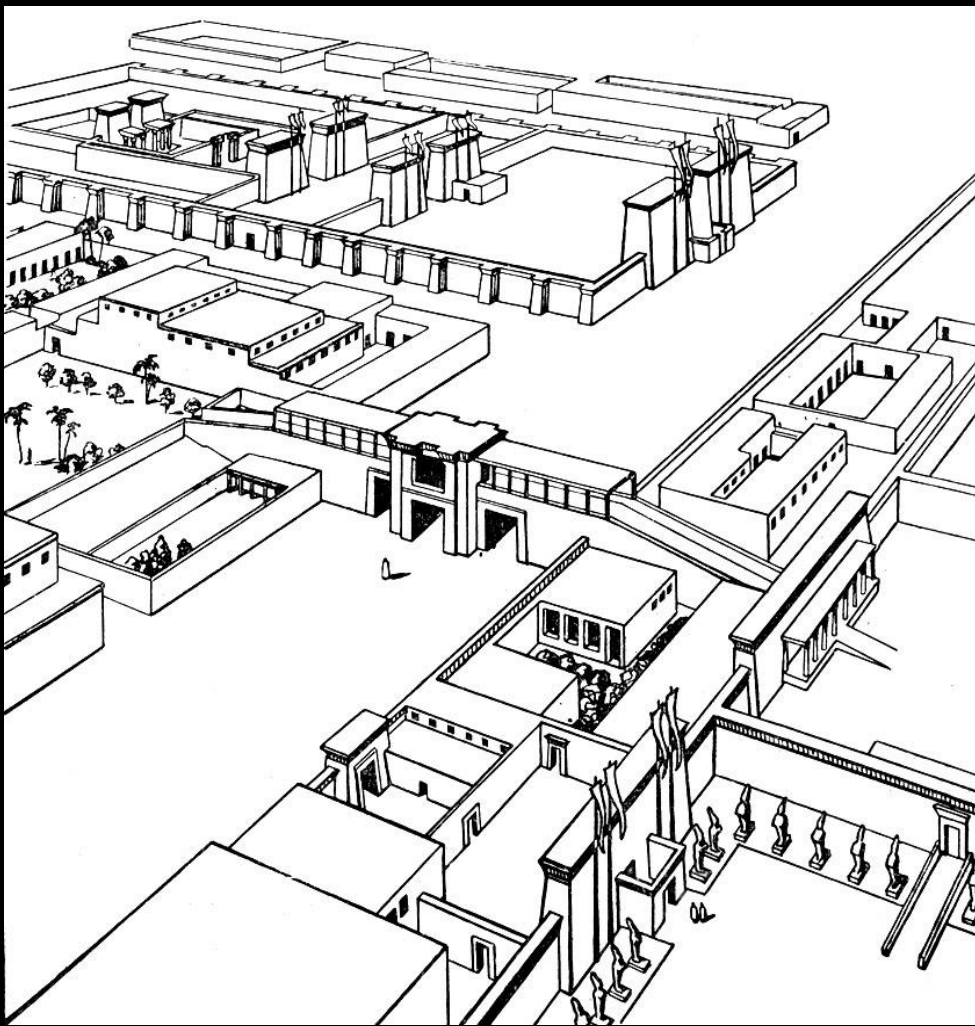
АХЕТАТОН – НОВА СТОЛИЦЯ

В Ахетатоні був збудований палац Ехнатона, який вважався найбільшим з усіх палаців давнини

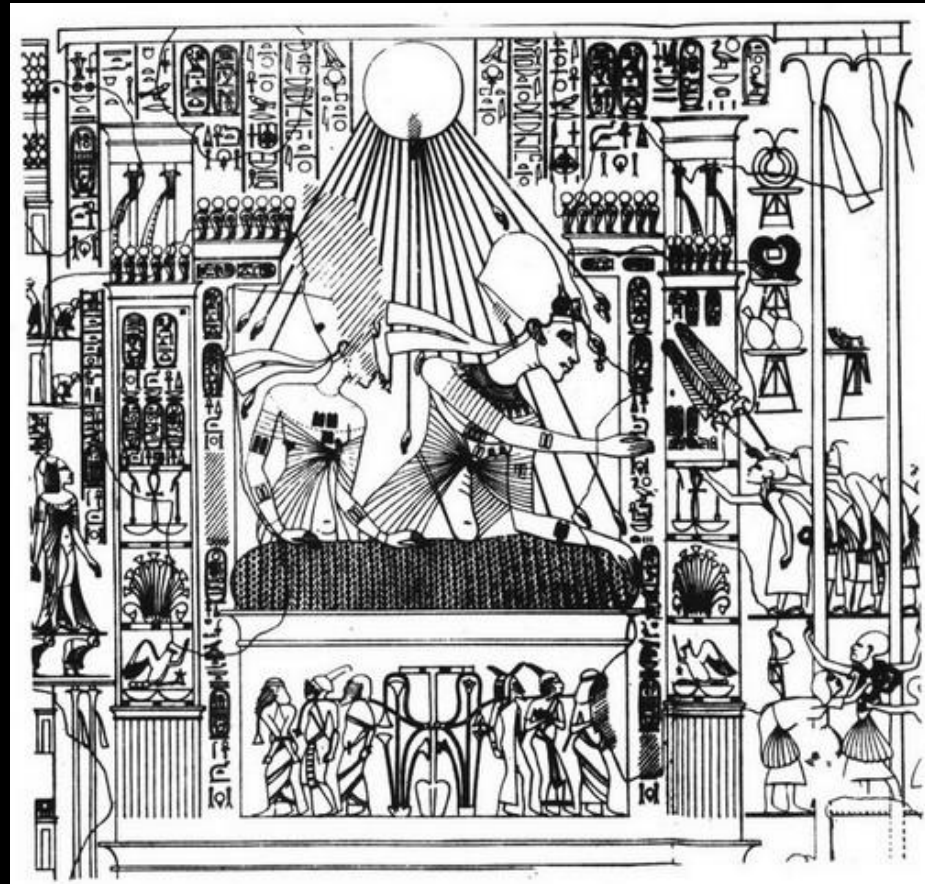
Довжина стіни східного фасаду офіційної частини Головного палацу сягала 700 метрів

Стіни, стелі, підлоги палацу були прикрашені сюжетними та орнаментальними розписами, кольоровими кахлями, колони були розфарбовані та інкрустовані кольоровим фаянсом

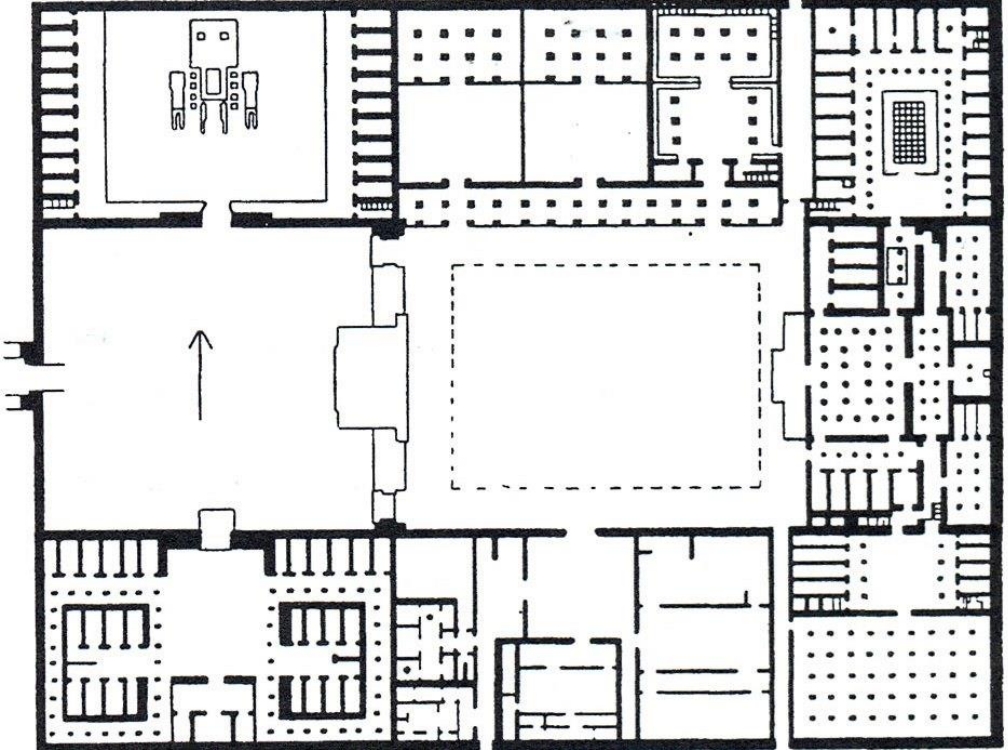
Окрім головного палацу, було зведено ще декілька палаців меншого розміру

Реконструкція Південного (головного) палацу в Ахетатоні з центральною вулицею та критим мостом-переходом, що єднав офіційну і приватну частини палацу

Промальовка сцени одарювання з гробниці Пареннефера: Ехнатон з дружиною Нефертіті зображені у «вікні появ» на мосту-переході

Амарна
Руїни і план північного палацу в Ахетатоні

Декор Зеленої кімнати Північного палацу
(факсиміле), Метрополітен музей

Фрагмент розписаного рельєфу
з палацу в Ахетатоні

Фрагменти бруківки з зображенням качок в папірусовому болоті, Єгипетський музей, Каїр

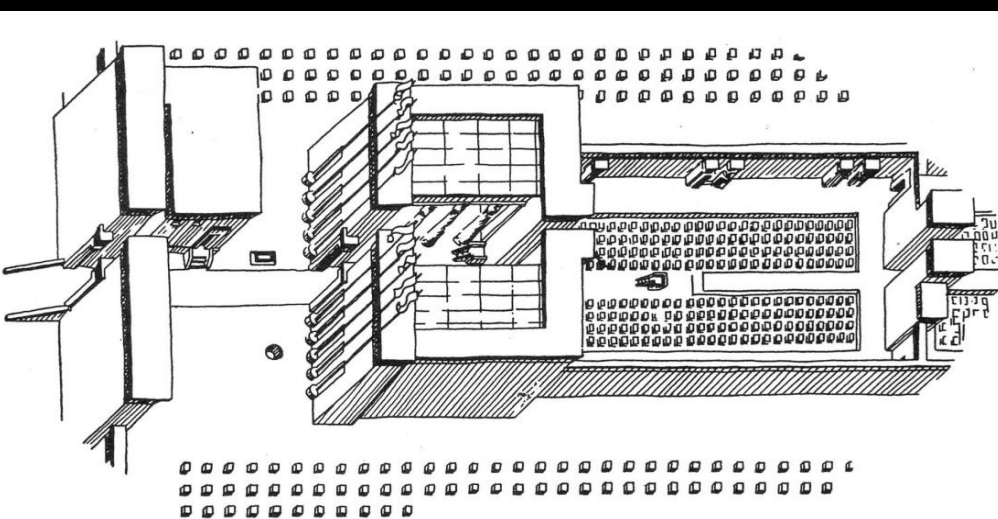
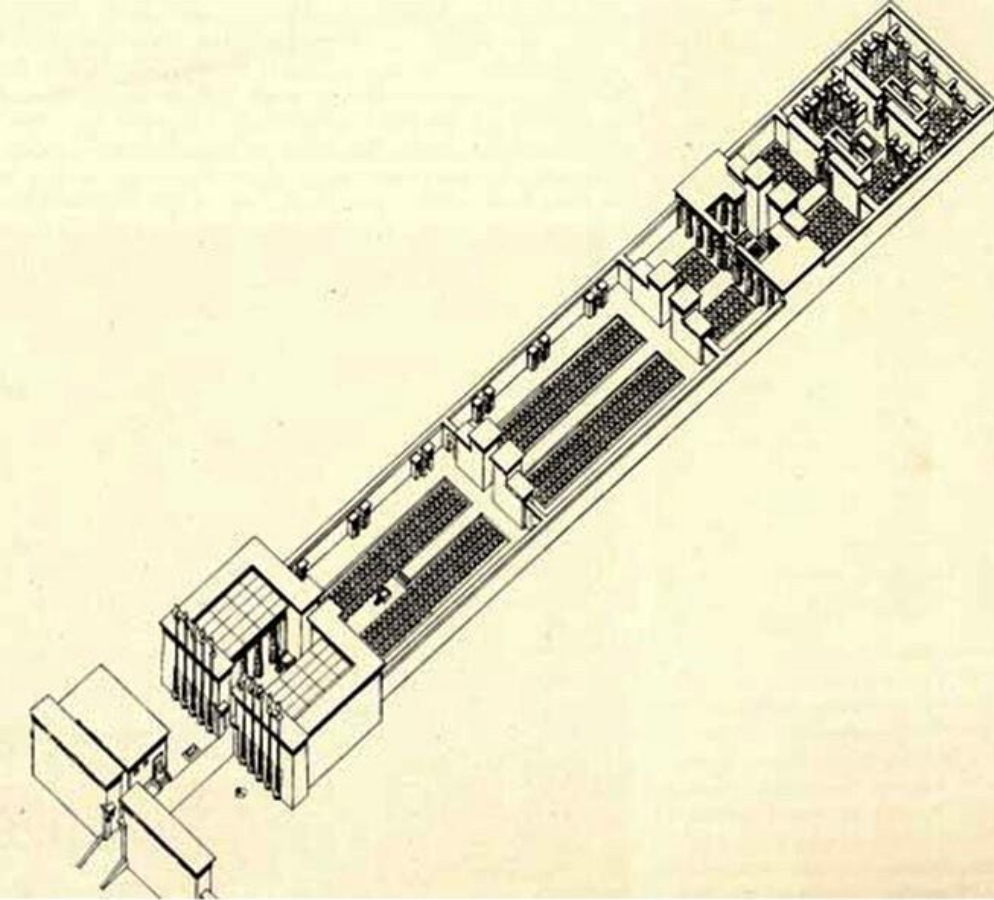
Фрагменти декорацій палацу, Амарна

ХРАМ АТОНА В АХЕТАТОНІ

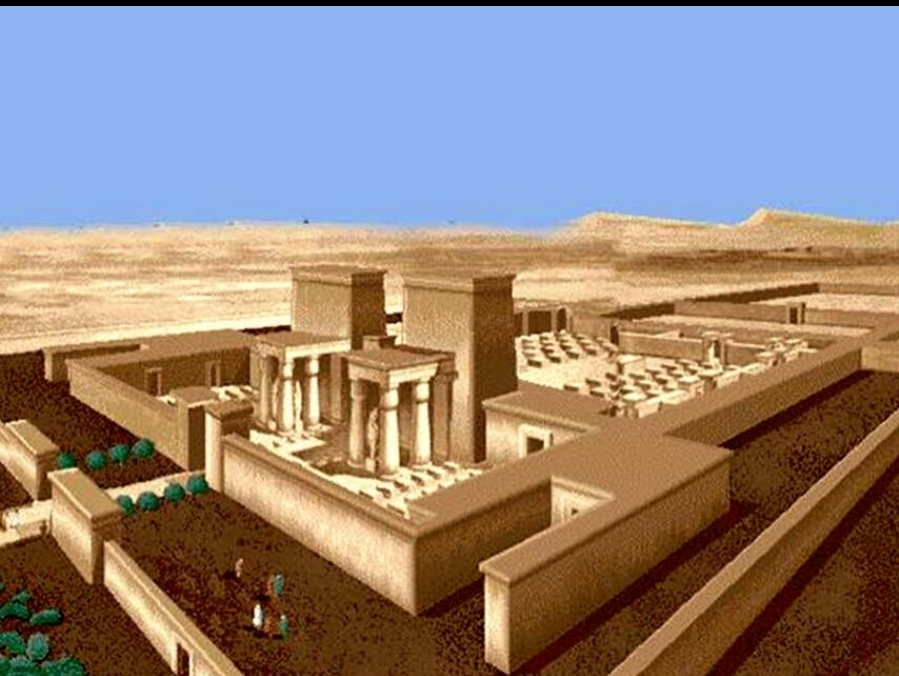
В Ахетатоні був збудований головний храм Атона, який отримав назву «Дім Атона»

Храм Атона складався з системи відкритих подвір'їв з колонадами і вівтарями, оточеними прямокутною огорожею, що простягалась у довжину на 800 метрів

Особливістю архітектури храму було створення відкритого подвір'я без перекриттів, щоб можна було поклонятися Атону безпосередньо здійнявши руки до Сонця

Великий храм Атона в Ахетатоні, реконструкції планів

**Великий храм Атона
в Ахетатоні,
реконструкція**

**Руїни Малого храму
Атона в Ахетатоні**

ЗОБРАЖЕННЯ ЕХНАТОНА ТА ЙОГО СІМ'Ї

Ехнатон як син Атона на землі був обожнений, відповідно вся його сім'я отримала статус богорівної

Маючи фізичні недоліки (випуклий живіт, широкі стегна, виступаючі підборіддя і нижню губу, витягнутий череп, характерні скули), він перетворив їх на «особливі» божественні риси, що підкреслювало його походження від Атона

Такими його рисами наділяється уся його родина: дружина Нефертіті та шість доньок

Фараон Ехнатон

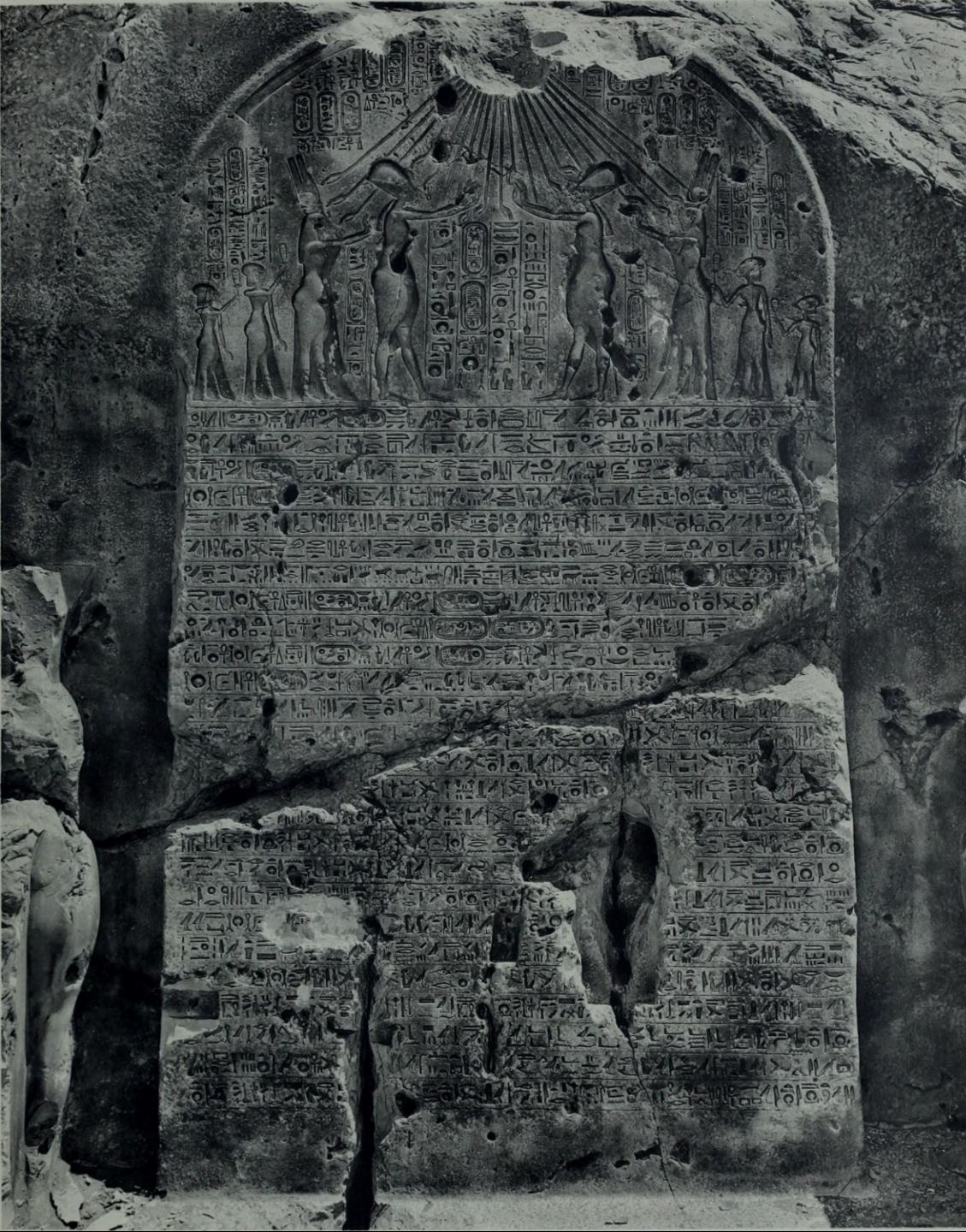
Фараон Ехнатон

Фараон Ехнатон

ЗОБРАЖЕННЯ ЕХНАТОНА ТА ЙОГО СІМ'Ї

На кордонах міста
встановлювались стели
з рельєфними
зображеннями
божественної сім'ї
Ехнатона, що поклоняється
Атону

Прикордонна стела
в Туна-ель-Гебель, фото 1893

Вапняковий рельєф
«Ехнатон, Нефертіті
та дві принцеси,
що поклоняються Атону»,
XIV ст. до н. е.,
Єгипетський музей, Каїр

Стела з зображенням Ехнатона і Нефертіті,
Новий музей Берліна

Фрагмент рельєфу «Ехнатон і доньки
поклоняються Атону»

ЗОБРАЖЕННЯ ЕХНАТОНА ТА ЙОГО СІМ'Ї

У період Амарни з'являються **нові теми** в мистецтві Давнього Єгипту:

сцени сімейного щастя як вираз кохання і втілення божественних сил;

зображення сім'ї фараона **в природних розслаблених позах**, з дітьми на руках, ніжними доторками, цілунками, **сцени прогулянок у саду**

Сімейна сцена царської родини, XIV ст. до н. е.

Ехнатон цілує доньку Макетатон, на колінах Нефертіті сидить донька Мерітатон, Анхесенамон на плечі грає з серижками матері

Вапнякова статуетка юних
Нефертіті та Ехнатона,
близько 1345 до н. е., Лувр

МАЙСТЕРНЯ СКУЛЬПТОРА ТУТМОСА В АХЕТАТОНІ

Під час розкопок в Амарні у ХХ столітті було відкрито **майстерню** придворного скульптора царської родини – Тутмоса

Знахідка унікальна тим, що дає змогу побачити **етапи і прийоми роботи єгипетських скульпторів**

У майстерні було знайдено дві знамениті портретні голови Нефертіті та незакінчені портретні голови, гіпсові зліпки обличчя замовників

Для робіт Тутмоса характерні **натуралізм, виразність, індивідуальність та психологізм образів**

Руїни майстерні
скульптора Тутмоса в Амарні
Тутмос «Голова жінки похилого віку»,
гіпсова маска чоловіка, XIV ст. до н. е.

Нефертіті та Ехнатон
Скульптор Тутмос, Ахетатон, 1340 до н. е.

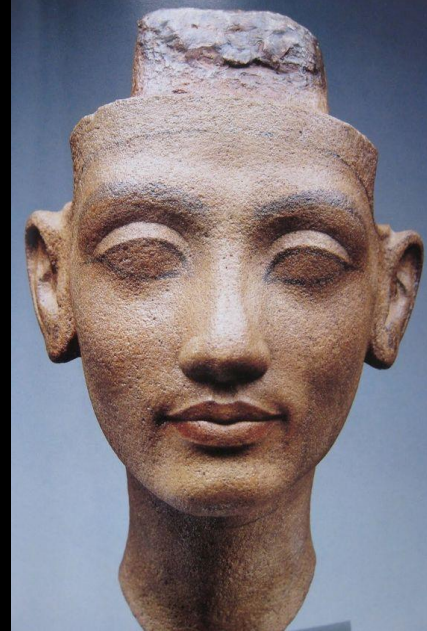
Тутмос «Нефертіті» (?),
Єгипетський музей Берліна

Тутмос «Обличчя молодої жінки,
імовірно, другорядної дружини
Ехнатона Кійї»
Метрополітен-музей

Фараон Ехнатон,
мајстерња скулптора Тутмоса, XIV ст. до н. е.

«Незакінчена голова Нефертіті»,
майстерня скульптора Тутмоса,
піщаник, XIV ст. до н. е.

«Бюст Нефертіті»,
майстерня скульптора Тутмоса,
розфарбований вапняк, XIV ст. до н. е.

«Бюст Нефертіті»
Майстерня скульптора Тутмоса

* БЕСІДА

Куди поділось око Нефертіті?

Коли знайшли бюст Нефертіті в скульптурній майстерні Тутмоса у столиці Ахетатоні, для вчених-єгиптологів постало два питання: чому цариця зображена не на повний зріст і чому в неї немає одного ока?

Спробуйте висунути свої гіпотези:

- Чому скульптурний образ Нефертіті зображений у вигляді бюсту?
- Чому одне око незавершене?

Зверніть увагу на те, де було знайдено бюст і яку роль відіграла статуя в похованнях

Згадайте, яку роль відігравали очі в уявленнях єгиптян про вічне загробне життя

«Торс Нефертіті»,
«Статуя Нефертіті»,
майстерня скульптора Тутмоса

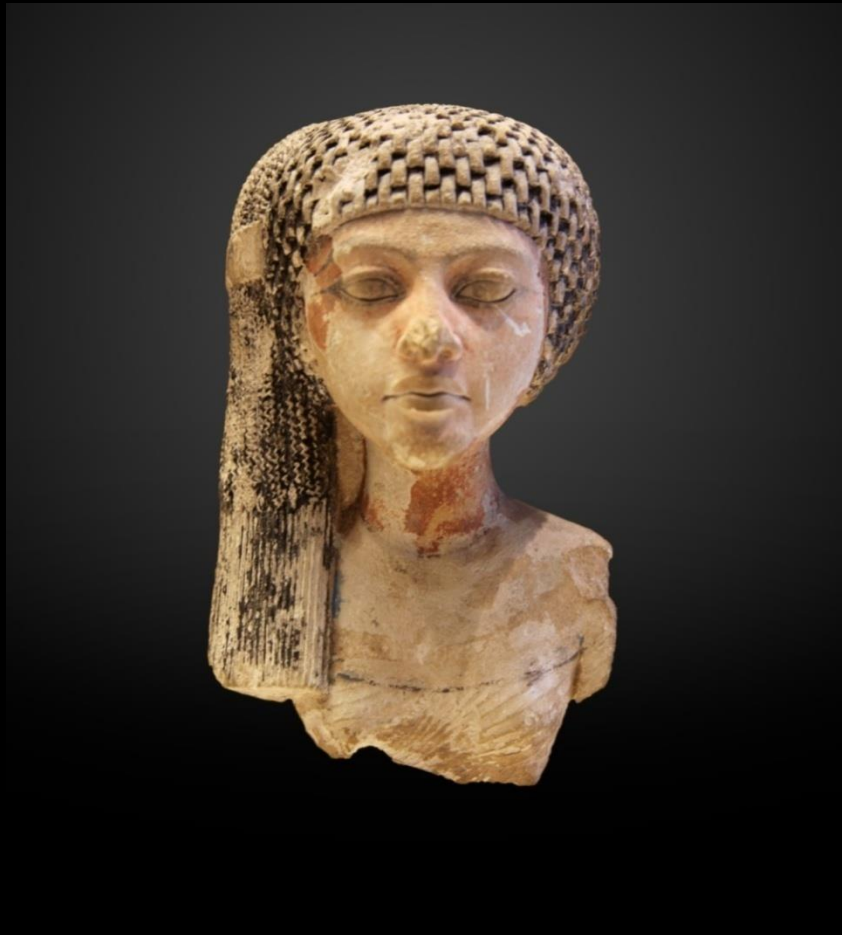
ОБРАЗИ ДОНЬОК ЕХНАТОНА І НЕФЕРТІТІ

Для зображень принцес характерні були витонченість, пластичність рухів рук, особливо пальців

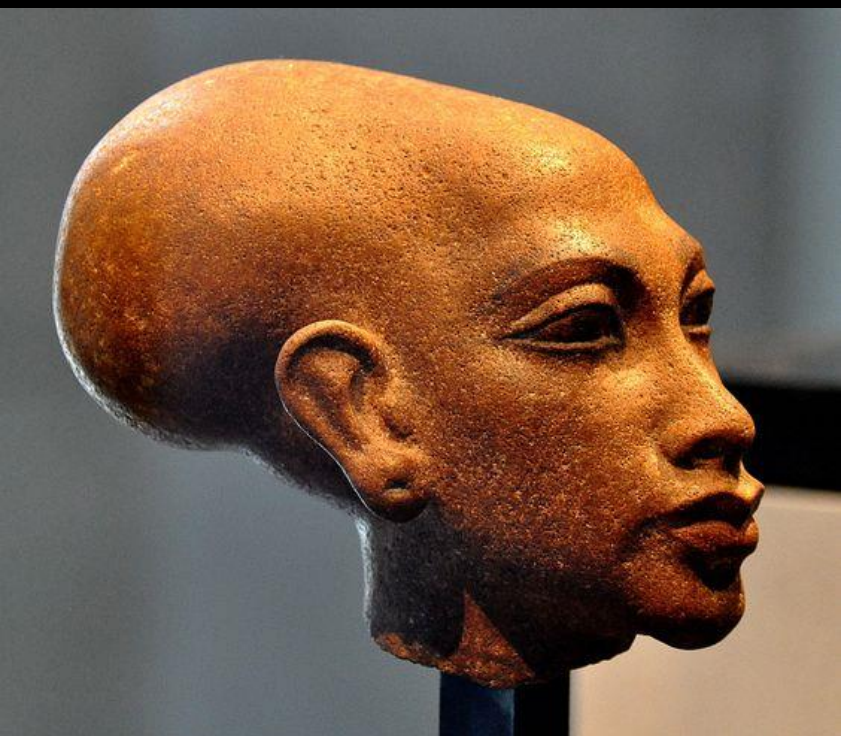
Особливим було зображення форми голови дівчат – за археологічними дослідженнями було з'ясовано, що молодшим донькам штучно видовжували черепи, щоб вони мали богоподібний образ, не схожий на звичайних людей

Рельєфи «Ехнатон і Нефертіті»,
«Нефертіті з донькою»,
«Доньки Ехнатона і Нефертіті»

Мерітатон,
донька Ехнатона і Нефертіті
1351–1332 до н. е.,
висота 15,4 см, Лувр

«Доньки Ехнатона і Нефертіті», фрагмент розпису палацу в Ахетатоні

Скульптурні голови і черепи доньок Ехнатона і Нефертіті

ТУТАНХАТОН (ТУТАНХАМОН) – СПАДКОЄМЕЦЬ ВЛАДИ ЕХНАТОНА

В Ехнатона і Нефертіті не було хлопчика спадкоємця трону, тому Ехнатон ще за життя уклав шлюб між своєю донькою і племінником (?) Тутанхатоном, який згодом переіменує себе на Тутанхамона

Під впливом чиновників і жерців Тутанхатон буде змушений повернути поклоніння Амону-Ра і переїхати з Ахетатону назад у колишню столицю Мемфіс, а згодом Фіви

Ехнатона проголосили єретиком і прагнули знищити все, що було пов'язано з його діяльністю

Проте, в мистецтві періоду правління Тутанхамона лишаються риси стилю Амарни

«Тутанхамон в образі Ра, що народжується з квітки лотоса», Амарнський період, Берлінський музей

«Тутанхамон з дружиною Анхесенамон»,
стиль Амарни, XIV ст. до н. е.

Модуль 2.
Урок 12.

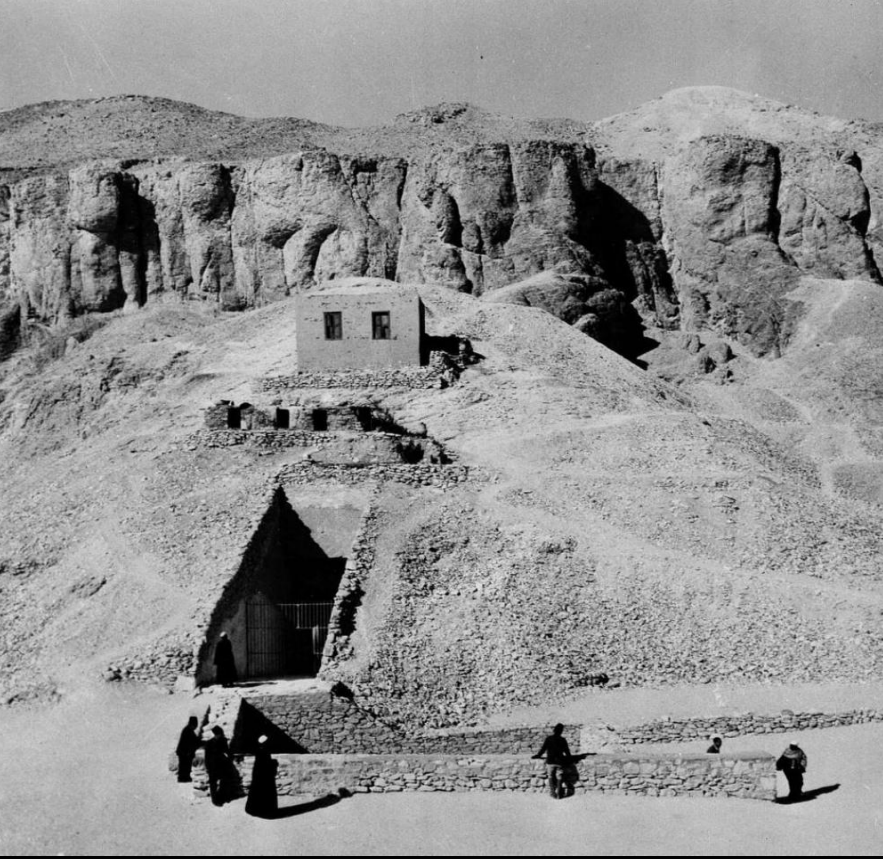
План уроку:

1. Мистецтво Нового царства.
Гробниця Тутанхамона
Відкриття гробниці Тутанхамона
в Долині царів
2. Мистецтво Нового царства.
Період правління Рамзеса II
Заупокійні скельні храми Рамзеса II
і його дружини Нефертарі в Абу-Сімбел.
Розписи гробниці Нефертарі в Долині
цариць

ОБРАЗОТВОРЧЕ
МИСТЕЦТВО
ТА АРХІТЕКТУРА
СТАРОДАВНЬОГО
ЄГИПТУ

ПЕРІОД
НОВОГО ЦАРСТВА
Тутанхамон

ГРОБНИЦЯ ТУТАНХАМОНА Долина царів, Фіви

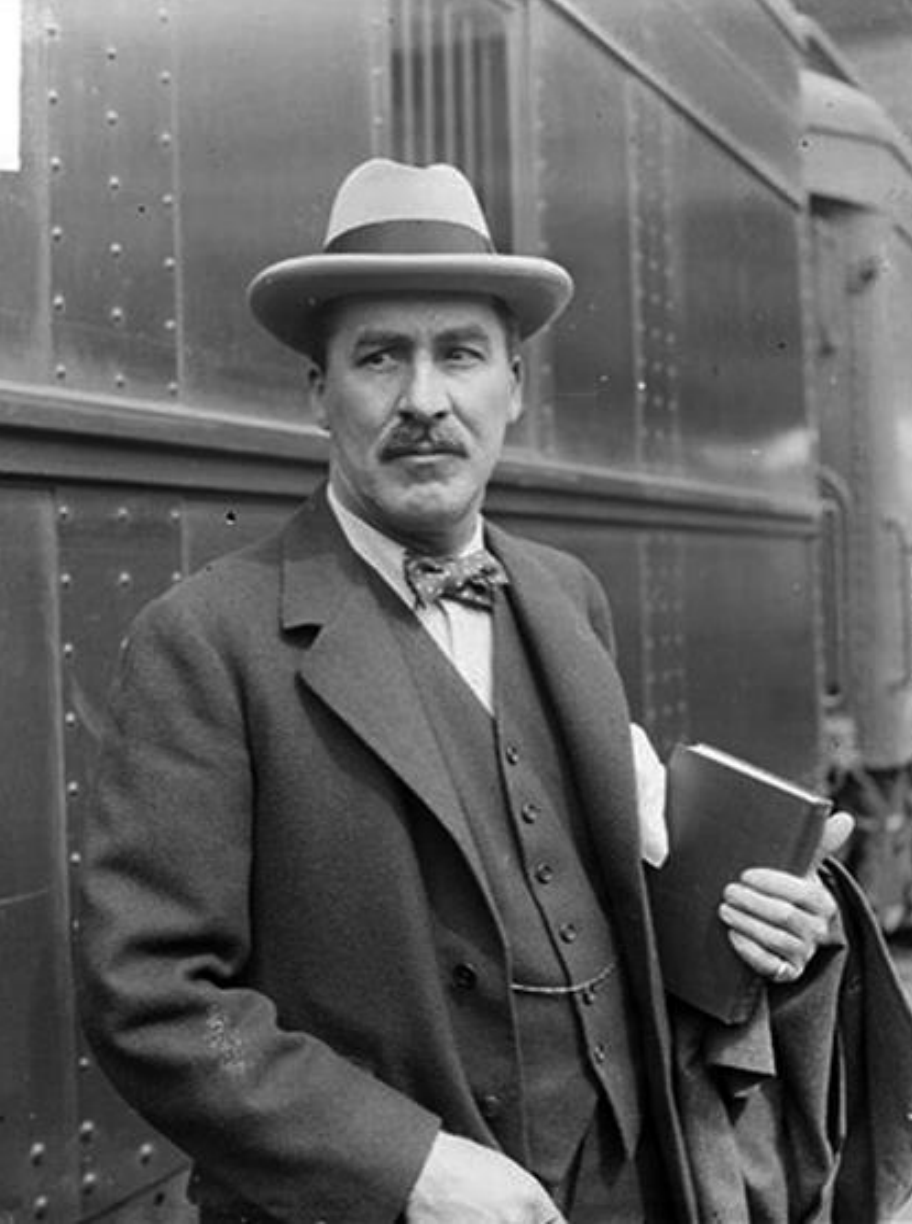
Тутанхамон правив приблизно у 1332–1323 рр. до н.е., прийшов до влади у 9-річному віці, помер за загадкових обставин у 19-річному віці (існують припущення, що його вбили з метою захоплення трону)

Відкриття гробниці Тутанхамона назвали найголовнішим відкриттям ХХ століття

Це була **єдина з царських гробниць**, що була знайдена **непограбованою**

Ця знахідка дала можливість дослідникам отримати **уявлення про всі складові поховального обряду**

Долина царів, вхід до гробниці Тутанхамона

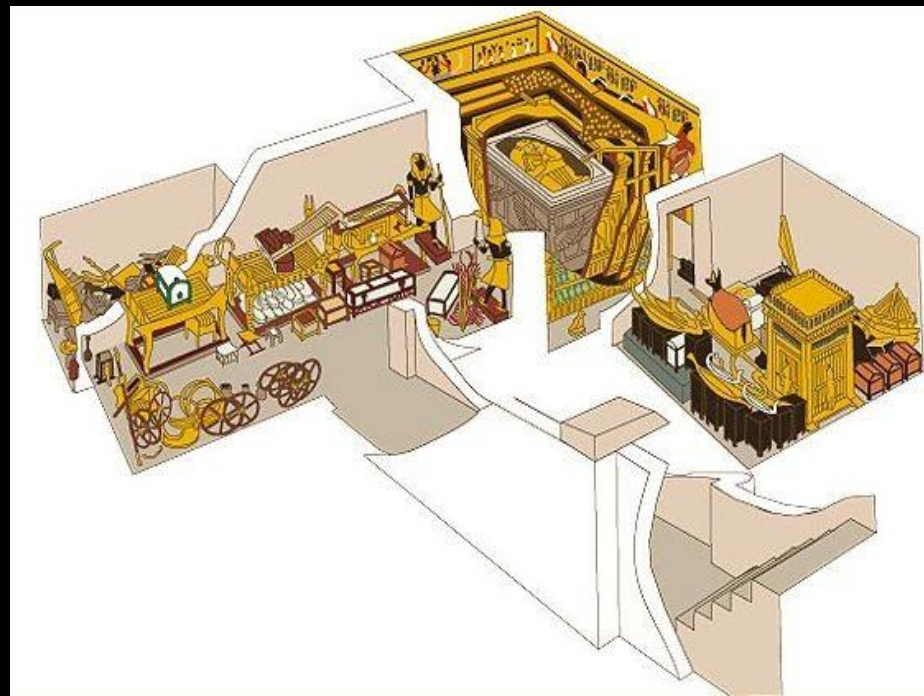

Археолог Говард Картер
Реконструкція гробниці Тутанхамона,
долина царів, Фіви

ГРОБНИЦЯ ТУТАНХАМОНА Долина царів, Фіви

Відкрив гробницю Тутанхамона
англійський археолог Говард Картер
у 1922

Гробниця складалася з трьох камер,
в яких було вміщено поховальний
інвентар (меблі, колісниці, човни,
їжа тощо), саркофаги з мумією,
канопи, статуї двійників «ка» та інше

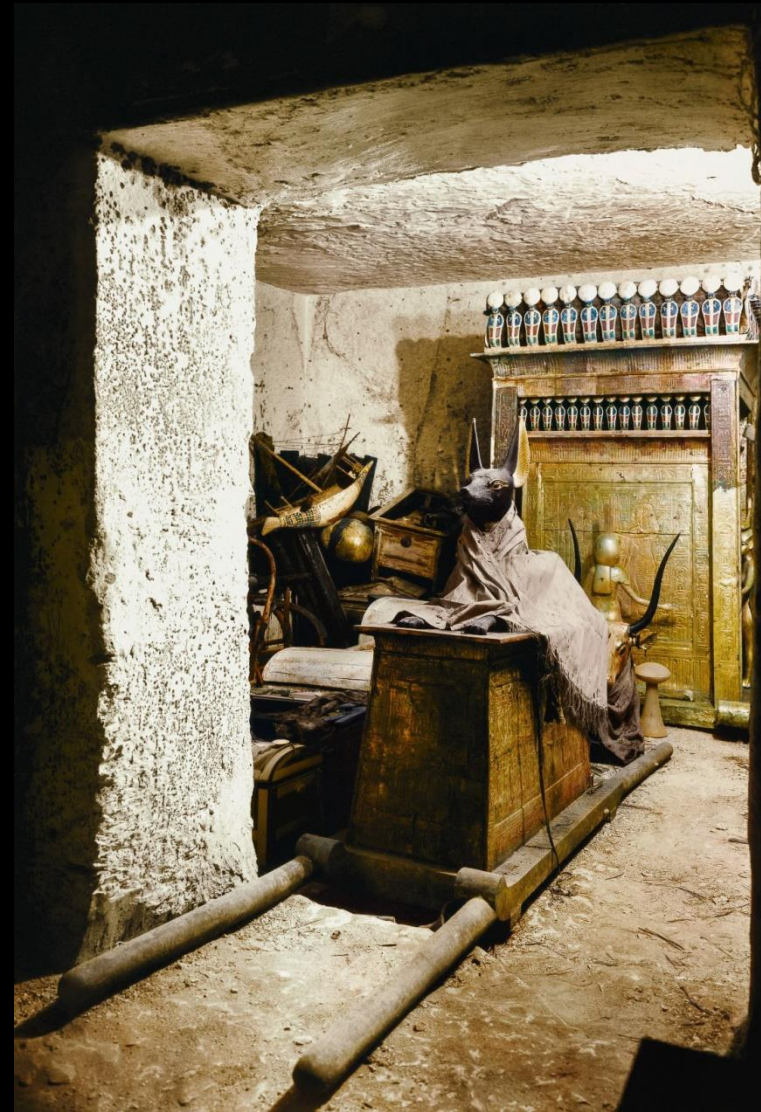
Гробниця Тутанхамона, вестибюль з поховальним інвентарем, фото 1922 р. Замурований прохід в поховальну камеру з печатками заклинань, статуї «ка»

Гробниця Тутанхамона,
дослідження Говарда Картера

Гробниця Тутанхамона,
дослідження Говарда Картера

Гробниця Тутанхамона,
дослідження Говарда Картера

Саркофаги Тутанхамона з його гробниці,
Єгипетський музей в Каїрі

Гробниця Тутанхамона,
саркофаг з мумією,
маска і голова Тутанхамона

Золота поховальна
маска Тутанхамона з його гробниці,
Єгипетський музей, Каїр

Золотий трон Тутанхамона
з його гробниці,
близько 1333–1323 до н. е.,
Єгипетський музей, Каїр

Гробниця Тутанхамона
Золотий трон Тутанхамона,
близько 1333–1323 рр. до н. е.

Дерево, листове золото, кольорове скло, емаль,
напівкоштовні камені, інкрустація

Зображення Атона над Тутанхамоном і Анхесенамон, Єгипетський музей, Каїр

Золотий трон Тутанхамона з його гробниці, фрагменти

Золоті колісниця і човни Тутанхамона з його гробниці, XIV ст. до н. е., Єгипетський музей, Каїр

Ковчег, Анубіс зі скарбниці
гробниці Тутанхамона

Скринька з канопами Тутанхамона

Скринька для пахощів,
пекторалі, сандалії фараона
з гробниці Тутанхамона

ОБРАЗОТВОРЧЕ
МИСТЕЦТВО
ТА АРХІТЕКТУРА
СТАРОДАВНЬОГО
ЄГИПТУ

ПЕРІОД
НОВОГО ЦАРСТВА
Рамзес II

«Рамзес і Нефертарі»
храм Амона-Ра в Луксорі, XIII ст. до н. е.

РАМЗЕС II ВЕЛИКИЙ період правління 1279–1212 рр. до н. е.

Період правління Рамзеса II –
період найвищої політичної,
економічної **могутності Єгипту**,
розквіт мистецтва

Рамзес II правив Єгиптом
протягом 67 років, прожив
більше 90 років, мав 8 (вісім)
офіційних дружин і більше 100
дітей

Він розширив кордони Єгипту
на південь, перетворивши
державу на **імперію**

Для мистецтва цього періоду
характерні монументальні
форми: архітектура і скульптура
колосальних розмірів

СКЕЛЬНІ ЗАУПОКІЙНІ ХРАМИ РАМЗЕСА II ТА ЙОГО ДРУЖИНИ НЕФЕРТАРІ в Абу-Сімбел

Скельні заупокійні храми Рамзеса II і його дружини Нефертарі в Абу-Сімбел

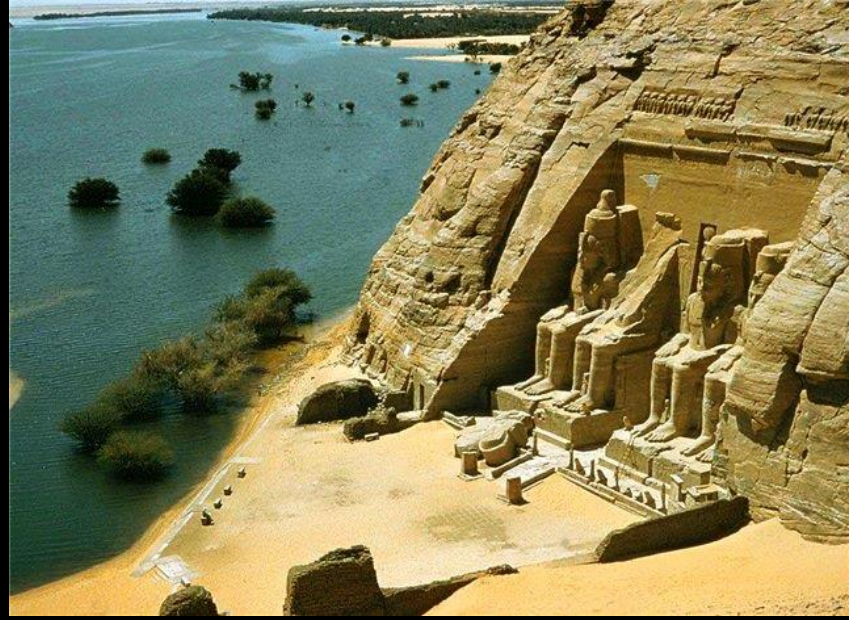
На південному кордоні Рамзес II влаштовує поруч два скельних храми для себе і дружини

Храми мають скульптурні фасади-портали з нахилом (подібні до пілонів), внутрішні приміщення висічені в скелі

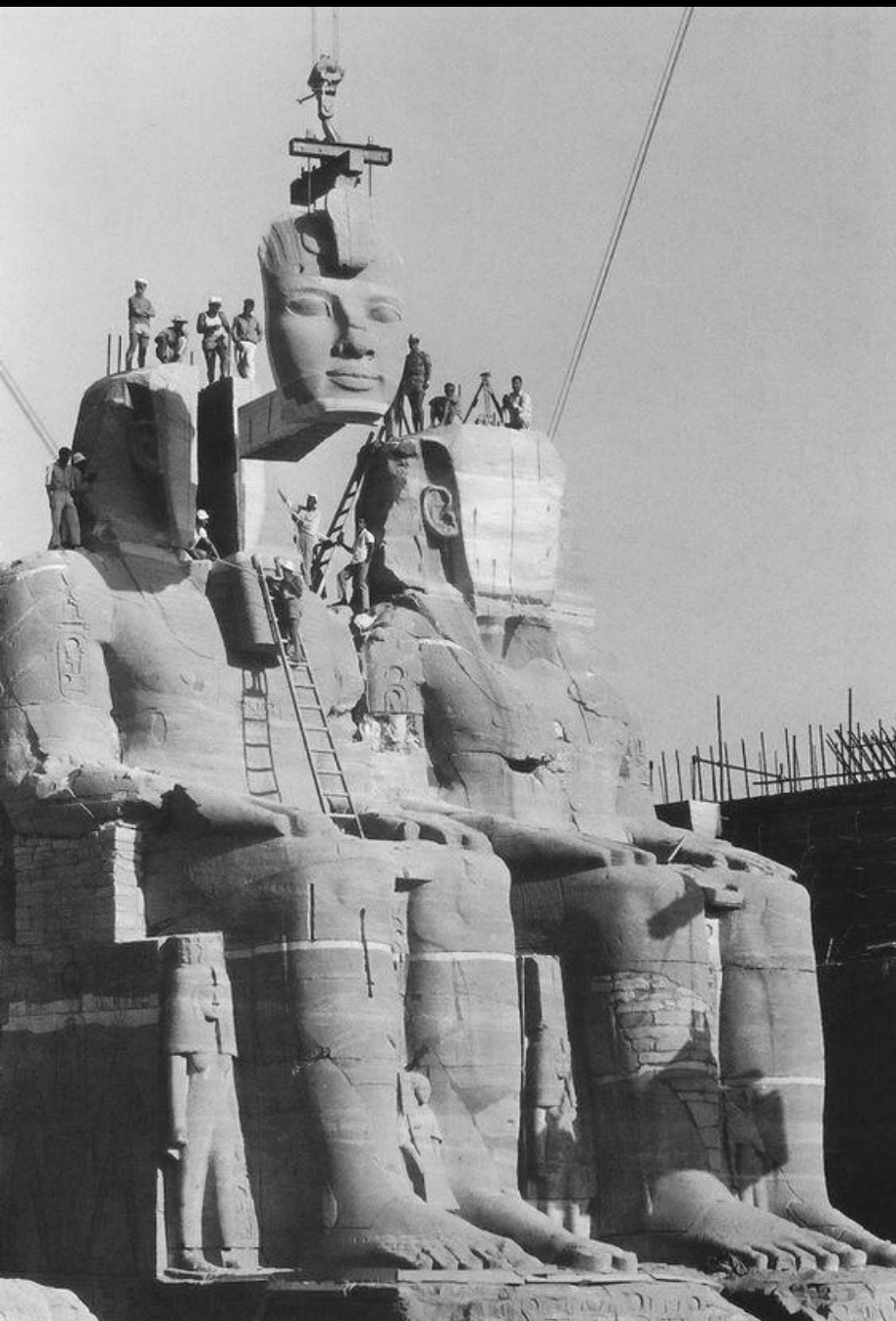
Анфіладно-осьова композиція храму Рамзеса II включає восьми- та чотириколонні зали

У глибині храму розташоване святилище зі скульптурними зображеннями богів Птаха, Амона-Ра, Рамзеса II, Гора

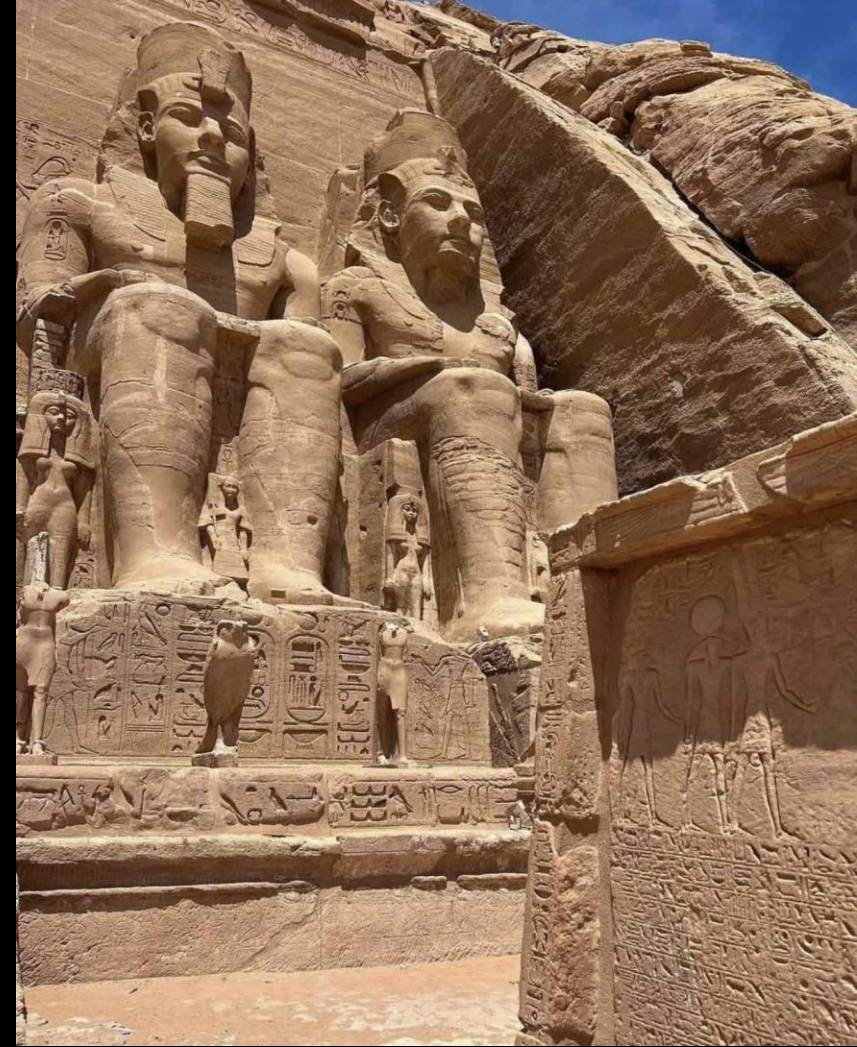
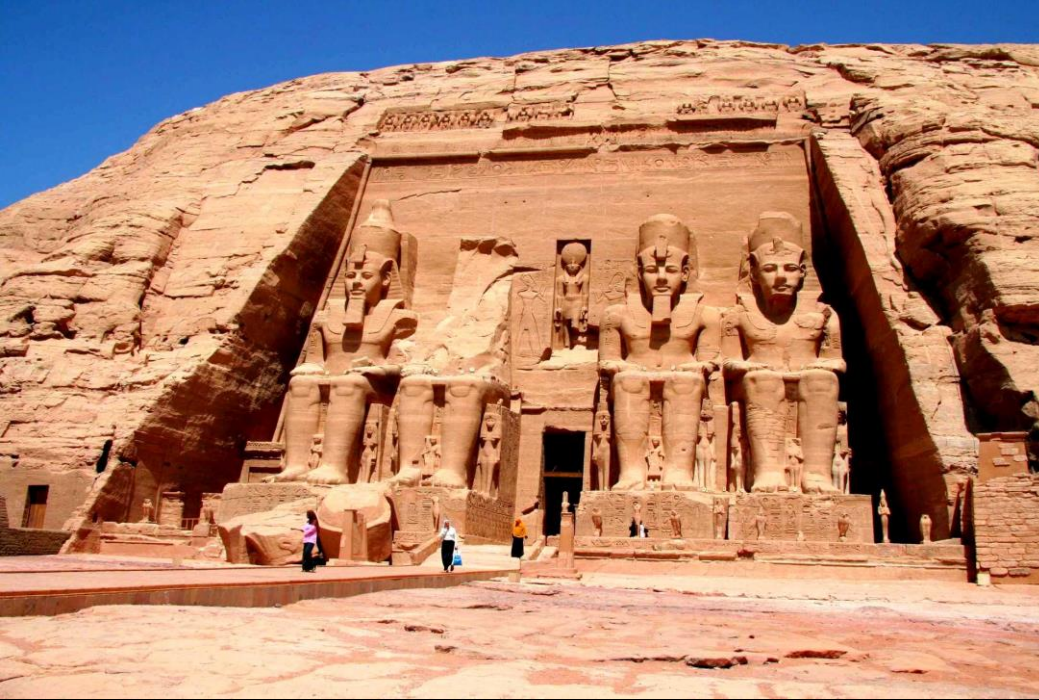
Заупокійний храм Нефертарі був присвячений богині Хатхор

Первинне розташування храмів в Абу-Сімбел та перенесені у 1963 році для порятунку від затоплення Асуанського водосховища. Модель скельних заупокійних храмів в Абу-Сімбел, Нубійський музей, Асуан

Перенесення храмів в Абу-Сімбел
у 1963 році для порятунку від затоплення
Асуанського водосховища

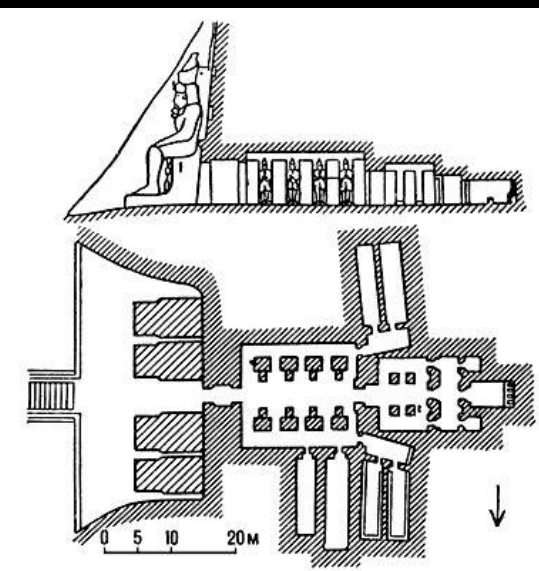
Фасад скельного заупокійного храму
Рамзеса II в Абу-Сімбел

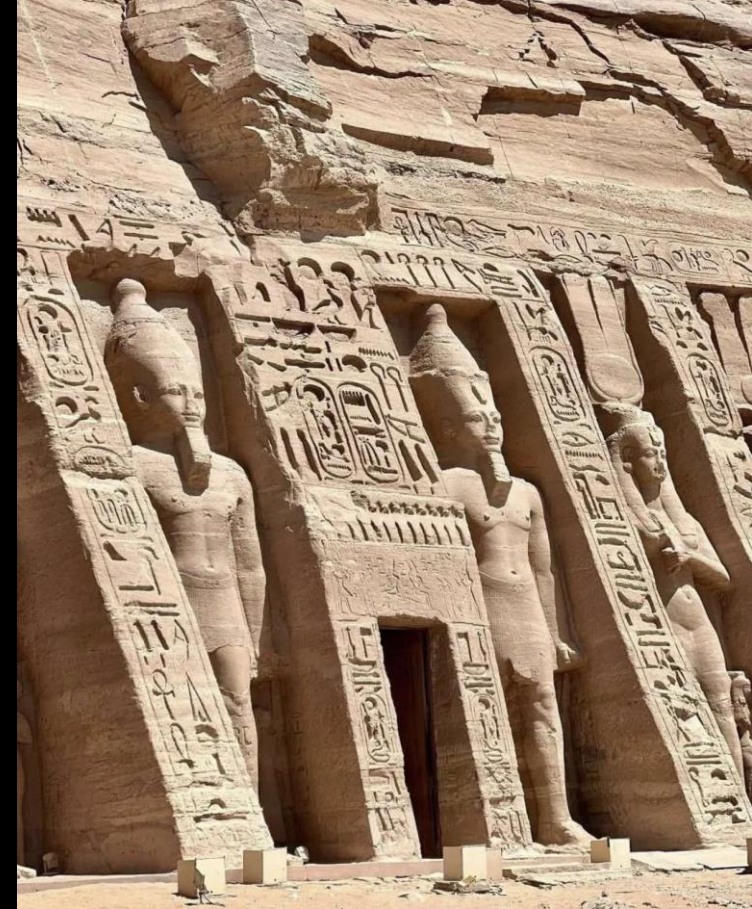
Кольорова реконструкція

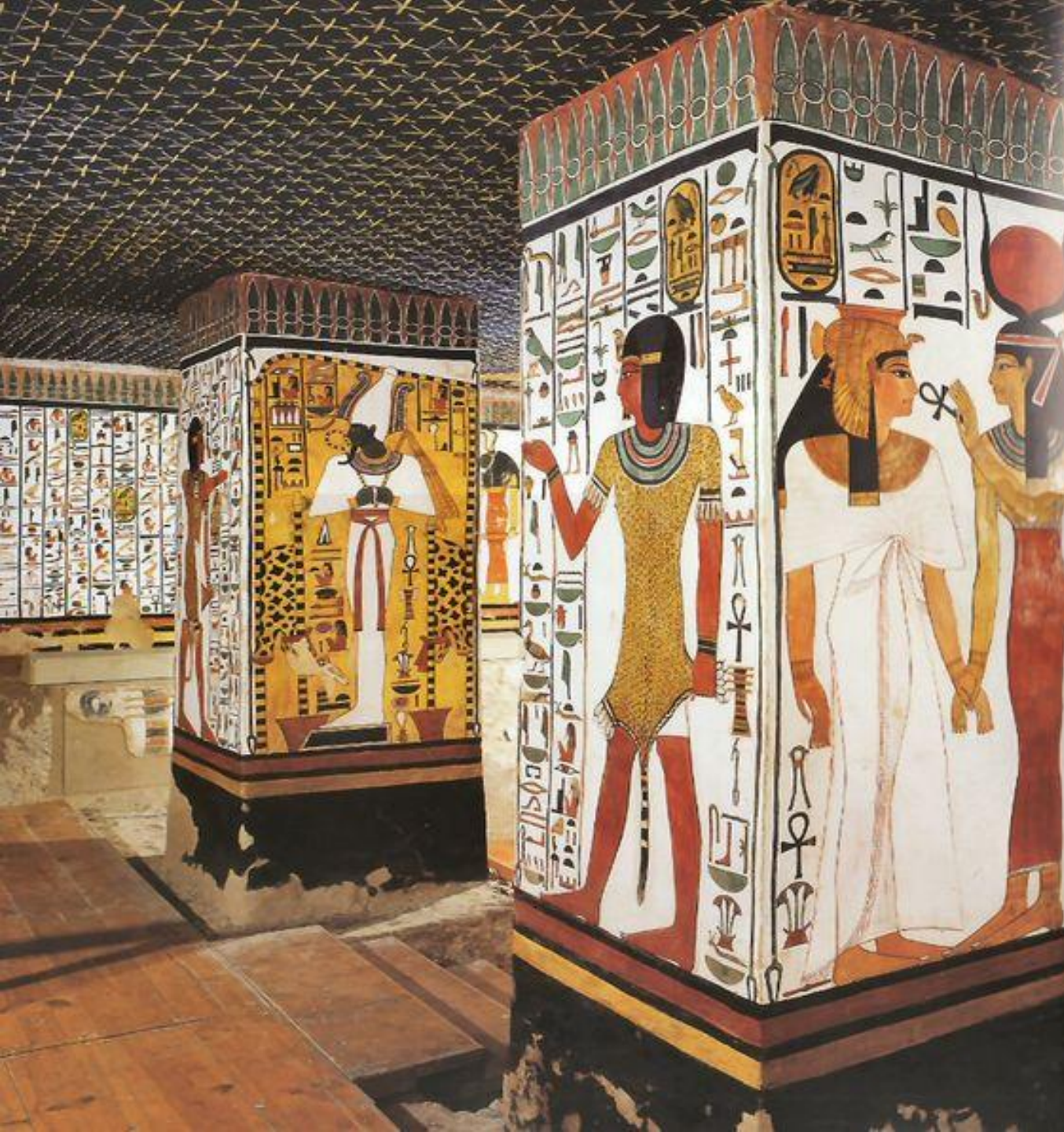
Фасад та внутрішні приміщення скельного заупокійного храму Рамзеса II в Абу-Сімбел

Кольорові реконструкції, схема розрізу та план

Скельний заупокійний храм
Нефертарі в Абу-Сімбел

Гробниця Нефертарі
в Долині цариць, Фіви

Гробниця Нефертарі
в Долині цариць, Фіви

Гробниця Нефертарі
в Долині цариць, Фіви

Гробниця Нефертарі
в Долині цариць, Фіви

Модуль 2.

Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Єгипту

ПИТАННЯ для самоперевірки

- Як вплинули природні умови та світоглядні уявлення на формування єгипетської архітектури і образотворчого мистецтва?
- У чому полягав давньоєгипетський канон зображення людини (фараона)? Наведіть приклади канонічних поз і сюжетів?
- Опишіть еволюцію поховальних споруд
- Які споруди входили в ансамбль піраміди?
- Які стилістичні особливості скульптури Давнього, Середнього і Нового царств?
- У чому полягали реформи фараона Ехнатона і як це відобразилося в образотворчому мистецтві?

Модуль 2.
Образотворче
мистецтво
та архітектура
Стародавнього
Єгипту
ІНФОРМАЦІЙНІ
ДЖЕРЕЛА

- [Ancient Egypt Online \(Давній Єгипет онлайн\)](#)
- [Ancient Egypt. St Albans Secondary College : website \(Давній Єгипет\)](#)
- [Ancient Egypt: Social Classes. Quabbin Regional High School : website \(Давній Єгипет. Регіональна школа Куаббін\)](#)
- Bauval R., Gilbert A. The Orion Mystery. Penguin Random House. 1995 (Бьювел Р., Джилберт Э. Містерія Оріона. Секрети пірамид).
- [Museum of Fine Arts Boston MFA Boston](#)
- Тимофієнко В. І. Архітектура Стародавнього Єгипту. *Історія архітектури Стародавнього світу*. Київ : Наукова думка, 2006. С. 29–78.